

རིག་གསར་དང་འབྲེལ་ནས་དང་རབས་བོད་ཀྱི་ཚུལ་རིག་ལ་དབྱེད་པ་

བྱ་རིག་སོ་རྟོག་གི་བསྟན་བཅས།

བོད་རྒྱ།

ཐོག་མར་སྐྱོད་སྐྱོད་བ།

དེ་ཡང་རྒྱལ་ཁབ་ལ་དགེ་འདུན་ཚོས་འཕེལ་གྱིས་གཏམ་རྒྱུད་གསེར་ཐང་དུ། “རང་རེའི་མཁས་པ་རྣམས་
ཀྱི་རྣམ་དབྱེད་ཀྱི་འཆར་ཚུལ་དང། ཚུལ་པའི་སྒྲིག་སྤངས། ཆས་དང་། ཆོ་ག་སོགས་སྒྲོ་གསུམ་གྱི་བྱེད་པ་ཐམས་
ཅད་ལ་ཉིལ་ལ་ཉིལ་མར་གྱི་ཚུལ་དུ་རྒྱ་གར་པའི་ཤན་གྱིས་ཁྱབ་ནས་ཡོད་ཅིང། ཐ་ན་ཆོགས་བཅད་དུ་མ་རེའི་
ནང་དུ་དཔེ་འགའ་ཞིག་སྟོན་དགོས་ཆོའང་རྒྱ་གར་གྱི་ཚུ་བོ་རི་ལྗོངས་སོགས་ཀྱི་མིང་ཁོ་ན་འོངས་”ཞེས་གསུངས་
ཡོད་པ་བཞིན། “དང་རབས་བོད་ཀྱི་ཚུལ་རིག་”ཟེར་བ་འདི་དང་། ཚུལ་པ་བོ་དེ་དག་གི་སེམས་ཀྱི་འཆར་སྤངས་
དང་། ཚུལ་གྱི་སྒྲིག་སྤངས། མཛོས་བའི་ཉམས་བཏོད་ཚུལ། ལུས་ངག་ཡིད་གསུམ་གྱི་རྣམ་འགྱུར་ཐམས་ཅད་ལ་
མ་ཉ་ཅི་ནའི་ཤན་མ་ཁྱགས་པ་ཞིག་ཉ་ལམ་མེད་ཅིང། ལྷག་པར་དུ་རིག་གནས་གསར་བརྗེ་ཆེན་མོ་ཞེས་བའི་
དུས་འགྱུར་ཆེན་མོ་དེ་ཡིས་ཤན་ཁྱགས་ཏེ། ཐ་ན་གནད་སྟོན་པའི་ཆོག་འགའ་རེ་བཀོལ་དགོས་ཆོའང་། རིག་
གནས་གསར་བརྗེའི་ཐ་སྤྱད་སྟེ། “རྟེན་ཞེན།”དང་། “གཞོན་ནུ།”དང་། “སྟོང་སྟོང་བས།”སོགས་བཀོལ་བཞིན་ཡོད་པ་
དང། ཐ་སྤྱད་དེ་ཆོ་ནི་ཁོང་ཆོའི་སེམས་སུ་ཐུན་མོང་མ་ཡིན་པའི་ངར་ཆེན་པོ་སྟེར་པའི་མཚན་ཆ་ལྟ་བུ་གྱུར་
ཏེ། རྣམ་ཡིན་ཡང་ལགས་ཉེས་ཀྱི་འཛོག་སྤངས་དང། བདེ་སྤྱག་གི་དབྱེ་བ། རིགས་ལམ་གྱི་ཁྱད་ཆོས་རྣམས་ཀྱང་
ཆད་འདི་ལྟ་བུར་བརྟེན་ནས་འཛོག་བཞིན་ཡོད། དེ་བཞིན་ཁོ་ཚོས་“སྟོང་གྲུ་”སོང་བ་ཞིག་གིས་གཏམ་བཤད་
སོགས་གོ་ཡོང་དུས། བརྗེད་བྱ་དེ་ལ་ཞིབ་འཇུག་བྱེད་ཡོད་པ་དང། མི་དེ་དག་ལ་ཞིབ་འཇུག་པ། མཁས་པ་
སོགས་ཀྱི་མིང་བྱིན་ནས་གཟི་བརྗེད་ཆེན་པོ་ཞིག་དུ་བཅི་སྟོལ་ཡོད་པ་དང། དེ་བཞིན་དགོན་མེ་ཞིག་ནས་ཡོང་
བའི་མི་ཞིག་གིས་བརྗེད་བྱ་གཅིག་པ་ཞིག་བཤད་ཀྱང་། གྲུ་བཅུན་དེ་དག་གི་སྐད་ཆ་ནི་ཉམ་རྒྱུད་བ་དང་། གཟི་
བརྗེད་མེད་པ་འདྲ་བ་ཞིག་དུ་བཅི་བཞིན་ཡོད། ཁོང་ཆོའི་སེམས་ཀྱི་ཐུགས་སུ་རྣམ་ཡིན་ཡང། རྟེན་བ་དང་
གསར་བ། ཆོས་པ་དང་སྐྱུ་བོ། དེ་བཞིན་ཆོན་རིག་དང་ཆོས་ལུགས་སོགས་ཀྱི་ཁྱད་པར་རྒྱ་ཆེན་པོ་ཡོད་པ་
དང་། དེ་དག་ལ་གཞི་མཐུན་ཅི་ཡང་མེད་པའི་འདོད་ཚུལ་ཞིག་ཁོ་ཆོའི་སེམས་སུ་ཏན་ཏན་ཡོད་པ་མ་

ཟད། བོད་ཀྱི་ཐོན་སྐྱེད་ཀྱི་སྒོ་བ་གསོ་དང་། མཁས་པ། དེ་བཞིན་བཟོན་བཙུག་སོགས་ལ་སེམས་ཀྱི་གཏོང་ནས་
དོགས་པ་དང་། འཁོན་འཛིན་སོགས་ཡོད་པ་དང་། ལ་ཅིག་གིས་དེ་བས་ཀྱང་ཐོན་སྐྱེད་ཐམས་ཅད་ཁོ་ཚོའི་མི་ཚེ་
དང་། ལྷ་བ། གོ་གནས་སོགས་ཀྱི་དགྲ་སྒྲུབ་ལྟའི་འགལ་བ་བཟུང་ནས་དུས་ནམ་ཡང་ཆེད་དུ་འཐབ་པ་དང་
ཚོད་པའང་བྱེད་བཞིན་ཡོད།

རྟིང་གཏོར་གྱི་གྲུབ་མཐའ་འདི་དུས་གང་ཞིག་ལ་བྱུང་བ་དང་། རྒྱ་དང་རྒྱུན་གང་ལ་བརྟེན་ནས་བྱུང་བ་རེད་
དམ་ཞེས། དེ་ནི་ད་ལྟ་ནས་བཅས་བའི་མི་ལ་བཞི་བརྒྱ་ཙམ་གྱི་ནང་བྱུང་བ་དང་། རྒྱ་དང་རྒྱུན་དུ་མ་ཞིག་ལ་
བརྟེན་ནས་བྱུང་བ་ཞིག་ཡིན་པར་འདོད་དོ། རྒྱ་དང་རྒྱུན་ནི་ནང་བའི་ཚས་སུ་སྦྱི་མཐུན་གྱི་ལས་དང་། དེར་
དུས་འཇིག་རྟེན་གྱི་རྣམ་བཞག་དུ་ལོ་རྒྱུས། ཆབ་སྲིད་ཀྱི་རྒྱ་དང་རྒྱུན་མང་པོ་ཞིག་ལ་བརྟེན་ནས་བྱུང་བ་ཞིག་
རེད། ལར་དུ་རྒྱ་རྒྱུན་དེ་དག་ཐམས་ཅད་གསལ་ཙམ་ཞིག་བཤད་ན། བོད་ཀྱི་རྣམ་དཔྱད་ཅན་རྣམས་ལ་ཕན་
པའི་རྒྱ་དང་། ལོ་རྒྱུས་དངོས་དྲོགས་པ་ལ་ཕན་པ་མང་པོ་ཞིག་ངེས་པར་དུ་འགྱུར་སྲིད་ཡོད། དེ་ལྟར་བྱེད་ཆེ་
བའི་རྣམ་བཞག་ཅིག་ལེན་འདི་ལྟར་ཞིག་གི་ནང་གི་ཚུད་པའི་བཟོ་མི་འདུག་ཅིང་། ངལ་བའང་མི་བསྟེན་པར་
བྱ། དེ་བས་རྒྱ་མཚོ་ནང་གི་ཚུ་ཐིགས་ལྟར་ཙམ་ཞིག་སྤང་མོལ་གྱི་ཚུལ་དུ་དངས་ནས་བཤད་ན། དེར་རབས་
བོད་ཀྱི་ཚོམ་རིག་ཟེར་བ་འདི་མ་དུ་ཅོ་ནའི་ཡུལ་གྱི་ལྷ་བཞི་ལས་འགྲུལ་གྱི་རྟིང་གཏོར་གྱི་ལྷ་བ་དང་། ལྷག་པར་
དུ་རིག་གནས་གསར་ཆེན་མོའི་དམར་སྤྱང་དམག་གི་ལྷ་བ་ལས་བྱུང་ཞིང་། གཞུང་གི་སྒོ་བ་གྲུ་སོང་བའི་སྒོ་བ་གྲུ་
བ་དག་གིས་གསར་དུ་བཏོན་པ་ཡིན། ཁོ་ཚོས་ལྷ་བ་འདི་དེང་རབས་ཅན་དང་། ཆོན་རིག་ལྷག་པར་དུ་དེར་
རབས་བོད་ཀྱི་ཚོམ་རིག་ཟེར་བའི་དར་གྱི་འོག་ནས་སྤེལ་བ་ཡིན་ཡོད། བསམ་སྒོ་སྤྱིང་ཐག་པ་བཏང་ཡོང་
དུས། སེམས་ཀྱི་འཁྱུར་སྤངས་དང་། ཆོག་གི་བཀོལ་སྤངས། གཞི་ལམ་འབྲས་གསུམ་ཐམས་ཅད་དོན་གྱིས་ད་
དུང་རིག་གནས་གསར་བརྗེ་ཆེན་པོ་ལས་ཐར་ཐུབ་མི་འདུག འདི་ཅུ་ཕན་གྱིས་དོགས་གཞིའི་ཚུལ་དུ་དེང་རབས་
བོད་ཀྱི་ཚོམ་རིག་ཟེར་བ་སྦྱི་དང་། ལྷ་བཞི་ལས་འགྲུལ་དང་། རིག་གནས་གསར་བརྗེ་ཆེན་མོ། རྒྱ་དང་རྒྱུན་
གྲུབ་རྒྱལ་དང་ཞོགས་དུང་སོགས་ལས་འཕྲོས་བའི་སྤང་མོ་ཞིག་བྱེད་པར་འདོད་ཅིང་། དེས་ན་ཆེད་དུ་བྲིས་བའི་
བཟོན་བཙུག་འདིའི་ནང་དུ་ཐོག་མར།

༼ག༽ རིག་གསར་གྱི་འབྱུང་ཁུངས་དང་། ལྟ་གྲུབ། ལྟ་པར། ཚུམ་གཤིས་སོགས་ཅུང་ཟད་ཅིག་འབྲི་རྒྱ་ཡིན་པ་
དང་། དེ་ནས་དོན་གྲུབ་རྒྱལ་གྱི་མི་ཚའི་ལོ་རྒྱུས་མདོར་བསྡུས་དང་། རིག་གསར་གྱི་ཤན་ཞུགས་སོགས་མདོར་
བསྡུས་ཤིག་འབྲི་རྒྱ་ཡིན།

༼ཁ༽ དེ་ནས་དོན་གྲུབ་རྒྱལ་གྱི་ཚུམ་སྐད་གྲགས་ཅན། ལང་ཚའི་ཐབ་རྒྱ་དང་། སང་གྱིས་བཙམ་པའི་མེ་
ཏྲོག་རྒྱུ་ལམ་སྤྲོ་མོ་སོགས་ལ་ཞིབ་དཔྱད་ཅུང་ཟད་བྱ་རྒྱ་ཡིན་ཞིང་། འདི་དག་གིས་དོན་གྲུབ་རྒྱལ་གྱི་ལྟ་གྲུབ་
དང་། ཚུམ་གཤིས་ཇི་བཞིན་མཚོན་སྟུང་པའི་རེ་བ་ཡོད།

༼ག༽ དེ་ནས་དོན་གྲུབ་རྒྱལ་ལས་འཕྲོས་བའི་དེང་རབས་གྱི་ཚུམ་དང་། ལྟ་པར་དུ་དེང་དུས་གྱི་བོད་གྱི་གསར་
བརྗེ་བ་ ཞོགས་དུང་། མེ་མེ། བདུད་ལྷ་རྒྱལ། འཇམ་དབྱངས་སྦྱིད་སོགས་གྱི་ལྟ་གྲུབ་སོགས་ཅུང་ཟད་ངོ་སྤྲོད་གྱི་
ཚུལ་དུ་དཔྱད་རྒྱ་ཡིན་ཞིང་། འདིས་དེང་དུས་བོད་ཕྱི་ནང་ཀུན་ཏུ་སློང་བཞིན་པའི་བོད་གྱི་ཚུམ་རིག་ཟེར་བ་
དེའི་ངོ་བོ་དང་། ལྟ་ཚུམ་སོགས་ཅུང་ཟད་ཤིས་སྟུང་པའི་རེ་བ་ཡོད།

༼ང༽ བོད་ནང་གི་དེང་རབས་གྱི་ཚུམ་རིག་སྐོར་ལ་དཔྱད་པ་ཅུང་ཟད་བྱས་ཤིང་། རྒྱ་མཐུན་པད་མ་འབུམ་
སོགས་གྱི་རྙིང་གཏོར་དང་། རིག་གསར་གྱི་ངོ་བོ་མཚོན་པའི་བོད་གྱི་དེང་རབས་ཚུམ་རིག་གསར་བ་འདི་ཕྱི་
རྒྱལ་གྱི་བོད་མི་ཁྲོད་དུ་ཇི་ལྟར་སྤེལ་ཚུལ་དང་། དེ་དག་གི་ལྟ་གྲུབ། དེ་ལས་འཕྲོས་བའི་དེང་རབས་བོད་གྱི་
ཚུམ་རིག་གི་ལྟ་གྲུབ་དང་། སྦྱོང་ཚུལ་སོགས་ཀྱང་ཅུང་ཟད་རེ་བྲི་འདོད་
ཡོད།

༼ཅ༽ མཐའ་དཔྱད་ལྟ་བུ་ལ། བོད་གྱི་དེང་རབས་ཚུམ་རིག་གི་གནས་བབས་དང་། དེ་དང་བོད་གྱི་ཤིས་རིག་
གཉིས་གྱི་འབྲེལ་བ། ལྟ་པར་དུ་ཞོགས་དུང་དང་པད་མ་འབུམ་སོགས་གྱིས་“དེང་རབས་བོད་གྱི་ཚུམ་
རིག”འདི་“དེང་རབས་ཅན”གྱི་ཚུམ་གཤིས་ཞིག་ཡིན་ལུགས་སྤེལ་ཅི་སྟུང་བཞིན་ཡོད་མོད། འདིར་“དེང་
རབས་ཅན”དང་“དེང་རབས་བོད་གྱི་ཚུམ་རིག”གཉིས་གྱི་འགལ་འབྲེལ་གྱི་སྐོར་ལ་ཅུང་ཟད་དཔྱད་དེ་རེ་ཞིག་
ཚུམ་འདི་མཐུག་བསྡུ་བར་བྱ་རྒྱ་ཡིན། འདི་ནི་ཆེད་དུ་ལོ་མང་པོ་ཞིབ་འཇུག་བྱས་བའི་འབྲས་བུ་མ་ཡིན་
ལ། གཞན་གྱི་ལྟ་བུ་དང་མི་ཚེ་ལ་སྤྲོད་མེད་དང་། མཐོང་རྒྱུ་སོགས་གྱི་ཚུལ་ཡང་མེད་པར། རྒྱ་གཞུང་གི་ཞིག་གི་
ངང་ཚུལ་གྱིས་བོད་གྱི་དོན་གཉེར་ཅན་དག་ལ་འཕྲོས་མོལ་ཙམ་བྱེད་པ་དེ་ཡིན། བཟན་བཙམ་འདི་བཞིན་བོད་

ཡིག་ཏུ་འབྲི་བའི་སྐབས་སུ། བོད་མི་རྒྱལ་སྤྱི་གོ་བདེ་བ་དང་། རྒྱུ་བདེ་བའི་ཕྱིར་དུ། དབྱིན་ཇི་དང་རྒྱ་ནག་
སོགས་ཀྱི་ཐོན་དང་དེང་གི་ཚུལ་རིག་གི་ལྟ་བུ་མཚན་པའི་ཡི་གེ་དང་། གྲུབ་མཐའི་རྒྱལ་བཞག་རྒྱལ་སྤྱི་བོད་ཡིག་
ཏུ་མེད་པར་རྒྱལ་སྤྱི་ལུང་བྲངས་བ་དང་། བཀོལ་སྤྱོད་བྱས་མེད། རྒྱ་མཚན་ཅི་ཡིན་ཞེ་ན། དཔལ་གྱིས་བསམ་པར་
དེང་དུས་མི་མང་པོ་ཞིག་གིས་རང་གིས་ལུང་བྲངས་བ་དང་རང་གིས་ཀྱང་ཉ་མ་གོ་བར་བྲངས་བ་མཐོང་
ཞིང་། ལྷན་པར་དུ་དབྱིན་ཇི་དང་། རྒྱ་ཡིག་སོགས་ཀྱི་སྐད་ཆ་འདྲ་ལུང་བྲངས་ན། སྐག་སྤོང་བ་ལྟ་བུ་ཞིག་ཏུ་འདྲ་
མཐོང་བས། འདྲིར་ལུང་བྲངས་བ་ཐམས་ཅད། བོད་ཡིག་ཏུ་ཡོད་པའི་རྒྱལ་སྤྱི་བསྟན་བཅས་རྒྱལ་སྤྱི་ལས་བཀོལ་
ཅི་ཐུབ་བྱས་ཡོད། ཡིན་ནའང་། དབྱུང་བ་གཏོང་སྟངས་དེ་དང་དུས་རུབ་ཕྱོགས་སུ་དར་བཞིན་པའི་མཁས་པའི་
དབྱུང་ཚུལ་འབྲི་བའི་སློབ་བཞིན་དུ། ཚ་བའི་དམ་བཅའ་དེ་སྐབས་པའི་ཆེད་དུ་རིགས་པ་དང་། ལུང་འདྲན་ལྟ་
ཚོགས་བྱས་ཏེ་རང་གི་ཚ་བའི་དམ་བཅའ་དེ་སྐབས་ཐབས་བྱས་ཡོད། སྤྱིར་བཏང་དཔལ་གྱིས་ཡིག་ཆ་མང་པོ་སྤྱོད་
རྒྱུ་དང་། དེ་དག་ལ་ལོ་མང་པོར་ཞིབ་དབྱུང་བྱེད་ནས་ཚད་དང་ཐུན་པའི་བསྟན་བཅས་ཤིག་ཏུ་འདྲ་ཆགས་
སྤེད་མོད། འདྲིར་སྤྱོང་མོལ་ཙམ་དང་། བོད་ཀྱི་མཁས་དབང་དག་གི་ཁྲོད་དུ་ཆེད་དུ་སྐད་ཆ་སྤོང་བའི་ཕྱིར་
དུ། འོན་ཏེ་ལྟ་བུ་ལས་བྱེད་བྱས་དམིགས་སུ་བཟུང་ནས་བྲིས་ཡོད་པས། ཚིག་དང་དོན་རྒྱུ་བོ་འགའ་རེ་འདྲ་ཞོར་
དུ་བྲིས་ཡོད། ལུང་རིགས་གཉིས་ཀྱིས་སྐབས་པའི་ཚ་བའི་དམ་བཅའ་དེ་བཞིན་ཡོད་མེད་ནི། གཟུར་གནས་ཀྱི་
མཁས་པ་དག་གི་སྤྱན་རླུང་གཡུགས་ཏེ། དབྱུང་པར་བྱ་ཞེས་བཤད་པ་ལས་སྐད་ཆ་གཞན་པ་ལྟ་རྒྱ་མེད། འདྲི་
བཞིན་འབྲི་བའི་སྐབས་སུ། སྤྱིར་གྱི་འཁོན་སེམས་དང་། དཔག་དོག་གིས་སྤྱི་བྲངས་བ་དང་། མི་འདོད་པའི་
འཁང་ར་བྱས་པ་སོགས་ཅི་ཡང་མེད་པར་དབྱུང་པའི་མིག་ཤེས་གཞན་པ་ཞིག་གིས་དེང་དུས་ཀྱི་ལྷན་ཁྲིམས་
མཁན་དག་ལ་བསྟན་པའི་དབྱུང་པ་ཙམ་ཡིན། ང་ལ་སྤང་བས་ཅི་ཡང་མི་འོང་། རིགས་པ་དང་བདེན་པ་གཙོ་བོ་
ཡིན། དེའི་ཕྱིར་འདྲི་ལས་འཕྲོས་པའི་སྐད་ཆ་འདྲ་བྱུང་ན། རིགས་པའི་གཞུང་ལུགས་ཤིག་གི་འཕྲོས་མོལ་ཞིག་
ལས། སྤྱིར་གྱི་འཁོན་སེམས་ཤིག་ནས་ཡང་མི་འཛིན་པའི་རེ་བ་ལན་བརྒྱར་ལུ་བ་ཡིན།

རིག་གནས་གསར་བརྗེ་ཆེན་པོ།
སྤྱིར་བཏང་“གསར་བརྗེ”ཟེས་པའི་ཚིག་འདི་ནི། ཡོ་རོབ་སྤྱི་གོ་མཁས་པ་རྒྱལ་སྤྱི་སྤེད་དོན་
དང་། དཔལ་འབྱོར། ཡང་ན་མི་རྒྱལ་སྤྱི་སེམས་ཀྱི་འཆར་རྒྱུ་སོགས་ཐོན་གྱི་སློབ་ལུགས་དེ་ཚ་བ་ཉིད་ནས་

གསར་བ་ཞིག་ཏུ་བརྗེ་བ་དེ་ལ་ཟེར་བ་ཞིན་ཡོད་ཅིང་། ཡོ་རོབ་སྤྱི་འཐབ་རྒྱུ་ལྟ་བུ་ཆབ་སྲིད་ལ་ཆ་བཞག་ནས་སྤྱི་
རན་སིའི་དུས་འགྱུར་ཆེན་མོ་The French Revolution (1789–1799)དང་། ཨ་རིའི་དུས་འགྱུར་ཆེན་མོ་
(American Revolution 1775)ལྟ་བུ་རེད། འདི་གཉིས་ནི་ཐོན་གྱི་རྒྱལ་པོའི་སྲོལ་ལྷགས་དང་བརྒྱུ་ཁ་
གཅིག་གཅོད་གྱི་ལྷགས་ཏེ། མི་ཐམས་ཅད་ཀྱི་གོས་མོལ་དང་། མི་མང་གི་ཆབ་ཏུ་འབྱས་མི་འདེམ་པ་སོགས་ཀྱིས་
ཐག་གཅོད་པའི་ལྷགས་ལྟ་བུ་ཞིག་ཏུ་བསྒྱུར་པའི་སྲོལ་དེ་དང་། དེ་བཞིན་དཔལ་འབྱོར་ལའང་གསར་བརྗེ་ཡོད་
དེ། དཔེར་ན། ཐོན་གྱི་རྒྱལ་པོ་དང་། དཔོན་པོ་ནམས་ཀྱིས་རིན་གོང་ཐག་གཅོད་པའི་ལྷགས་སྲོལ་དེ་རྗེས་སུ་མི་
ཕན་ཚུན་ལ་དགོས་མིན་གྱི་དབང་གིས་རིན་གོང་ལས་ཐག་གཅོད་པའི་ལྷགས་སྲོལ་ཞིག་ཏུ་བསྒྱུར་བ་ལྟ་བུ་
དང་། ཐུན་གཤམ་ལམ་ལྷགས་ཀྱི་དཔལ་འབྱོར་ལས། མ་ཙུ་རིང་ལྷགས་ཀྱི་དཔལ་འབྱོར་ལ་བསྒྱུར་བ་ལྟ་བུ་ལ་
ཟེར་བ་ཞིན་ཡོད། སྤྱི་ཡངས་འཇུག་གི་དབང་དུ་བྱས་ན། གསར་བརྗེ་ཟེར་བ་རང་བཞིན་གྱིས་འགྱུར་བ་ཙམ་ལ་མི་
ཟེར་ཞིང་། བཅོན་དང་ཤུགས་ཡང་ན་སྒོ་བྱར་དུ་ལམ་དང་ལྷགས་དེ་ཆོ་འགྱུར་བ་ཟེར་བར་མངོན། འཛིན་སྤྱི་
དུ་བྱུང་བའི་གསར་བརྗེ་མང་ཆེ་བ་ནི་ཆབ་སྲིད་དང་། དཔལ་འབྱོར་གྱི་གསར་བརྗེ་ཡིན། དེས་ན་རིག་གནས་
གསར་བརྗེ་མེད་པ་རེད་དམ་ཞེ་ན། དེ་ཡང་མ་ཡིན་ཏེ། འཛིན་རྟེན་འདི་ལ་རིག་གནས་ལ་མིང་བཏགས་པའི་
གསར་བརྗེ་འགའ་ཤས་བྱུང་ཡོད། འཇར་མན་ན་ཙུ་ཏང་དང་། ཉེ་རབས་ཀྱི་ཨོ་རྒྱན་ཡུལ་གྱི་ཁ་ཆེ་ཐ་ལེབ་བན་
སོགས་ཀྱི་རིག་གནས་གསར་བརྗེ་ལྟ་བུ་རེད། དེ་ནི་ཐབས་ཤེས་སྣ་ཆོགསར་སྤྱད་དེ་མི་ནམས་ཀྱི་རང་མོས་ཀྱི་
སེམས་ཀྱི་འབྱུང་ལོ་དང་། རྣམ་དཔྱད་ཀྱི་འཆར་སྤངས། དེ་བཞིན་སེམས་ཀྱི་དམིགས་འཇུགས་ས་ཆང་མ་ཙུ་བ་
ཉིད་ནས་བརྗེ་ནས་སྤྱི་གཞུང་ངམ། མི་སྤྱིའི་གྲུབ་མཐའ། ཡང་ན། ཆོས་ལྷགས་ག་གོ་མོ་ཞིག་གི་གཞི་ལམ་
འབྲས་གསུམ་ལ་བསམ་བཞིན་དུ་ཐབས་ཤེས་སྣ་ཆོགས་སྤྱད་ནས་དད་པ་བྱེད་དུ་བཅུག་པ་དེ་རེད། ཡིན་
ནའང་“རིག་གནས་གསར་བརྗེ”བྱུང་བ་ནི་ཤིན་ཏུ་ནས་ཉུང་ཉུང་རེད། རྒྱ་མཚན་ཅི་ཡིན་ཟེར་ན། རིག་གནས་
ཟེར་བའི་ཆོག་འདི་ཤིན་ཏུ་ནས་ཚད་རྒྱ་ཅན་གྱི་ཐ་སྤྱད་ཅིག་ཡིན་ཞིང་། ལྷག་པར་དུ་ཐ་སྤྱད་འདི་རི་ལྷར་བྱུང་
ཚུལ་དེ་བས་ཀྱང་རྒྱ་ཅན་ཅན་གྱི་སྤྱི་གཞི་ཞིག་རེད། རྒྱ་མཚན་ཅི་ཡིན་ཞེ་ན། བོད་ཀྱི་བཟན་བཅོས་སོགས་སུ་
རིག་གནས་བཅུ་ཞེས་ཤེས་བྱའི་གནས་ལྟ་བུ་ཞིག་ལ་འཇུག་པ་ལྟ་བུ་དང་། དབྱིན་ཇིའི་ཆོག་ཏུ་(culture) རིག་
གནས་ཟེར་བ་འདི། ཐུན་མོང་མ་ཡིན་པའི་སེམས་ཀྱི་འབྱུང་སྤངས་ཤིག་ལ་ངོས་འཛིན་བྱེད་བཞིན་ཡོད་

པས། དཔེར་ན་བོད་ཀྱི་རིག་གནས་ཟེར་དུས་བོད་ཀྱི་ཐུན་མོང་མ་ཡིན་པའི་སེམས་ཀྱི་འབྱེར་སྤངས་དེ་ལ་བཞིན་
ཡོད་པ་རེད། དེ་བཞིན་མའོ་ཙོ་རུང་དང། རིག་གསར་གྱི་སྐབས་སུ་རིག་གནས་ཟེར་བ་འདི་ཡང་“འདུ་ཤེས་
འཛིན་སྤངས་”ཤིག་ལ་ངོས་འཛིན་བྱེད་བཞིན་ཡོད། དེ་བས་རིག་གནས་གསར་བཅེ་ཆེན་མོ་ནི། ཆབ་སྲིད་ཀྱི་
གསར་བཅེ་དང་། དཔལ་འབྱོར་གྱི་གསར་བཅེ་སོགས་དང་མི་འདྲ་བར། ༡༩༥༩ལོར་དུ་ཡོད་པའི་སེམས་ཀྱི་
འབྱེར་སྤངས་རྙིང་བ། རིག་གནས་རྙིང་བ། གོམས་སྒྲོལ་རྙིང་བ། སྦྱོད་པ་རྙིང་བ་བཅས་ཀྱི་“འདུ་ཤེས་འཛིན་
སྤངས་” དེ་དག་གཏོར་ཏེ་གསར་བ་གསར་རྒྱུ་ཞིག་འཕྲུགས་སྐྱེ་དེ་རེད། དེ་ནི་དོན་གྱིས་ཆབ་སྲིད་དང་དཔལ་
འབྱོར་ཙམ་གྱིས་མི་ཚད་པར། མི་རྒྱལ་གྱི་སེམས་ཀྱི་འབྱེར་སོ་བཅས་ལ་དབང་སྒྱུར་བྱས་ཏེ། མཐར་བསམ་ཚུལ་
གཅིག་པ། དུན་ཚུལ་གཅིག་པ་བཅས་བཟོ་སྐྱེ་དེ་རེད།

བོད་ཀྱི་རབ་བྱུང་བཅུ་དྲུག་པའི་མེ་ཏྲའི་ལོ་སྟེ། རིག་གནས་གསར་བཅེ་མགོ་བཙུགས་པ་ཡིན། དེ་ནི་བྱི་
ལོ་༡༩༥༩ནས་༡༩༧༩ལོར་བྱུང་བའི་རིག་གནས་ཀྱི་གསར་བཅེ་ཆེན་པོ་ཞིག་ཡིན། དེ་ཡང་༡༩༥༩ལོའི་བྱི་ལོ་
བརྒྱད་པའི་ཆོས་ལུགས་དམར་པོ་དབྱས་ལྟར་ཆོག་གིས་གྲོས་མཐུན་དོན་ཆེན་བཅུ་དྲུག་ཡོད་པ་ཞིག་བཏོན་པ་
དེའི་ནང་དུ། “འབྱོར་ལྷན་མ་ཙཱ་རིང་ལུགས་ཀྱི་ལམ་ལུགས་གཏོར་བ་ཡིན་མོད། ཁོང་ཆོས་ད་དུང་སྒྲོལ་རྒྱུ་གྱི་
བསམ་སྒྲོལ་རྙིང་བ་དང་། རིག་གནས། དུལ་སྒྲོལ། བཤུ་གཞིག་ལམ་ལུགས་ཀྱི་སྦྱོད་པ་སོགས་བཀོལ་ཏེ་མང་ཆོག་གས་
རྒྱལ་ལམ་ལོག་དུ་བྲིད་བཞིན་པ་དང་། མི་དམངས་ཀྱི་བསམ་སྒྲོལ་བསྐྱར་བཞིན་པ་མ་ཟད། བསྐྱར་དུ་རོ་ལངས་
རྒྱུ་གཞིན་པའི་ལྷ་གོན་མཛད་བཞིན་པ་རེད། དེ་བས་འབྱོར་མེད་གལ་རིམ་པ་རྒྱལ་གྱིས་ལྷ་བའི་ཐོག་ནས་
འདི་ལ་འཐབ་ཚྭ་མཐའ་གཅིག་དུ་བྱེད་དགོས་བ་མ་ཟད། ལྷ་བ་གསར་བ་དང་། རིག་གནས་གསར་པ། དུལ་
སྒྲོལ་གསར་པ། སྦྱོད་པ་གསར་པ་བཅས་ཀྱི་སྒྲོ་ནས་སྦྱི་ཆོག་ཡོངས་ཀྱི་བསམ་སྒྲོལ་ལྷ་ཚུལ་བཅེ་དགོས་” ཞེས་རིག་
གནས་གསར་བཅེ་བྱ་དགོས་བ་བཤད་ཡོད། རིག་གནས་གསར་བཅེའི་ཆེན་པོའི་དམིགས་དུལ་ནི་འབྱོར་མེད་
གལ་རིམ་རྒྱལ་གྱིས་མ་ཙཱ་རིང་ལུགས་ཀྱི་བསམ་པའི་བག་ཆགས་ཐམས་ཅད་གཙང་སེལ་བྱས་ཏེ། སྦྱི་ཆོག་གས་
རིང་ལུགས་ཀྱི་ཁྱད་འཕགས་ལྷ་བ་རྒྱལ་གྱིས་ཆེན་པོ་ཡོད་པ་དེ་ལ་ཟེར་བཞིན་ཡོད་པ་རེད། ༡༩༥༩ལོའི་བྱི་
ལོ་ལྔ་བའི་ཆོས་ལུགས་མའོ་ཙོ་རུང་གིས་ཏང་དང་། རྒྱལ་ཁབ་ཡོངས་སུ་ད་དུང་འབྱོར་ལྷན་མ་ཙཱ་རིང་ལུགས་
ཀྱི་ལྷ་བ་མི་མངོན་པའི་ཚུལ་གྱིས་ལྷགས་ཆེན་པོ་ཡོད་ཕྱིར། གལ་རིམ་འཐབ་ཚྭ་བྱེད་དགོས་བ་དང་། དེ་ལྷ་

བྱེད་དགོས་ན། མི་རྒྱུས་ཀྱི་འདུ་ཤེས་དང། བསམ་སྒྲོ་བ་སྦྱར་བ་དང། ཁྱད་པར་དུ་རིག་གནས་གསར་བརྗེ་བྱེད་
དགོས་ཞེས་བཤད་ཡོད། གོང་གི་བཀོད་པའི་བསྒྲགས་གཏམ་དེ་ལས་གསལ་བ་བཞིན། རིག་གནས་གསར་བརྗེའི་
དམིགས་ཡུལ་གཙོ་བོ་ནི། རྟོང་བཞི་(四旧)གཏོར་བའི་དོན་ཚན་བཏོན་པ་དང། རྟོང་བ་བཞི་ནི། སེམས་
ཀྱི་འཁྱར་སྤངས་རྟོང་བ། རིག་གནས་རྟོང་བ། གོམས་སྒོལ་རྟོང་བ། སྤྱོད་པ་རྟོང་བ་བཅས་རེད། མདོ་ཙཱ་བྱེད་
གིས་རྒྱ་ནག་གི་དམངས་གཙོ་གསར་བའི་དམིགས་ཡུལ་སྐོར་སློང་དུས། “ཆབ་སྲིད་ཀྱི་སྟོབས་ཀྱིས་གསར་བ་
དང། དཔལ་འབྱོར་ཀྱི་སྟོབས་ཀྱིས་གསར་བ། རིག་གནས་ཀྱི་སྟོབས་ཀྱིས་གསར་བ་བཅས་ཀྱང་གོའི་གསར་
བརྗེའི་སྟོབས་ཀྱིས་ཡིན་ཅང་དེ་ཆོ་ནི་ཆབ་སྲིད་རྟོང་བ་དང། དཔལ་འབྱོར་རྟོང་བ། རིག་གནས་རྟོང་བ་བཅས་
ལ་ངོ་རྒྱུ་བྱ་མཁན་ཅིག་རེད།”ཞེས་དང། “གཏོར་དགོས་གི་རེད། དེ་ཆོ་མཐར་ཕྱིན་པར་གཏོར་དགོས་གི་
རེད། དེ་ཆོ་གཏོར་བ་དང་ཆབས་ཅིག་སེམས་ཀྱིས་གསར་བའང་འཛུགས་སྤྱད་ཀྱི་རེད།”རྟོང་གཏོར་འདི་རིག་
གནས་གསར་བརྗེའི་ཆེན་པོའི་ལྷ་བའི་གནད་ལྷ་བྱ་ཆགས་བསྐྱད་ཡོད་པ་དང། མདོར་བསྡུས་ན་མདོ་ཙཱ་བྱེད་
གིས་བཤད་པ་བཞིན། རིག་གནས་གསར་བརྗེ་ནི་“རྟོང་ཆབ་གསར་བརྗེ་”ཟེར་བ་དེ་རེད། མཚོ་སྒྲན་དང། ཁྱད་
པར་དུ་རེབ་གོང་ལ་མཚན་ན་རིག་གནས་གསར་བརྗེའི་ཆེན་པོ་མགོ་བརྒྱུ་མས་དུས། དགོན་པ་དང། མ་ཁྱེ་
ཁང་། དེ་བཞིན་ལྷ་སྐྱ་མཚོ་ཆ། བོད་ཀྱི་བསྟན་བཅོས་སྒྲ་ཆོགས་མཚན་པའི་དཔེ་དཔ་སོགས་ལྷག་ལྷས་ཙམ་ལས་
ཡོད་པ་མ་རེད། ཅི་ཕྱིར་ཞེ་ན། ང་བརྒྱུད་ལོ་ནས་དགོན་པ་ལལ་ཆེར་སྒྲོ་བརྒྱབ་ཆར་བ་དང། མཚོད་རྩས་
དང། དཔེ་ཆ་སོགས་ཀྱིས་མཚན་པའི་སྒྲན་གྱི་ཡོ་ཆས་ཐམས་ཅད་མཚོད་སྒྲོད་ཆེན་པོ་སོགས་ཀྱི་སྐབས་ནས་
བཅོམ་པ་དང། གཞུང་དུ་བསྡུས་ཆར་བ་རེད། དུག་ཅུ་རེ་གཉིས་ལོ་ལ་རིང་བོ་དགོན་པ་དང། སྐྱ་འབུམ། རྩ་
སྤྱོད་ཀྱི་ཆར་སོགས་འདུས་བའི་དགོན་པ་སོགས་མཚན་པའི་དགོན་པ་དུག་ཙམ་གྱིས་སྒྲོ་བྱེས་མོད། དེ་ཡང་གཞི་
རྒྱ་ཤིན་ཏུ་ཆུང་བ་དང། ཕྱིའི་རྒྱུ་པ་ཙམ་ཞིག་རེད། དེ་བས་རིག་གནས་གསར་བརྗེ་མགོ་རྩམ་དུས། ཕྱིའི་
རྩས་ཏེ་དགོན་པ། ལྷ་ཁང་། མཚོད་ཆ། དཔེ་ཆ། ཐང་ག། དཀར་ཡོལ། གོས་སོགས་འདུས་བའི་༡༩༥༠ལོར་ལ་
བཅོམ་བའི་རྒྱ་རྩས་རྟོང་བ་ཐམས་ཅད་སོགས་མཚན་པའི་རྟོང་བ་ཐམས་ཅད་བཅོམ་ཆར་བ་དང། ཕྱིའི་རྒྱུ་
པ་ཙམ་གྱིས་དངོས་གནས་“སྤྱོད་ཆོགས་གསར་བ”་ལྷ་བྱ་ཞིག་ཏུ་ཆགས་བསྐྱད་ཡོད། ཡིན་ནའང་དེ་དུས་ད་དུང་
ལྷག་བསྐྱད་ཡོད་པ་ནི། མི་རྒྱུས་ཀྱི་སེམས་ཁོང་གི་སེམས་ཀྱི་འཁྱར་སྤངས་དང། རིག་གནས། གོམས་སྒོལ། སྤྱོད་

[illegible]

འཇིགས་པ་ཐམས་ཅད་ལས་ཐར་བ་ཙམ་བྱང་སྟེ། རྩོམ་ཀླགས་ཙམ་ཡོད་པ་དང་། རྩལ་ཅུ་རེ་གཉིས་ལོ་
ནས་མདོ་སྨད་ཀྱི་སྐུ་འབྱུང་དགོན་པ་དང་། སྤང་བ་། རོང་བོ་དགོན་ཆེན། དེ་བཞིན་དོ་སྤྲོས་གྲྭ་ཚང་སོགས་
བསྐྱར་དུ་སྒོ་ཕྱེ་ནས་ རུར་སྤྲིག་གྱོན་པའི་གྲྭ་བ་འགའ་རེ་འང་ཡོད་ཆོག་པར་གྱུར། དེ་འདྲ་བའི་ཉིན་ཞིག་ལ་
གཙན་ཆ་དགུ་འགྱུར་པ་སྤྱོད་ཅིང་གི་དགུ་རུང་པོ་བ་ཟེར་བའི་སྡེ་བ་རྒྱུ་རྒྱུ་ཞིག་ནས་ལོ་བཅུ་གསུམ་ཙམ་གྱི་བྱིས་
པ་ཞིག་གིས་རྒྱབ་དུ་དཔེ་ཁྲག་ཅིག་ཁྲུ། སྒྲེ་ལ་སྒྲེ་དར་དམར་པོ་ཞིག་བཏགས། རྩོད་གོས་སྤྲོན་པོ་ཁྲག་མ་ཆེན་པོ་
གཉིས་ཡོད་པ་ཞིག་གྱོན་ནས་ཨ་མ་ཤན་མོ་ཞིག་གིས་སྒྲེ་ལ་ནས་མ་རྩོད་གེ་ཐོན་སྤྲོབ་གྲྭ་ཟེར་བ་དེར་ཐོན། བྱིས་པ་
དེའི་མིང་ལ་དོན་གྲུབ་རྒྱལ་ཟེར། ཁོའི་པ་རྒྱུ་དུས་ནས་གཤེགས་པ་པས། མ་དང་མོ་མོ་གཉིས་དང་། པ་གཡར་
རྒྱ་མཚོ་ཟེར་བ་ཞིག་དང་མཉམ་དུ་འཛར་ལོངས་བྱུང་། བྱིས་ཀྱི་གནས་ཚུལ་གང་ཡིན་གསལ་བོ་རྟོགས་དཀའ་
ནའང་། བོད་ཀྱི་བྱིས་མི་དག་དང་འདྲ་བར། མ་དང་པ་གཡར་གཉིས་ཀྱིས་བྱིས་པའི་སྤྱོད་ལམ་སོགས་ལ་དོ་ཁྲུ་
དང་། རྩོད་གྲྭ་ལོད་པ་ནི་ཉན་ཉན་ཡིན་པ་དང་། ཡ་རབས་བཟང་སྤྱོད་ཙམ་ཞིག་དུ་འགྱུར་འདོད་པའི་
བཙོན་པ་ནི་ངེས་པར་དུ་བྱས་ཡོད་པར་སེམས། ཡིན་ནའང་དོ་སྤྲོས་ཆོས་སྦྱོང་ལགས་ཀྱིས་གསུངས་བ་ལྟར་
ན། དོན་གྲུབ་རྒྱལ་ལ་དུ་སྤྲུག་རྩ་བུ་སེམས་ཁམས་དང། གཤིས་ཀ་ཡོད་ཅེས་གསུང་ཡོད་པ་དང་། གལ་སྲིད་དེ་
བདེན་པ་ཡིན་ཆོ། སེམས་ཁམས་རིག་པའི་གཞུང་ལུགས་ལྟར་ན། བྱིས་པ་དེ་མི་གཞན་དང་འབྲེལ་འདྲིས་བྱེད་
དཀའ་བ་དང་། ལྷག་པར་མས་པ་གཡར་ཞིག་སྤངས་བའི་ཉེར་ལེན་གྱི་རྩིས་སུ་སྦྱེད་མའི་རིགས་དང་འཆམ་
མཐུན་ཡོང་དཀའ་བར་ཡོད་ཅེས་སེམས་ཁམས་རིག་པའི་གཞུང་དུ་བཤད་ཚུལ་ཞིག་ཡོད་པས་འདི་ལ་དཔྱད་
པར་བྱ་བའི་གནས་སུ་ལགས་སོ། །

དོན་གྲུབ་རྒྱལ་མ་རྩོད་གེ་ཐོན་སྤྲོབ་གྲྭ་ཟེར་བའི་ཉི་མ་དེ་ནི་བོད་གངས་ཙན་པར་ཞོག་ འཛམ་གླིང་ཀུན་
རུའང་བྱང་མ་སྦྱོང་བའི་དུས་འགྱུར་ཁྱད་པར་ཙན་ཞིག་ཡིན། དེ་ནི་རིག་གནས་གསར་བརྗེ་མགོ་བརྒྱུམས་པའི་
ལོ་དེ་ཡིན། སྤྱིར་བཏང་དོན་གྲུབ་རྒྱལ་རང་གི་སེམས་སུ་ཅི་དྲན་ཡོད་མེད་སུས་ཀྱང་རྟོགས་དཀའ་ནའང་། ཁོང་
གིས་བརྒྱུམས་པའི་སྒྲན་ངག་སྟེ་ “སྒྲན་ངག་ལ་སྤྱིར་པའི་སྤྱང་ཚོམ་གཞོན་ནུའི་ཡིད་ཀྱི་མཛེས་རྒྱན་”ཟེར་བ་
ལས། རིག་གསར་གྱི་འཐབ་རྩོད་བྱེད་སྤངས་སོགས་མང་པོ་བཀོད་འདུག་པ་ལ་བརྟེན་ན། ཁོང་ལ་རིག་གསར་གྱི་
རྩོད་དང། རྩོད་པ་སོགས་ཏ་ཅང་གི་ཆ་རྒྱས་ཡོད་པ་རྟོགས་སུ་བྱེད་པར་ན། ཁོང་གིས་ཚོམ་དེ་ལས། “གྱེན་

ལྷག་མེ་མེ་མེ་མེ་ཡིས། ། སྐར་མའི་འབྲས་ཡོད་ཟ་བར་བྱེད། ། འཐབ་འཛིང་འབྲུག་གི་སྐྱ་ཆེན་གྱིས། ། འཛིན་
མའི་རྒྱ་བར་འོན་པར་བྱས། ། ”ཞེས་དང་། “རིག་པའི་དཔའ་བོ་ཡོད་དོ་ཅོག། རྩ་བའི་ལམ་དུ་ད་སོང་
ཞེས། ། དྲགས་ལྷགས་དུ་མ་ཕགས་དབྱར་སྐྱེས་རྒྱུ། ། གནམ་སའི་ཕྱོགས་ཀྱི་འགོངས་བར་བྱས། ། ”ཞེས་འཐབ་
ཚིང་ཇི་ཉར་བྱེད་ཚུལ་བཀོད་ཡོད་པ་དང་། སྐྱུང་གཏམ་ནང་གི་བྱ་མོ་སྐྱེལ་མ་དམར་སྤང་དམག་ནང་དུ་
ཞུགས་ཚུལ་ཡང་འདི་ཉར་“དཀར་འཇམ་དཔུང་བའི་ཡང་ཐོག་ཏུ། ། དམར་སྤང་དམག་གི་རྟགས་འཛིན་
པའི། ། ”ཞེས་དམར་སྤང་དམག་ཏུ་ཞུགས་པ་དང་། དེ་བཞིན་དམར་སྤང་དམག་གི་གཏེ་བོ། གསར་བརྗེ་སྐབས་
གཙོ་བྱས་ནས་དམར་སྤང་དམག་རྣམས་སྐབས་ཏེ། སྐྱེལ་མའི་པ་ནི་སྤོན་ཆད་དགོ་བཤེས་ཡིན་པ་དེ་འཛིན་
བཟུང་བྱས་པའི་ཚུལ་འདི་ཉར། “གྲེན་ལྷག་དཔུང་གི་བྱ་གཙོ་སྤེ། ། གསར་བརྗེ་སྐབས་དང་མ་གྲོགས་
རྣམས། ། གཟན་ལ་འགྲིམས་པའི་སྐག་མོ་ཉར། ། སྐྱེལ་མའི་ཡབ་ཆེན་གྱི། ། ཉམ་ཐག་ལུ་གུ་འཛིན་ཕྱིར་
འོངས། ། ལྷ་རམས་དགོ་བའི་བཤེས་གཉེན་མཆོག། ། བསོད་ནམས་བགོ་སྐལ་འདི་ཡིན་ཞེས། ། སྤོན་མེད་ཤོག་
བའི་པཎ་ལྷ་ཞེས། གང་གི་སྤྱི་བོ་རྒྱན་དུ་བྱེད། ། ”ཞེས་དམར་སྤང་དམག་དག་གིས་དགོ་རྒྱན་དང་། སྤོན་གྱི་
ཆོས་གྲ་སོགས་ལ་སྐྱོབ་གཉེར་བྱས་ནས་ཐོན་པའི་དགོ་རྒྱན་རྣམས་ལ་ཇི་ཉར་འཐབ་ཚིང་བྱ་ཚུལ་གསལ་བོར་
བཀོད་ཡོད་པ་དང་། ལྷག་པར་བྱ་བྱ་མོ་རྣམས་ཀྱིས་རང་གི་པ་མ་ལ་ཡང་འཐབ་ཚིང་བྱ་དགོས་ཚུལ་ཡང་འདི་
ཉར། “ཀ་ཡེ་སྐྱེལ་མ་ལགས། ། ཁྱོད་ཀྱི་ལངས་ཕྱོགས་རི་ཉར་བརྟན། ། གསར་བརྗེའི་གོ་རྟོགས་མཁའ་ལས་
མཐོ། ། དགོ་གཉེན་དབྱེ་བ་མ་ཞོར་པར། ། ཡབ་དང་འཐབ་ཚིང་བཟུང་པོད་པ། ། གསར་བརྗེའི་བྱ་སྤྱོད་ཁོ་ན་
ཉིད། ། ”ཅེས་རང་གི་པ་ལ་འཐབ་ཚིང་བྱེད་དུ་བཅུག་ཚུལ་སོགས་བཤད་ཡོད། སྤྱིར་བཏང་སྟན་དག་དང་སྤྱིར་
པའི་སྤྱང་ཚོམ་འདིའི་ནང་གི་མེ་སྐྱ་རྣམས་དངོས་སུ་བྱུང་ཡོད་མེད་དང་། དོན་རྒྱུན་རྣམས་ཀྱང་ཇི་ཉར་བྱུང་
ཡོད་མེད་ཅེ་ཆ་ཡང་། འདི་ནི་དོན་གྲུབ་རྒྱལ་མ་སྟོད་དགོ་ཐོན་སྐྱོབ་གྲར་ཞུགས་པའི་ཉེ་མ་དེ་ནས་བྱུང་བའི་རིག་
གནས་གསར་བརྗེ་ཆེན་པོ་ལས་བྱུང་བའི་སེམས་ཀྱི་འཆར་སྤངས། དོན་རྒྱུན་རྣམས་ཇི་བཞིན་དུ་བཀོད་འདུག་
པས། ཕལ་ཆེར་དོན་གྲུབ་རྒྱལ་རང་གི་རྣམ་ཐར་དེ་སྤྱང་གཏམ་དང་སྤྱིར་ནས་བྲིས་བ་མིན་ལས་ཆེ་སྟམ།

དེ་བཞིན་ཕན་གྱིས་ཀྱང་དོན་གྲུབ་རྒྱལ་སྐོབ་གྲུའི་ར་བའི་ནང་དུ་ཐོན་མ་ཐག་ཏུ། ཁོའི་མིག་ལམ་དུ་མཐོང་
བའི་བྱ་སྤྱོད་དང་། ཉར་ལེན་སོགས་བརྟག་པ་མཐའ་བཟུང་གི་དབང་དུ་བྱས་ནས་དུན་པར་བྱས་ན། འདི་ཉར་བྱ་

ཞིག་ཡིན་པར་སེམས་ཏེ། དེ་ནི་ཁོ་དང་ལོ་མཉམ་སྒྲིབ་བྱ་དག་གིས་ལག་ཏུ་རྩོད་དང་དབྱུག་པ་བཟུང་ནས་སྒྲོན་གྱི་
རིམ་དང་། ཚེན་ཅི་རྒྱབ་ཡོད་པའི་སྒྲུབ་ཁུང་དང་སྒྲོ་སྟགས་གཙོག་བཞིན་ཡོད་པ་དང་། དགོ་མཉམ་དག་གི་མགོ་
ལ་ཤོག་ལྷ་རིང་པོ་རེ་བསྒྲོན་ནས་ཁྲོམ་དུ་ཁྲིད་བཞིན་པ་དང་། དོན་གྲུབ་རྒྱལ་དང་ལོ་མཉམ་གྱི་སྒྲིབ་བྱ་དག་གི་ཁ་
ནས་“རྟིང་བཞི་གཏོར་ཏེ། གསར་བཞི་འཇུགས་དགོས་”དང་“ལྷ་འདྲེ་གདོན་བགེགས་པམ་པར་རྒྱབ་ཤོག་”ཅེས་
སྐད་འབོད་སྒྲིག་སྟེ། དགོ་མཉམ་རྣམས་ལ་གཙུག་རྒྱུ་དང་། མཉམ་གཙོད་གཏོར་བཞིན་ཡོད་པ་དང་། བྱ་སྒྲིབ་དེ་
དག་ལ་ཁོ་ཚོས་“འཐབ་ཚྭ་”ཅེས་འབོད་བཞིན་པ་དང་། དེ་ནི་སྐྱ་མེད་ཀྱི་གསར་བརྗེའི་ལས་ཀ་ཞིག་ལ་བསམ་
བཞིན་ཡོད་པ་རེད། སྐབས་རེར་བདག་གིས་འདི་ལྟར་ཀྱང་སེམས་ལ་དྲན་སྦྱང་དེ། དོན་གྲུབ་རྒྱལ་ལས་ལོ་ན་ཆེ་
བའི་སྒྲིབ་མ་ཁག་ཅིག་གིས་དོན་གྲུབ་རྒྱལ་སྟགས་ལོ་རྒྱུད་བ་དག་ལ། “ད་ནས་བཟུང་། ང་ཚོ་ནི་གྲུང་ཁྲན་ཏང་
གྲུང་མཐན་གྱི་དམར་གྲུང་དམག་ཡིན་པ་དང་། ང་ཚོའི་དམིགས་ལུ་ནི་ “རྟིང་བཞི་གཏོར་ཏེ། གསར་བཞི་
འཇུགས་དགོས་”ཞེས་ཡང་ཡང་ཁྱབ་བསྒྲགས་ཀྱང་བྱས་ཡོད་པར་སྟུང་། སེམས་ཁམས་རིག་པའི་གཞུང་ལུགས་
ལྟར་ན། སྒྲོ་བུར་དུ་བྱིས་བ་རྒྱུད་རྒྱུད་དེ་འདྲ་ཞིག་གཙུག་ཆའི་གྲོང་གསེབ་ཅིག་ནས་རྩང་བོ་ཅ་ཐོན་པར། བྱིས་བ་
སྒྲིབ་དང་འདྲ་བར་ཐོག་མར་བཅེ་བའི་མ་དང་། ལུང་བར་ཁ་བྲལ་བའི་དགའ་སྐྱེད་དང་། རྩེས་སུ་མ་དང་། རྩེ་
བ། རྒྱུད་དུས་ཀྱི་ཅིང་རྟོགས་སྟགས་དྲན་པའི་འགལ་འདྲུ་ཅན་གྱི་སེམས་ཚར་ཅིག་ཀྱང་བྱུང་ཡོད་པ་གོར་མ་
ཆག་ བྱིས་བཏང་བྱིས་བ་པ་མ་དང་ཁ་བྲལ་ནས་བྱིས་བ་རྣམས་དགོན་པར་འགོ་བ་དང་། སྒྲིབ་བྲལ་སྟགས་ལ་འགོ་
བ་འདི་དོན་གྱི་རྟིང་ནས་གཅིག་པ་ཡིན་ནའང་། རྣམ་པའི་ཐོག་ནས་མི་འདྲ་བ་མང་པོ་ཡོད། ལྷག་པར་དུ་སྒྲིབ་
ཁྲིད་བྱེད་སྐབས་དང་། མི་ཚའི་ལྟ་གྲུབ་དང་། གྲུབ་མཐའ་སྟགས་ཀྱི་ཐད་ནས་ཁྱུང་པར་ཆེན་པོ་ཡོད། གང་ལྟར་
ཀྱང་དེའི་སྐབས་སུ་བྱུང་བའི་དོན་རྒྱུན་དང་ལྟ་གྲུབ་རྣམས་ཀྱིས་ཁོའི་སེམས་སུ་ཤུགས་རྒྱུན་ཆེན་པོ་ཐེབས་ཏེ་རྩེས་
སུ་ཁོང་གི་བརྩམས་ཚུལ་གང་ཡིན་ཀྱང་། ལུས་ཀྱི་སྒྲིབ་རྒྱུ་ཐམས་ཅད་དུས་འགྱུར་འདི་ལ་མ་འབྲེལ་བ་ཞིག་མེད་
པ་ལྟར་བྱུར་ཏེ། བརྩམས་ཚུལ་ཐམས་ཅད་རྟིང་གཏོར་གྱི་ལྟ་བུས་ཁྱབ་བསྐྱེད་ཡོད་པ་དང་། སྒྲིབ་པ་ཐམས་
ཅད་ངོ་ལྟག་དང་། སྒྲིབ་མའི་རིགས་ལ་མི་ཟད་པའི་ཞེ་སྤང་དང་སྒྲིབ་གྲོང་གཏོར་བ་དང་སེམས་སུ་འཐབ་ཚྭ་
འབའ་ཞིག་གིས་ཁེངས་བསྐྱེད་ཡོད་པ་རེད།

རྟིང་གཏོར་གྱི་ལྟ་བུས་ཁོ་ཚོ་ལ་ཞེ་སྤང་དང་སྒྲིབ་གྲོང་གཏོར་བ་དང་སེམས་སུ་འཐབ་ཚྭ་

ཨ་བཞིའི་ལས་འགུལ་འདི་རྒྱ་ནག་གི་ལོ་རྒྱུས་སུ་བཤད་ན་ཏུ་ཅང་གི་གཤམ་ཆེ་བའི་ལོ་རྒྱུས་ཀྱི་མཚམས་ཤིག་
ལ་ངོས་འཛིན་བྱེད་བཞིན་ཡོད་པ་རེད། ཅིའི་ཕྱིར་ཞེ་ན། ཨ་བཞིའི་ལས་འགུལ་འདི་ལ་བརྟེན་ནས་དམར་ཕྱོགས་
ཀྱི་ལྷ་བ་མཚོན་པའི་རྒྱུ་ཀྱི་རིག་གནས་དར་བར་བཤད་ཡོད་པ་དང་། ལྷག་པར་དུ་དམར་ཕྱོགས་ལ་མཚོན་ན་
ཨ་བཞིའི་ལས་འགུལ་ནི་གཤམ་ཆེན་པོ་ཞིག་ཆགས་བསྐྱེད་ཡོད། རྒྱ་ནག་གི་མཁས་པ་དག་གིས་རྒྱ་ནག་གི་རིག་གནས་
དེ་ཨ་བཞིའི་ལས་འགུལ་གྱི་ཐོན་དང་རྗེས་སུ་བྱས་ནས་བཤད་ཡོད། དཔེར་ན། མའོ་ཅེ་རུང་གིས་ “ཀྲུང་གོའི་
རིག་གནས་ཀྱི་འཐབ་ཕྱོགས་དང་ཡང་ན་བསམ་སྒྲིའི་མཐའ་ཕྱོགས་ལ་ཆ་བཞག་ན་ “ཨ་བཞིའི་”ཐོན་དང་། “ཨ་
བཞིའི་”རྗེས་ལ་ལོ་རྒྱུས་ཀྱི་དུས་སྐབས་མི་འདྲ་བ་གཉིས་ཆགས་ཡོད་པ་རེད”ཅེས་བཤད་ཡོད་པ་དང་། ཨ་བཞིའི་
ལས་འགུལ་ནི་བསམ་སྒྲིའི་བསྐྱར་བཅོས་ཀྱི་ལས་འགུལ་ཞིག་ལ་ངོས་འཛིན་བྱས་ཡོད། དོན་གྲུབ་རྒྱལ་གཙོ་བྱས་
བའི་བོད་ཀྱི་གསར་བརྗེ་བ་དག་གིས་ཀྲུང་ཨ་བཞིའི་ལས་འགུལ་འདི་ལ་ཆེད་དུ་ཞིབ་དཔྱད་ཀྱི་ཞིབ་འཇུག་
དང་། བརྟོད་བསྐྱེད་ཆེན་པོ་བྱས་ཡོད་པ་མ་ཟད། ཨ་བཞིའི་ལས་འགུལ་གྱི་སྒྲིལ་འབྲེད་བ་དག་གི་རྗེས་སུ་
འབྲངས་ཏེ། སྒྲིལ་རྒྱུན་གཏོར་དགོས་ཞེས་སྐད་འབོད་ཀྲུང་མང་པོ་བྱས་འདུག དཔེར་ན་ཞོགས་དུང་གིས་རང་
གྲོལ་ཞིབ་འཇུག་གི་དང་ཐེང་དང་པོའི་ནང་དུ་“ཨ་བཞིའི་ལས་འགུལ་ཞེས་པ་ཚོགས་གཅིག་གིས་བསྐྱེད་ཏེ་བཤད་
ན། བསམ་སྒྲིའི་བཅོས་སྐྱར་གྱི་ལས་འགུལ་ཞིག་རེད། སྐབས་དེར་སྒྲིལ་འབྲེད་བསམ་སྒྲིའི་བ་དག་གིས་སྒྲིལ་རིག་
གནས་ལ་དགག་པ་གཞིར་བྱས་ཏེ། སྒྲིལ་གསོ་བཅོས་སྐྱར་བྱེད་དགོས་ཚུལ་དང་། བྱད་མེད་བཅེངས་འགྲོལ་
གཏོར་དགོས་ཚུལ། ཆོད་མའི་སྐྱེས་བུ་དང་གསུང་མེད་ཚུལ། དཔྱད་ཤེས་དང་དང་རང་དབང་འདྲ་མཉམ་
སོགས་དགོས་ཚུལ་བཤད་ཡོད་པ་རེད”ཅེས་བཤད་ཡོད། ཨ་བཞིའི་ལས་འགུལ་འདི་ནི། ལོ་རྒྱུས་ཀྱི་དུས་སྐབས་
གནད་འགག་ཅན་ཞིག་གི་སྐབས་ལ་བྱུང་བ་ཞིག་ཡིན། ཐོག་དང་པོ་སྤྱི་ཁྱེད་ཉམ་གྱིས་དབུ་ཁྲིད་པའི་རྒྱ་ནག་
ལྷོ་ཕྱོགས་ཀྱི་རྒྱ་མི་ཚོས། “ཤར་གྱི་ལྷོ་མན་རྒྱ་མཐར་སྒྲིད་བཟང་ལྷོ། རྒྱ་ནག་གི་ཤེས་རིག་དར་སྤེལ་གཏོར་
དགོས”ཞེས་བའི་ཆབ་སྲིད་ཀྱི་ལས་འགུལ་ཏེ། ལོ་རྒྱུང་ཕྱག་ཁ་ཤས་རིང་གི་རྒྱལ་བོའི་ལམ་ལུགས་དང་། ལོ་ཉིས་
བརྒྱ་ཙམ་ལ་དབང་སྐྱར་པའི་དབང་སྐྱར་པའི་མན་རྒྱུའི་རྒྱལ་རབས་རྒྱུགས།

འདི་ལ་ལྷགས་པའི་ལོ་ ༡༩༨༩ གསར་བརྗེ་ཟེར། ཡིན་ནའང་ལྷགས་པའི་གསར་བརྗེའི་རྗེས་སུ་རྒྱ་ནག་
རང་དབང་སྲིད་གཞུང་དང་། འཛིག་རྟེན་སྲིད་སྐྱོང་གི་ལྷ་བའི་ཐོག་ནས་སྲིད་གཞུང་བརྟན་པོ་ཞིག་གཟུགས་མ་

ལུབ་པར་ཡོད་དུས། འངར་པན་སོགས་གཙོ་བོ་གྱུར་པའི་རྒྱལ་ཁབ་སྟོབས་ཅན་དག་གིས་རྒྱ་ནག་ལ་བཙན་འཇུག་
དང་། ས་ཆ་སོགས་བཙན་འཇུག་གིས་ཆིངས་ཡིག་སོགས་རྒྱག་ཏུ་བཅུག་ཅིང་། ༡༩༡༧ལོ་ལ་བེ་ཅིང་གི་སློབ་མ་
རྣམས་ཀྱིས་སྤང་ལམ་སོགས་སྤྱོད་ནས་རྒྱལ་ཁབ་སྟོབས་ཆེ་བ་དེ་དག་ལ་ངོ་རྒྱུ་སོགས་བྱས། དེ་དུས་རྒྱ་ནག་
གི་མཁས་པ་ཁ་ཅིག་གིས་རྒྱ་ནག་འདི་བཞིན་ཉམས་རྒྱུ་དུ་སོང་བ་དང་། སྟོབས་ལྡན་ཅན་གྱི་རྒྱལ་ཁབ་
གཟུགས་མ་ལུབ་པ་དང་། དེ་བཞིན་རྒྱལ་ཁབ་གཞན་གྱི་རྩིས་སྤྲོས་པ་ནི་རྒྱ་ནག་རང་གི་རིག་གནས་མ་འགྲིག་
པ་རེད་ཅེས་རིག་གནས་རྟོག་པ་ལ་དགག་པ་རྒྱག་པའི་མགོ་བརྩམས། ཁོ་ཚོས་རྒྱལ་ཁབ་སྟོབ་པའི་ཐབས་ཤེས་
ཡང་དག་ནི་རུབ་གྱི་དམངས་གཙོ་ལམ་ལུགས་དང་། ཚན་རིག་སོགས་ཡིན་ནོ་ཞེས་རུབ་ཕྱོགས་གྱི་ལྟ་བ་མཚན་
པའི་དབེ་དབ་སོགས་མང་དུ་སྤྲོས། དུས་འགྱུར་འདི་ལ་བརྟེན་ནས་དམར་ཕྱོགས་གྱི་ལྟ་བ་འང་རྒྱ་ནག་ཏུ་དར་
ལུབ་པ་བྱུང་བ་དང་། དུས་སྐབས་དེ་ལ་ཡོ་རོབ་གྱི་ལྟ་བ་མཚན་པའི་བསྟན་བཅས་མང་བོ་རྒྱ་ནག་ཏུ་བསྐྱར་བ་
དང་། དེའི་ཆེད་དུ་གཉེར་པའི་དུས་དེབ་“གཞོན་ནུ་གསར་པ”སོགས་རྒྱ་ཁྱབ་ཏུ་སྤྲོས་ཞིང་། དུས་དབེ་དེ་དག་ནི་
རྒྱ་ནག་གི་རིག་གནས་རྟོག་པ་གཏོར་པའི་མཚན་ཆ་ལྟ་བུ་གྱུར། དུས་དབེ་འདི་སོགས་མའོ་ཙོ་ཏུང་སོགས་འབྲེལ་
པའི་དམར་ཕྱོགས་ལ་ཤན་ཆེན་པོ་ཞུགས་ཏེ། རྩིས་སྤྲོས་མའོ་ཙོ་ཏུང་དང་གཞན་དམར་ཕྱོགས་གྱི་མཁས་པ་རྣམས་
ཀྱིས་ཆེད་དུ་ཚོམ་བྲིས་ཡོད་པ་དང་། དུས་དབེ་འདི་ལ་ཆེད་དུ་བརྟོད་བསྐྱེད་ཀྱང་མང་བོ་བྱས་ཡོད། སྤྱིར་
བཏང་ཁྱེད་པའི་ལས་འགུལ་འདི་བོད་དང་འབྲེལ་བ་སྤྱོད་ཅི་ཡང་མེད་ཅེས་འདུག་ཅིའི་ཕྱིར་ཞེན་བོད་ཀྱི་ནང་པ་སངས་
རྒྱས་པའི་ལྟ་བ་དང་རྒྱ་ནག་གི་ཁྱད་ཅིའི་ལུགས། རྒྱ་ནག་གི་རྒྱལ་བོའི་ལམ་ལུགས་དང་། བོད་ཀྱི་སྤྱི་མཐོ་ལམ་
ལུགས། བོད་ཀྱི་བསྐྱེད་ལྗོན་སོགས་མཚན་པའི་རིགས་པ་གཙོ་བོ་འཛིན་པའི་ལམ་ལུགས་དང་། རྒྱ་ནག་གི་དབེ་
བཞི་གཙོ་བོ་འཛིན་པའི་ལམ་ལུགས། དེ་བཞིན་བོད་མི་མང་ཆེ་བ་འབྲོག་པ་དང་ས་མ་འབྲོག་གི་ལུགས་སྟེན་
དང་། རྒྱ་ནག་གི་སོ་ནམ་པའི་འཚོ་བ་དང་ལྟ་བ་སོགས་ལ་གནམ་ས་ལྟ་བུའི་ཁྱད་པར་ཡོད་པ་མ་ཟད། དེ་ནི་
རྒྱ་ནག་རང་གི་ལོ་རྒྱུས་ཁྱད་པར་ཅན་དང་། དུས་ཁྱད་པར་ཅན་ཞིག་གི་འོག་ཏུ་བྱུང་བ་ཞིག་རེད།
དོན་གྲུབ་རྒྱལ་དང་གསར་བརྗེའི་ལྟ་བ།

ཁྱེད་པའི་ལས་འགུལ་ནང་དུ། རུབ་ཀྱི་དམངས་གཙོ་རིང་ལུགས་ཅན་གྱི་རིག་གནས་གསར་པ་ཞིག་དར་
ཡོད་ནའང་། འདིར་ངེས་པར་དུ་བརྗོད་དགོས་པ་ཞིག་ལ། རིག་གནས་གསར་བརྗེའི་སྐབས་སུ། མའོ་ཙོ་ཏུང་གི་

དཔེ་དཔ་ལས། གཞན་གྱི་དཔེ་དཔ་མཐོང་རྒྱ་མེད་ཅིང་། ལྷག་པར་དུ་མའོ་ཙོ་ཏུང་གིས་༡༧༤༠ལོར་བྲིས་
བའི་“དམངས་གཙོ་རིང་ལུགས་གསར་པའི་རྣམ་བཤད་”ཟེར་བ་དང་། ༡༧༤༩ལོར་བྲིས་“ཡན་ཨན་རིག་ཆུལ་
བཅུགས་མོལ་ཚོགས་འདུའི་ཐོག་གི་གཏམ་བཤད།” གཉིས་ནི་རིག་གནས་ཐད་ཀྱི་གསུང་ཚིམ་གལ་ཆེན་གཉིས་
ཆགས་བསྐྲད་ཡོད། དེ་བས་དོན་གྲུབ་རྒྱལ་སྐོག་ལ་གསར་བརྗེའི་ལྷ་བ་ལྷེར་མཁན་ཡང་གཙོ་བོ། མའོ་ཡི་
གསུང་ཚིམ་གཅེས་བསྟུས་དང་། ལྷག་པར་དུ་ཁོང་གི་གསུང་ཚིམ་གཅེས་བསྟུས་ནང་གི་“དམངས་གཙོ་རིང་
ལུགས་གསར་པའི་རྣམ་བཤད་”ཟེར་བ་དང་། “ཡན་ཨན་རིག་ཆུལ་བཅུགས་མོལ་ཚོགས་འདུའི་ཐོག་གི་གཏམ་
བཤད།” གཉིས་རེད། རྗེས་སུ་བཞུགས་བཅས་དེ་གཉིས་དོན་གྲུབ་རྒྱལ་གྱི་ལྷ་གྲུབ་དང་། ཚིམ་གཤིས། ལེམས་པའི་
འབྱེད་ལྷངས་བཅས་ཀྱི་ཕྱི་པའི་མང་གཞི་ལྷ་བྱ་ཡུར་ཏེ། ཁོང་གི་བརྩམས་ཆས་ཐམས་ཅད་དང་ལྷ་བའི་གཞི་
ཐམས་ཅད་དངོས་སུ་ཤུགས་ཀྱི་བཞུགས་བཅས་འདི་གཉིས་ལ་འབྲེལ་བ་ཡོད། འདི་ཅུ་ཕལ་གྱིས་དོན་གྲུབ་རྒྱལ་གྱི་
ལྷ་བའི་སྒྲོར་ལ་མཚུབ་མོ་རེ་སྟོན་གྱི་ཚུལ་གྱིས་བྱེད་འཆར་ཡོད་ཅིང་། འདིས་མི་རྣམས་ཀྱིས་དོན་གྲུབ་རྒྱལ་གྱི་ལྷ་
བའི་གཞི་ལམ་འབྲས་གསུམ་སྐོག་ཅུང་ཙམ་དྲོགས་ཐུབ་པའི་རེ་བ་ཡོད། ཐོག་མར་མའོ་ཙོ་ཏུང་གིས་ཐོན་གྱི་རྒྱ་
ནག་གི་རིག་གནས་ནི་ དོན་གྱིས་བཀའ་བཀོད་རྒྱུ་འཛིན་རིང་ལུགས་ལ་ཞབས་འདེགས་ཞུ་མཁན་གྱི་རིག་
གནས་ཡིན་ཞེས་སྟོན་ཆོག་བརྒྱབ་ཡོད། དཔེར་ན་མའོ་ཙོ་ཏུང་གིས་“ཡན་ཨན་རིག་ཆུལ་བཅུགས་མོལ་ཚོགས་
འདུའི་ཐོག་གི་གཏམ་བཤད་”ནང་དུ་“རིག་ཆུལ་ཞིག་ས་བདག་གལ་རིམ་ལ་ཞབས་འདེགས་ཞུ་ཡས་ཡིན་ན་དེ་ནི་
བཀའ་བཀོད་རྒྱུ་འཛིན་རིང་ལུགས་ཀྱི་རིག་ཆུལ་རེད། གྲུང་གོའི་བཀའ་བཀོད་རྒྱུ་འཛིན་དུས་རབས་གི་
དབང་རྒྱུར་གལ་རིམ་གྱི་ཚིམ་རིག་དང་རྒྱུ་ཆུལ་ནི་དེའི་གས་ཤིག་རང་རེད། རིག་ཆུལ་ད་ལྟོང་གྲུང་གོར་ཤུགས་
ཆེན་པོ་ཞིག་བསྐྲད་ཡོད་པ་རེད།”ཅེས་རྒྱ་ནག་གི་ཐོན་གྱི་ཚིམ་རིགས་དང་། སྟོབ་གསོ་དང་། དེ་བཞིན་རིག་
གནས་ཐམས་ཅད་བཀའ་བཀོད་རྒྱུ་འཛིན་གྱི་སྟེར་བདག་བྱེད་པའི་རིག་གནས་དང་། ཁོ་ཆོ་ལ་ཞབས་འདེགས་
ཞུ་བྱེད་ཀྱི་ལག་ཆ་ཞིག་རེད་ཅེས་སྟོན་ཆོག་བརྒྱབ་ཡོད་པ་རེད། མའོ་ཙོ་ཏུང་གི་ལྷ་བ་འདིའི་རྗེས་སུ་འབྲངས་
ཏེ། དོན་གྲུབ་རྒྱལ་གྱིས་ཀྱང་བོད་ཀྱི་རིག་གནས་དང་། དགོན་གྲྭ་ཐམས་ཅད་བོད་ཀྱི་དབང་རྒྱུར་གལ་རིམ་
ཉེ། དགོན་སྡེ་དག་གིས་སྟེར་སྟོན་བྱས་ཏེ། བོད་ཀྱི་སྤྱི་ཚོགས་ལ་ཕན་མ་ཐོགས་པ་དང་། བོད་མི་མང་གི་ཡིག་
རྩེད་སེལ་བའི་རུས་བ་ཙམ་ཡང་ཐོན་མ་ཐུབ་རེད་ཅེས་སྟོན་ཆོག་ཆེན་པོ་ཞིག་བརྒྱབ་ཡོད་པ་རེད། དཔེར་

ན། ཁོང་གིས “བོད་གནད་རབས་ཀྱི་སློབ་གསུང་སྐོར་གྱི་འཆར་སློབ་ཟེར་བ་ལས། “དུས་ལུན་ཤིན་ཏུ་རིང་བོའི་
རིང་ལ་རང་རེའི་བོད་ཀྱི་རིག་གནས་དེ་ཆོས་ལུགས་དགོན་སྡེ་དག་གིས་སྐར་སྟོན་བྱས་པར་བརྟེན། བོད་གངས་
ཅན་གྱི་སྤྱི་ཚོགས་ཐོག་དར་ཁབ་ཆེན་རང་བྱུང་མ་ཐུབ་པ་དང་། བོད་རིགས་མང་ཚོགས་ཡོངས་ཀྱི་ཡིག་ཚིངས་
སེལ་བའི་རྒྱས་པའང་འདྲོན་མ་ཐུབ་པར་མ་ཟད། སྙན་ངག་དང་མངོན་བརྗོད་གོ་དཀའ་བ་དག་ལ་བཅེངས་ནས་
ཚིམ་ཡིག་འབྲི་སྟངས་བོད་ཀྱི་རིག་གནས་དེ་རང་གི་བོད་པལ་ཆེ་བ་ལ་ཆ་མཚན་ན་གསང་བ་སྟོག་གྱུར་གྱི་ཡུལ་
ཞིག་འགྱུར་དགོས་བྱུང་བ་རེད།”ཅེས་སྟོན་ཆོག་བརྒྱབ་ཡོད་པ་རེད། མཉེ་ཙམ་དུང་དང་དོན་གྲུབ་རྒྱལ་གཉིས་ཀྱི་
གཞི་མཐུན་གྱི་ཉུང་ཐུབ་ནི། ཁོ་གཉིས་ཀྱིས་སོ་སོར་རང་གི་མི་རིགས་ལ་སྟོན་ཆད་“མཚར་སྤྲུག་འདྲ་སྟངས་འབར་
བའི་”རིག་གནས་ཡོད་པ་དང་། གསར་གཏོད་པ་དང་ཚིམ་པ་སོ་སོགས་མང་པོ་ཞིག་བྱུང་ཡོད་མོད། རྒྱ་ནག་ལ་
མཚན་ན། བཀའ་བཀོད་རྒྱུ་འཛིན་དང་། ལུང་རྒྱ་ཅིའི་གཞུང་ལུགས་ཀྱིས་རྒྱ་ནག་གི་རིག་གནས་ཐམས་ཅད་
སྐར་སྟོན་བྱས་པ་དང་། བོད་ལ་མཚན་ན། དགོན་སྡེ་དང་། ཆོས་ལུགས་ཀྱིས་སྐར་སྟོན་བྱས་པ་དེ་གཉིས་
རེད། དེ་ཉུང་ལུ་རིག་གནས་སྐར་སྟོན་གྱི་བཀའ་རྒྱ་འོག་རྒྱ་དང་བོད་མི་རིགས་གཉིས་ཀྱི་རྒྱུ་ལྷན་ཐེབས་ཏེ། མི་
ནམས་ནི་ཆེས་ལྷོ་དང་། གཏུག་རྒྱབ་དང་། ཆེས་ཚིངས་དང་ཅན་དུ་ཆགས་པ་རེད་ཅེས་འདོད་པ་དེ་རེད། ཉུ་
གྲུབ་འདི་ནི་རྟེང་གཏོར་གྱི་ཉུ་བའི་གཞི་དེ་ཡིན་ཞིང་། ཉུ་བ་འདི་ལ་བརྟེན་ནས་རིག་གནས་གསར་བརྗོད་དགོས་
བ་བཤད་ཡོད།

རྟེང་གཏོར་ཚིམ་རིག་གི་ཉུ་གྲུབ།

དོན་གྲུབ་རྒྱལ་གྱིས་བོད་དུ་ཚིམ་རིག་གི་གསར་བརྗོད་ཞིག་དགོས་པ་དང་། སྟོན་གྱི་སྙན་ངག་མེ་ལོང་མ་གཙོ་
བྱས་པའི་གཞུང་ལུགས་དག་ནི་ཆ་མི་ཚང་བ་དང་། དེ་དག་དང་དུས་བོད་ཀྱི་གཞི་རྒྱ་ནམས་ཀྱི་སེམས་ཁམས་
དང་། འདུན་པ། དམིགས་གསལ་བཅས་མཚན་མི་ཐུབ་པར་བཤད་ཡོད། དེའི་ཕྱིར་དོན་གྲུབ་རྒྱལ་གྱིས་སྟོན་གྱི་
སྙན་ངག་གི་གཞུང་དེ་དག་ཙམ་གཏོར་བཏང་ནས་རྒྱ་གར་གྱི་མིན་པའི་“བོད་རང་གི་སྙན་ངག་མེ་ལོང་མ་”ཞིག་
དགོས་ཞེས་གསར་བརྗོད་སྟོག་གཏམ་ཉུ་གྲུབ་ཞིག་བཤད་ཡོད། དེ་ནི་དོན་གྱིས་མཉེ་ཙམ་དུང་གིས་༡༩༩༩ལོ་ལ་བྲིས་
བའི་“ཏང་ནང་གི་ཡན་ལག་བརྒྱད་ལྔ་གྱི་ཚིམ་རྒྱུ་ལ་འོ་སྟོན་བྱེད་དགོས་”ཞེས་བ་དང་། “ཡན་ལག་རིག་རྒྱལ་
བཞུགས་མེལ་ཚོགས་འདུའི་ཐོག་གི་གཏམ་བཤད།”ཅེས་བ་དེ་གཉིས་ཀྱི་ཤན་ཆེན་པོ་བྱུགས་ཡོད་པ་དང་། ཞིབ་

དུ་བཏུས་ཡོང་དུས། རྒྱ་ལ་རྒྱ་བཞག་པ་བཞིན་དུ་གཞི་གཅིག་ཏུ་བྱུང་ཡོད། དཔེར་ན་དོན་གྲུབ་རྒྱལ་གྱིས་
ཁོང་གིས་བྲིས་པའི་“བོད་ཀྱི་ཆོག་རྒྱན་རིག་པའི་སློབ་འབྲུང་འཕུལ་གྱི་ཐེ་མེག”ཟེར་པའི་ནང་དུ་བཀོད་པ་
ལྟར། “རང་རེའི་མཁས་པ་རྣམས་ཀྱི་ཞན་ཆ་ཞིག་ཡོད་པ་ནི། རིག་གནས་དང་ལོ་རྒྱུས་ཀྱི་ཁྲུངས་རྒྱ་གར་ལ་
གཏུགས་ཅི་ཐུབ་བྱེད་པ་དེ་རེད།”ཅེས་བཤད་པ་བཞིན། བོད་ཀྱི་ཁྲུངས་རྒྱ་གར་ལ་གཏུགས་པ་དང་། ལྷན་དག་མེ་
ལོང་མ་དང་། བོད་ཀྱི་སློབ་ཆེན་དང་སློབ་ཚུང་གི་བྱང་པར། རྒྱ་གར་ཤར་སྐྱེའི་བར་གྱི་འབྲེལ་བ་སོགས་བོད་དུ་
དགོས་མེན་གྱི་སྐད་ཆ་འགའ་བཤད་ཡོད་པ་མ་ཟད། གསར་བཞེད་ཚུམ་རིག་ཅིག་བཟོ་མ་ཐུབ་པ་ནི། “བོད་ཀྱི་ང་
ཆ་ཞིག་རེད།”ཅེས་བཤད་ཡོད། ལུ་མཐུད་དུ་ཁོང་གིས་“བཅེངས་འགོལ་བྱས་ནས་ལོ་ངོ་ལྷུ་མ་རྒྱ་ལྷག་འགོར་
ཡང་། འདི་ཅམ་གྱི་ལྷ་བ་ལ་ངོ་ཚྭ་འབྲུ་མ་ཐུབ་པ་ནི་ང་ཆོ་གཞོན་ལུ་རྣམས་ཀྱི་ངོ་ཆ་ཞིག་ཡིན་པ་མ་ཟད། ང་ཆོའི་
མི་རབས་འདིའི་ངོ་ཆ་ཞིག་ཀྱང་རེད།”ཅེས་སོགས་བཤད་ཡོད་པ་རེད། དེ་བཞིན་མཐོ་ཙེ་རྒྱུ་གིས་ཀྱང་“ཏང་
ནང་གི་ཡན་ལག་བརྒྱུད་ཐུན་གྱི་ཚུམ་ཚུལ་ལ་ངོ་ཚྭ་བྱེད་དགོས།”ཞེས་ཚུམ་ནང་དུ་འདི་ལྟར། “ཁྱེད་ཚོའི་
གཞུང་ལྷན་དེ་ཆོས་ལྷན་གི་ལུང་ནང་བཞིན་ལུ་ཚུགས་གྱིས་མི་དམངས་ལ་དད་པ་བྱེད་དུ་བཅུག་ཐོག་ཚུམ་
ཡིག་འབྲི་མཁན་ཆང་མས་ཡིག་སྐད་རྒྱུད་རྒྱུད་བེད་སྤྱོད་བྱེད་གྱིན་ཡོད་པ་རེད། མདོར་བཟུས་ན་སྐབས་དེའི་
དབང་རྒྱུར་གྲལ་རེམ་དང་། དེའི་ལག་རོགས་རྣམས་ཀྱི་ཚུམ་ཡིག་དང་། སློབ་གསའི་སྐབས་ནང་དོན་དང་རྣམ་
པ་གཉིས་ཀ་ཡན་ལག་བརྒྱུད་ཐུན་གྱི་ཚུམ་ཚུལ་དང་། ལུང་འཛིན་རིང་ལྷན་རང་རེད།” ཅེས་བཤད་ཡོད་པ་
བཞིན། མདོར་ན་མཐོ་ཙེ་རྒྱུ་དང་དོན་གྲུབ་རྒྱལ་གཉིས་ཀ་སྤོང་གྱི་མཁས་པ་དག་གིས་བྲིས་པའི་ཚུམ་ལ་ངོ་ཚྭ་
དང་། ཚུམ་རིག་གསར་གཏོད་བྱེད་དགོས་ཟེར་མཁན་གཉིས་རེད།

དོན་གྲུབ་རྒྱལ་གྱི་གསར་བཞེད།

རིག་གནས་གསར་བཞེད་ཆེན་པོ་ནི། ༡༩༥༩ལ་མཐུག་ཚུགས། ཀྱང་དབྱང་ཆང་འཛིན་གྱིས་ཆོགས་ཐེངས་
བདུན་པའི་ཐོག་བཅས་རྒྱུར་སློབ་འབྲུང་གྱི་སྤྱི་ལུས་བཏོན། དོན་དགུ་ལོ་ལ། ཕལ་ཆེན་ལོ་ནི་ཤུ་ཅམ་ལ་བཀག་
སྟེ་བྱས་པའི་དགོན་པའི་ཆོས་སློབ་ལྟེ། གྲུ་བ་འགའ་རེ་ཡང་དགོན་པར་ཡོང་ཐུབ་པར་བྱུང། མི་རྣམས་ཀྱིས་ཁ་
ཏོན་སོགས་བྱས་པའི་མགོ་བརྩམས། བྱང་པར་དུ་ལྷག་ལུས་སུ་བྱུང་པའི་མཁས་པ་མདོ་སྐད་དུ་ཆོ་ཏན་ཞབས་
བྱུང་རིན་པོ་ཆེ་དང་། དལ་དགོ་བསམ་གཏན་ཆང་། ཞབས་ལྷོགས་སུ་མཁན་པོ་འཛིན་མེད་ལུན་ཆོགས་

ཚང་། དབུས་སུ་དུང་དཀར་སྒོ་བཟང་འཕྲིན་ལས་རིན་པོ་ཆེ་སྟགས་ཀྱི་ཐོན་སྣོན་ཅི་ཡོད་རྒྱན་འཛིན་གྱིས་བོད་ཀྱི་
རིག་གནས་སྒོ་བ་པའི་མགོ་ཚུགས། མི་རིགས་དཔེ་སྟུན་ཁང་སྟགས་ནས་ མི་ལ་རས་བ་དང་། གེ་སར་སྐྱར་སྟགས་
བསྐྱར་དུ་དཔར་སྟུན་བྱེད་པའི་མགོ་ཚུགས། མི་རྒྱལ་སྤྱི་བདེ་ཐང་དུ་ཆུ་རྒྱུད་པ་ལྟར། ཐོན་སྣོན་ཅི་ཡོད་ཤུལ་དུ་
ལུས་བ་རྒྱལ། རྒྱན་སྒྱིད་བྱེད་པའི་མགོ་བརྩམས། དཔེར་ན་ལོ་རབས་བརྒྱུད་ཅུའི་དུས་མགོ་ཙམ་ལ། ང་རང་ཨ་
མས་ཁྱུང་། བཀ་མ་ལེན་པའི་སྟོན་མོ་ཞིག་ལ་སོང་བ་དྲན་ཞིང་། ཐོག་མར་བོད་སྐྱེས་སྤངས་ཆོག་པའི་ཆོག་མཆན་
ཐོབ་པས། མི་རྒྱལ་བ་རྒྱལ་མིག་ཆུ་ཉིལ་ལེར་བཞིན་པ་ད་དུང་ཡང་དྲན་ཡོང་གིན་འདུག དེའི་སྐབས་ཀྱི་སྒྲོ་
སྤང་དང་། མ་འོངས་བའི་རེ་བ། ཡ་རབས་ཀྱི་སྒྲོ་བཟང་རྒྱལ་དངོས་གནས་ཏ་ལས་བ་ལྟ་བུ་ཡོད་པ་
རེད། གནམ་ས་བསྐྱར་བ་དེ་ཉ་ལུའི་དུས་འགྱུར་ཁྲོད། བོད་མི་མང་གིས་རང་གི་ཐོན་སྣོན་གྱི་སྟག་ཅ་
རྒྱུད། བརྒྱུ་སོང་བ་རྒྱལ་སྤྱི་ཆེན་པོའི་ངང་ལྷུང་སྒོ་བྱེད་པའི་དུས་སྐབས་ཤིག་བྱུང་བ་རེད། སྤིང་ཅུས་གྱ་
ཡངས་བ་དང་། བོད་ཀྱི་ཤེས་རིག་སྟགས་མཚན་པའི་ཐོན་སྣོན་རྒྱལ་སྤྱི་དང་དར་སྤེལ་སྐབས་སུ། དོན་
གྲུབ་རྒྱལ་སྟགས་ཀྱིས་བོད་ཀྱི་རྒྱུད་བཞི་ལ་ངོ་སྟོན་དང་། ཟུར་ཟ། མཐོང་རྒྱུད། དོགས་འདྲི་སྟགས་བྱས་པའི་
མགོ་བརྩམས། དུས་སྐབས་འདི་ལ་དོན་གྲུབ་རྒྱལ་དང་། བོད་ཀྱི་དེང་རབས་ཚྭ་རིག་བྱུང་བ་ནི་དེའི་སྐབས་ཀྱི་
ཆབ་སྤྱིད་དང་། ལོ་རྒྱུས་དང་དེ་བཞིན་གསར་བརྗེ་བ་དག་གི་སེམས་ཁམས་ལ་རག་ལས་ཡོད་པ་དང་། ཡང་དུས་
རབས་གཞན་ཞིག་གི་མགོ་བརྩམས་པ་དེ་ཡང་གསལ་བོར་མཚན་ཡོད། འདི་ལ་མང་པོ་ཞིག་བཤད་རྒྱུ་འདུག་
མོད། མདོར་བསྡུས་ན་འདི་འདྲ་ཞིག་ཡིན་པར་འདོད། དེ་ནི་བཅོས་སྦྱར་སྒོ་འབྱེད་དང་། ཁྱད་པར་བོད་ཀྱི་
གནའ་རབས་ཀྱི་སྒོ་བ་གསོ་དང་། ཤེས་རིག་སྟགས་བསྐྱར་གསོ་བྱས་པ་དེ་ལ་དོགས་མ་བདེ་བ་དང་། ཁོང་ཆེད་
སེམས་ཁོངས་ཀྱི་གསར་བརྗེའི་ལྟ་བུ་དེ་ལ་ཕྱག་ལྟང་བ་དེ་ལ་བརྟེན་ནས་བྱུང་བ་ཞིག་ཡིན་པ་མ་
ཟད། དེང་རབས་བོད་ཀྱི་ཚྭ་རིག་ཟེར་བ་འདི་བོད་ཀྱི་ཐོན་གྱི་དགེ་བའི་བཤེས་གཞན་དང་། མཁས་པ་དག་ལ་
མི་མང་གིས་མཐོང་ཆེན་དང་། བརྩི་བཀུར་བྱས་བ་དང་། དེ་བཞིན་ཐོན་གྱི་སྟན་ངག་སྟགས་ལ་སེམས་ཀྱིས་མ་
བཟོད་པར་ཆེད་དུ་སྤེལ་བའི་རིག་གསར་ཀྱི་ཚྭ་རིག་ཅིག་ཡིན་པར་བསམ། དོན་གྲུབ་རྒྱལ་གྱིས་སྤིང་གཞུང་
གིས་ཆེད་དུ་བརྟོན་པའི་བོད་ཡིག་གི་ཆོགས་པར་དང་། རྒྱུད་བསྐྱུགས། དུས་དཔེ་སྟགས་ཀྱི་སྤྱིང་དུ་ཚྭ་རིག་
གསར་བ་ཡིན་ཁུལ་གྱིས་ཚྭ་མང་པོ་བྲིས། ཁོང་གིས་ཚྭ་ཀྱི་ངོ་བོ་དང་། ལྟ་བུའི་ཕྱགས་ནི་ཐོན་གྱི་བོད་མི་

ནམས་ནི་མི་ནམས་ཆེས་སྒྲོ་དང་། གདུག་རྩལ། ཆེས་སྒྲོ་དང་ཅན་གྱི་མི་རིགས་ཤིག་ཡིན་པ་དང་། རྣམ་པ་
དེ་ལས་ཐར་དགོས་ན། སྤྱི་ཚོགས་རིང་ལུགས་ཀྱི་བོད་སྒྲོ་དང་གསར་བ་ཞིག་དང་། དེ་འཕྲུགས་སྒྲན་བྱེད་པ་ལ་
སྒྲན་གྱི་རིག་གནས་རྒྱན་འཛིན་བྱེད་འདོད་པའི་ལྷ་བ་ལ་རྟིང་ཞེན་དང་རྟིང་ཞེན་གྱི་བསམ་སྒྲོ། དེ་དག་ཐམས་
ཅད་མཐའ་གཅིག་ཏུ་ཡལ་བར་དོར་ནས། སྤྱི་ཚོགས་རིང་ལུགས་དང་མཐུན་པའི་བོད་ཀྱི་ཚུམ་རིག་ཅིག་འབྲི་རྒྱ་
དེ་ཡིན་པ་དང་། གོང་བཤད་བཞིན། “བཅེངས་འགྲོལ་བྱས་ནས་ལོ་ངོ་སྤྱི་ལྷ་ལྷག་འགོར་ཡང་། འདི་ཅམ་གྱི་
ལྷ་བ་ལ་ངོ་སྤྱི་བྱ་མ་ཐུབ་པ་ནི་ང་ཚོ་གཞིན་ནུ་ནམས་ཀྱི་ངོ་ཚ་ཞིག་ཡིན་པ་མ་ཟད། ང་ཚོའི་མི་རབས་འདིའི་ངོ་
ཚ་ཞིག་ཀྱང་རེད།”ཅེས་སྒྲན་པའི་གསར་བཅེངས་ལྷ་བ་ཤུགས་དྲག་སྤྱི་ཡོད་པ་རེད།

ལང་ཚོའི་སྐབ་ཚུ།

མི་ནམས་ཀྱིས་དོན་གྲུབ་རྒྱལ་གྱིས་༡༩༩༣ལོའི་སྤང་ཆར་དེབ་གསུམ་པའི་སྤང་བཀོད་པའི་ལང་ཚོ་སྐབ་ཚུ་
སྤང་དུས། སྤྱི་བས་པ་ཆེན་པོ་དང་། འཛམ་དོགས་ཅི་ཡང་མེད་པར་ “བོད་ཀྱི་སྒྲན་དག་གསར་བ་”དང་“གསར་
གཏོང་”དང་། ༡༩༩༥ལོའི་སྤང་ཆར་ཚོ་གྲུབ་སྤྱི་ཚོགས་ཀོང་ནས། ལང་ཚོ་སྐབ་ཚུ་འདིའི་ཚོག་གི་གཙོ་
སྤངས་དང་། དག་གི་འགྱུར་བ་སོགས་སྤྱི་བོད་ཀྱི་ཚུམ་སྤྱི་དང་མི་འདྲ་བར། དུས་རབས་གསར་པའི་སྒྲན་
ཚུམ་ཞིག་གོ་ཞེས་ལུང་སྤྱི་ཆེན་པོ་བྱེད་ཀྱིན་འདུག་པ་མ་ཟད། ཚུམ་དེ་སྤང་ཆར་སོགས་སྤྱི་བཀོད་མ་ཐུག་ཏུ་
མཚོ་སྤྱི་རྒྱང་བསྐྱགས་ལས་ལུངས་ཀྱིས་ཚུམ་དེ་དབྱངས་སྤྱི་ཐབ་ནས་གྱུར་འདོན་བྱས་པ་དང་། ལོ་རབས་
བརྒྱུད་དང་དགྲ་བཅུའི་མགོ་སྤྱི་རྒྱང་བསྐྱགས་ལས་ལུངས་སྤྱི་ཐབས་མང་པོར་རྒྱང་བསྐྱགས་བྱས་ཏེ། ཐལ་
ཆར་ཨམ་སྤྱི་ཤོད་ཤེས་པ་ཞིག་ཡིན་ན། མ་གོ་བ་མེད་པ་ལྷ་བྱ་ཞིག་ཆགས་བསྐྱེད་ཡོད། དེ་བཞིན་ལང་ཚོའི་སྐབ་
ཚུའི་རྒྱུ་སྤྱི་བརྒྱུད་ལྷ་བྱུ་གྱི་སྤྱི་ཆ་དབྱངས་ནས་བཤད་ན། “བོད་ཀྱི་སྒྲན་དག་གསར་བའང་རབ་དང་རིམ་
པར་བྱུང་”། ལང་ཚོ་སྐབ་ཚུ་དང་ལང་སྤྱི་བྱས་ཏེ་ “རང་མོས་སྒྲན་དག”ཅེས་མིང་བཏགས་པའི་སྒྲན་དག་མང་
པོ་ཐོན། རྒྱུ་སྤྱི་བོད་ཡིག་འབྲི་སྤྱི་ཚུམ་ཡང་ཤེས་མི་ཤེས་པ་ཐམས་ཅད་ཀྱིས་རང་མོས་སྒྲན་དག་ཟེར་བ་བྲིས་
ནས། སྤྱི་བས་རེར་ཉལ་ཁང་དང་། སྤྱི་བྱུའི་ར་བ་དག་ན་ཨེ་མ་དང་། ཀྱི་མ་ཞེས་སྤྱི་ཆེན་པོ་སྤྱི་བཞིན་ཡོད་
པ་ ༡༩༩༣ལོའི་དབྱེད་ཀར་ལུབ་བྱང་མི་རིགས་སྤྱི་བྱུ་ཆེན་པོ་ཅུ་སྤྱི་སྤྱི་བས་སྤྱི་བོས་སྤྱི་བྱེད་། སྤྱི་བཏང་ཁོ་ཆོ་
རང་གིས་བོད་ཀྱི་སྒྲན་དག་དེ་ལ་གོ་རྒྱ་ཅི་ཡང་མི་འདུག་ཟེར་བཞིན། རང་མོས་སྒྲན་དག་ཟེར་བ་གཞན་གྱིས་གོ་

ཕྱི་མེད་པ་དང་། ཉིན་འགའ་ཤས་འགོར་རྗེས་རང་གིས་ཀྱང་གོ་ཕྱི་མེད་པ་མང་པོ་བྲིས་ཏེ། ཏུས་དེབ་སྐྱེས་ཀྱི་
སྤྱང་ལའང་རང་མོས་སྟན་པའི་ཐེར་པ་མང་པོ་སྤྲེལ་ནས། བྱ་དགའ་སྐྱེས་ཀྱང་སྤྱོད་བཞིན་འདུག ལང་ཚོའི་སྐབ་
ཕྱི་མེད་བོད་ཡིག་ཙམ་གྱིས་མི་ཚད། རྗེས་སུ་དབྱིན་ཇི་དང་། ཕྱི་ཡིག་དང་། ཡ་རན་སིའི་སྐད་དུ་འང་བསྐྱར་
ཏེ། དོགས་གཞི་སྐྱེས་ཕྱི་མེད་ལང་མེད་པར་དེང་རབས་བོད་ཀྱི་སྟན་པའི་ཆེས་ཆེན་ལའང་སྤྱོད་བཞིན་
འདུག མི་མང་བོས་“ལང་ཚོའི་སྐབ་ཕྱི་མེད་པར་དེང་རབས་ཀྱི་སྟན་པའི་གསར་པ་ཞིག་གི་མགོ་ཚུམ་པར་བཤད་
མོད། དོན་གྱིས་འདི་ནི་བོད་ཀྱི་དེང་རབས་ཀྱི་སྟན་པའི་གསར་པ་སྐྱེས་ཅི་ཡང་མ་ཡིན་པར། ཕྱི་ནག་གི་ཕྱི་
སྐྱེས་ཀྱི་སྟན་པའི་གྲུ་གི་ཉམས་འདོན་ཚུལ་དེ་བོད་ཡིག་དུ་བྲིས་པ་ཙམ་ཞིག་རེད། ཕྱི་ནག་གི་ལོ་རྒྱུས་སུ་སྐབ་ཕྱི་
ཁྱེད་དུ་འཕགས་པའི་སྟན་པའི་གྲུ་གི་ཉམས་མཚན་བྱེད་ཞིག་དུ་གྱུར་ཡོད། དཔེར་ན་ཕྱི་ནག་གི་ཐང་རྒྱལ་རབས་ཀྱི་
ཚུམ་པ་པོ། ལེས་པེ་དོན་གྲུབ་རྒྱལ་གྱིས་ཆང་འཐུང་ནས་སྟན་པའི་འབྲི་བའང་ཁོ་ལ་ལད་སྐྱོས་བྱས་པ་རེད་
ཟེར། སྐྱེས་དང་། གསར་བཞེ་བ་མའོ་ཙེ་དུང་སྐྱེས་ཀྱིས་ཀྱང་སྐབ་ཕྱི་མེད་དེ་ཅུ་བཞག་ནས་སྟན་པའི་ཚུམ་
མང་པོ་བྲིས་ཐོང་ཡོད་པ་དང་། ཡིན་ནའང་བོད་ཀྱི་མཁས་པ་དག་གིས་སྐབ་ཕྱི་མེད་པ་དེ་མཛོས་སྤྱད་
དང་། དམིགས་བསལ་ཅི་ཡང་བཅིས་མེད། ཕྱི་མཚན་ནི་རིག་གནས་མི་འདྲ་བ་སྤྱོད་མཁས་ལ་མཛོས་སྤྱད་དང་
ཉམས་མི་འདྲ་བ་སྤྱོད་མཁས་པ་དོན་ཚུལ་ཡོད་པ་དེ་མཚན་བཞིན་ཡོད་པ་རེད། དཔེར་ན། བོད་ཀྱི་མཁས་པ་དག་
དང་། ཐ་ན་ཡི་གེ་མི་ཤེས་པའི་ཨ་མ་རྒན་མོ་དག་ལའང་རི་བོ་འབྲིས་བྱེད་བཞིན་དུ་བཞུགས་པའི་སྤྱོད་དང་། ཕྱི་
བོ་གཞུག་བཞིན་དུ་དག་ཅིང་གསལ་སྐྱེས་ཟེར་དུས། ཁོ་ཚོས་སེམས་སུ་མི་ཟད་པའི་སེམས་ཀྱི་ཕྱི་བ་དག་པོ་ཞིག་
ཁྱེད་ཡོང་གིན་ཡོད་ཅིང་། དེ་ནི་ལོ་རྒྱུད་ལྷན་གཅིག་ཙམ་ལ་སྤྱོད་པའི་རིག་གནས་དང་། ལོ་རྒྱུས་སེམས་ཀྱི་
འཁྱེར་སྤྱོད་སྐྱེས་ལ་བརྟེན་ནས་མཛོས་པའི་ཉམས་ཤེ་ཡོང་གིན་ཡོད་པ་རེད། ཡིན་ནའང་དོན་གྲུབ་རྒྱལ་གྱི་
སྤྱོད་དུ་སྐབ་ཕྱི་མེད་ལོ་རྒྱུད་སྤྱོད་པ་དང་། ཕྱི་ཡིག་ཤེས་པའི་བོད་མི་འགའ་ལ་མ་གཏོགས་སེམས་ཀྱི་ཚར་
བ་ཅི་ཡང་སྤྱོད་པའི་ཕྱི་མེད་ཀྱི་མི་འདུག་པས། ལང་ཚོའི་སྐབ་ཕྱི་མེད་པའི་རིག་གནས་བཙན་འགོལ་རིང་ལྷགས་ཀྱི་ཉམས་
གཏོང་ཚུལ་ཞིག་རེད། དེ་བཞིན་ཚུམ་ཚུལ་གྱི་ཐད་ནས་བཞུས་ན་ཡང་། ལང་ཚོའི་སྐབ་ཕྱི་མེད་པའི་སྟན་པའི་
འདིར་ཁ་ཅིག་གིས་རང་མོས་སམ་རང་དབང་གི་སྟན་པའི་སྐྱེས་ཅི་ཡང་ཞིང་། ཁ་ཅིག་གིས་ཚུམ་ཚུལ་འདི་ནི་སྤྱོད་
ནས་བོད་དུ་ཡོད་པ་ཞིག་དང་། ཁ་ཅིག་གིས་དོན་གྲུབ་རྒྱལ་གྱིས་གསར་དུ་བཙུམས་པ་རེད་ཅེས་མང་པོ་བཤད་

ལྷུ་ཡོད་མོད། རྩོམ་དུ་ཡོད་མེད་དེ་ཚེ་ཕར་བཞག་ནས་སྤང་བར་བྱ་བ་ནི། འོན་ཀྱང་རྒྱལ་གྱི་ལང་ཚོའི་ནུབ་རྒྱ་
ཞེས་པ་ནི་དོན་གྲུབ་རྒྱལ་གྱིས་གསར་གཏོད་དང་། གསར་བ་བརྩམས་པ་སོགས་ཅི་ཡང་མ་ཡིན་པར་རྒྱ་ནག་གི་
རང་མོས་སྟན་པའི་ལས་ཐད་ཀར་ལ་བ་བཞེས་བྱས་པ་ཞིག་དང་། བྱད་པར་རྒྱ་ཡིག་ནས་བོད་ཡིག་ཏུ་བསྒྱུར་
པའི་གནས་བདེ་སློ་མོ་ཆེ་ཐང་ཆེན་གྱི་སྟན་པའི་ཟེར་བ། རྒྱ་ནག་གི་མཁས་པ་མང་པོ་ཞིག་གིས་ཀྱུ་ཨེར་ལེན་ལ་
སོགས་ལ་མུ་དན་དུན་གསེ་ཆེད་དུ་བྲིས་བའི་སྟན་ཚུལ་ཁ་ཤས་ཀྱི་ཆོག་བརྩམས་ཏེ་བོད་ཡིག་ཏུ་བྲིས་བ་དེ་རང་
ཡིན་པ་ལས་གསར་ཚུལ་ཟེར་བ་ཞིག་རྩ་བ་ཉིད་ནས་མ་རེད་བསམ་བྱུང་། རྒྱུར་རང་མོས་སྟན་པའི་ཟེར་དང་
འདྲིའི་སྐོར་ཞིབ་ཤ་རྩེས་སུ་ཞིབ་དཔྱད་བྱ་འཕྲུལ་དོན་གཉེར་ཅན་དག་གིས་ཚུལ་གཤིས་འདི་ལ་ཞིབ་དཔྱད་
མཛོད་ཅེས་ཀྱང་ཁྱུ་ལྟ་ཡིན།

སང་གིས་བཅོམ་པའི་མེ་ཏོག

འདི་ནི་དོན་གྲུབ་རྒྱལ་གྱི་སྤྱང་ཚུལ་གྲགས་ཅན་ཞིག་ཡིན་པ་དང་། དཔེར་ན། མཚོ་སྡོན་གྱི་དུས་དེབ་སྤྱང་ཆར་
ལས་བྱ་དགའ་ཨང་དང་པོ་ཐོབ་པའི་སྤྱང་ཚུལ་ཞིག་རེད། མི་མང་པོས་ཀྱང་སྤྱང་ཚུལ་འདི་ནི། བོད་ཀྱི་དེང་
རབས་ཀྱི་བྱད་དུ་འཕགས་པའི་སྤྱང་ཚུལ་ཡིན་ཞེས་ཆོ་ལོ་སྟེར་དང་སྟེར་བཞིན་ཡོད། ཡིན་ནའང་ཞིབ་ཏུ་བཞགས་
ན། ཚུལ་འདི་ཡང་དུས་སྐབས་དེ་ལ་ ས་ཁུལ་འདིར་དར་བྱུང་འགོ་བཞིན་པའི་གསར་བརྩམས་ཚུལ་ཞིག་ཡིན་
པ་ལས། བོད་ཀྱི་ཚུལ་གཤིས་དང་གསར་བ་གཏོད་པ་ཅི་ཡང་མེད་པར་བསམ། བཛོད་བྱ་གཙོ་བོ་ནི་སློལ་རྒྱན་
དང་དེང་རབས་རྟོན་གྱིས་སྤྱི་ཆོགས་རིང་ལུགས་ལྟེ་ཆོན་རིག་རྟོན་གྱིས་རྟེང་གཏོར་གྱི་ལྟ་བོ་དང་ཆོས་ལུགས་
བར་གྱི་འགལ་ཆོས་སོགས་ཡིན་པ་དང་། རྒྱགས་ཀྱིས་རྒྱ་ནག་གི་ཕོ་མོ་བར་གྱི་འབྲེལ་བའི་གོམས་གཤིས་ཏེ། བྱད་
མེད་ལ་ཐོག་དང་པོར་འབྲིག་པ་སྟོད་མཁན་སུ་ཡིན་པ་ལས་འཕྲོས་ཏེ་བྱུང་བའི་རྫོས་གར་ཞིག་རེད། རྒྱ་ནག་གི་
ལུགས་སློལ་ཏེ། བྱད་མེད་རྣམས་ཀྱིས་ཐོག་མར་འབྲིག་པ་རང་གི་ཁྱོ་གས་སྟོད་དགོས་པ་དང་། དེ་ནི་བྱད་མེད་
རྣམས་ཀྱི་རང་གཤིས་ཐམས་ཅད་ཐག་གཅོད་པའི་སྟོད་བཟང་དང་། ཡ་རབས་སོགས་ཀྱིས་མཚན་བཞིན་ཡོད་པ་
རེད། ཡིན་ནའང་བོད་དུ་འདི་ལྟ་བུའི་ལུལ་སློལ་མི་འདུག་པ་མ་ཟད། བོད་ཀྱི་ཆོས་དང་། རིག་གནས་ཀྱི་སྟེང་
ནས་ཕོ་མོ་སྐྱེ་བོ་དག་གི་འབྲིག་པ་སྟོད་སྟངས་ཀྱི་སྐོར་ནས་དགག་བྱ་དང་། སྟོད་ལམ་སྟོན་པ་ཕལ་ཆེར་མེད་པ་
མ་ཟད། རྒྱའི་ལུགས་སློལ་སྟེར་མེ་ཏོག་ལེན་པ་འདི་ཡང་གལ་ཆེན་པོ་ཞིག་ཏུ་བརྩི་བཞིན་མེད། དེ་བས་དོན་གྲུབ་

ཀྱལ་གྱི་སང་གྱི་བཅའ་པའི་མེ་དྲོག་ནི་རྒྱ་ནག་གི་ལྷགས་སྒོལ་མཚན་པའི་ཚུམ་ཞིག་ལས་བོད་ལ་འབྲེལ་བ་ཅི་ཡང་
མེད་པ་མ་ཟད། རྒྱའི་ལྷལ་སྒོལ་དེ་བོད་ཀྱི་སྤྱི་ལ་བཅན་འགེལ་དང་ཤུགས་ཀྱིས་བོད་ཀྱི་གོམས་སྒོལ་ལ་བྱུང་
གསོད་དང་། རྒྱའི་གོམས་སྒོལ་ལ་བཟང་བསྟོད་བྱས་ཡོད་པ་དེ་རེད།

རྒྱ་ལམ་ཕྱ་མོ།

རྒྱ་ལམ་ཕྱ་མོ་ཟེར་པའི་རྒྱ་ཚུམ་མམ་ལྷག་ཚུམ་འདི་ནི། འོན་ཀྱང་རིག་གནས་མགོ་འདྲགས་རིང་ལྷགས་
དང་། རང་མཐོང་མེད་པའི་ཚུམ་ཞིག་རེད། རྒྱ་ཚུམ་མམ་ལྷག་ཚུམ་འདིའི་བརྗོད་བྱ་གཙོ་བོ་ནི་བོད་ཀྱི་ཕྱེ་བ་
ཞིག་ཏུ་རྒྱ་ལམ་ཕྱ་མོ་ཞིག་ཡོད་ཅིང་། རྒྱ་ལམ་དེ་ནི་ལམ་ཕྱ་ཞིང་ཀྱག་ཀྱོག་མང་པ། འགྲོ་མི་བདེ་བ་སོགས་
ཀྱིས་བྱུང་ཆོས་མང་ནའང་། ཕྱེ་བ་དེའི་མི་རྒྱལ་སྤྱི་རྒྱ་ལམ་དེ་ལ་ཐུན་མོང་མ་ཡིན་པའི་དྲངས་ཞེན་
དང་། དགའ་སྐྱང་ཡོད་པ་དང་། དེང་དུས་ལྷགས་ལམ་དང་། རྒྱ་ལམ་སོགས་ཞིང་ཆེ་ཞིང་བརྗོད་ཆགས་མང་པོ་
ཡོད་ནའང་། ཕྱེ་མི་རྒྱལ་སྤྱི་རྒྱ་ལམ་ཕྱ་མོ་དེ་ལ་འགྲོ་བཞིན་ཡོད་ཅེས་བའི་བརྗོད་བྱ་གཙོ་བོར་བཟུང་
ནས་བཤད་ཡོད། འོན་ཀྱང་རྒྱ་ལམ་གྱི་རྒྱུ་ལྷགས་པ་དག་གིས་བཤད་པ་ལྟར་ན། རྒྱ་ཚུམ་མམ་ལྷག་ཚུམ་
འདིའི་བརྗོད་བྱ་གཙོ་བོ་བོད་ཀྱི་ཤེས་རིག་དང་དེང་རབས་ཅན་གཉིས་ཀྱི་འགེལ་འབྲེལ་དང་། རྒྱ་ལམ་ཕྱ་མོ་
བོད་ཀྱི་རིག་གཞུང་དང་། གོམས་སྒོལ་ཡིན་པ་དང་། གཞུང་ལམ་སོགས་ནི་དེང་རབས་ཅན་ཡིན་ཟེར། དེ་ལྟར་
ན། རྒྱ་ཚུམ་འདི་ནི་རིག་གནས་མགོ་འདྲགས་རིང་ལྷགས་ཀྱི་རྒྱ་ཚུམ་མམ་ལྷག་ཚུམ་ཞིག་རེད། ལྷན་བཏང་
བོད་ཀྱི་ཤེས་རིག་ཐམས་ཅད་རྒྱ་ལམ་ཕྱ་མོ་ཞིག་ལ་སྦྱར་བ་ནི་རང་མཐོང་མེད་པ་དང་། མོངས་བཤད་ཅིག་
རེད། རྒྱ་མཚན་ཅི་རེད་ཟེར་ན། འོན་ཀྱང་རྒྱ་ལམ་གྱིས་བོད་ཀྱི་ཤེས་རིག་ལ་སྦྱངས་བ་འཕྱར་དུ་ཐོན་པ་ཞིག་མ་
བྱས། ཡོན་ཏན་དང་དེའི་བྱུང་ཆོས་མ་རྟོགས། ལོ་རབས་བརྒྱད་ཅུ་བའི་དུས་སྐབས་སུ་བོད་ཀྱི་ཤེས་རིག་རྣལ་མ་
མཚན་པའི་དཔེ་དབུ་ཆེས་ཉུང་ཤས་ཤིག་མ་གཏོགས་མེད་ཅིང་། དེ་དག་ལ་སྦྱངས་བ་མ་བྱས་པར། འདི་ལྟར་
བོད་ཀྱི་ཤེས་རིག་ཐམས་ཅད་རྒྱ་ལམ་ཕྱ་མོ་ཞིག་ཏུ་སྦྱར་བ་ནི་ ཤར་ལུབ་གང་གི་མཁས་པའི་ལྷགས་དང་མི་
མཐུན་ཞིང་། དེ་ལྟ་བུའི་ཕྱོག་ཆོག་བརྒྱབ་པ་དེ་ཡང་གསར་བརྗོད་རང་གཤེས་ལས་གཞན་ཅི་ཡང་མེད། དེ་བས་
རྒྱ་ཚུམ་མམ་ལྷག་ཚུམ་འདི་ནི་དོན་དངོས་ཁས་མི་ལེན་པའི་གསར་བརྗོད་བཞིག་གི་རང་གཤེས་མཚན་པའི་
རྒྱ་ཚུམ་མམ་ལྷག་ཚུམ་ཞིག་མིན་ན། རང་གི་རིག་གནས་ནི་ཕྱ་མོ་དང་། ལུ་དྲགས་པོ། ཀྱག་ཀྱོག་མང་པོ་ཞིག་

ཏུ་སྐྱུར་པ་དང་། དེང་རབས་ཅན་གྱི་ཕྱགས་ལམ་དང་རྒྱ་ལམ་སྟགས་ཡོད་པའི་སྐབས་སུ་མཁོ་བ་ཞིག་རེད་དམ་
ཞེས་དྲི་ཚིག་སྒྲོང་མཁན་གྱི་རིག་གནས་མགོ་འདྲགས་རིང་ལྷགས་ཀྱི་སྤྱང་ཚྭ་མམ་ལྷག་ཚྭ་ཤིག་རེད།

སྤྱལ་སྒྲ།

དོན་གྲུབ་རྒྱལ་གྱིས་བརྩམས་པའི་སྤྱང་ཚྭ་འདིས་བྱད་པར་དུ་དོན་གྲུབ་རྒྱལ་གྱིས་རྟེན་འདོར་གྱི་གསར་
བརྒྱུ་ལེ་མམ་གྱི་འབྱེར་སྤངས་དེ་མཚན་ཡོད། བོད་ཀྱི་དད་སེམས་ཅན་ནམས་ལ་སྟག་ཕྱག་ཚད་མེད་
བཟོས། གོང་གི་ལོ་རྒྱུས་མདོར་བསྡུས་སུ་བཀོད་ཡོད་པ་བཞིན། ང་བརྒྱད་ལོ་ནས་ཚས་སྒོ་བརྒྱབ་པ་དང་། རྒྱག་
ཅུ་རེ་གཉིས་ལ་ཅུང་ཙམ་བྱས། དེ་ནས་དོན་གྲུབ་རྒྱལ་མ་སྟོ་མི་རིགས་དག་ཐོན་སྒོལ་གྱི་འགྲིམས་པའི་ལོ་
དེར། རིག་གནས་གསར་བརྒྱུ་མགོ་བརྩམས་ནས། དེང་སྐབས་སུ་ཡོངས་གྲགས་སུ་ཡོད་པའི་“ལོ་བཅུའི་གོང་
ཆག”ཟེར་བ་དེ་རེད། དོན་དགུ་ཙམ་ནས་“བཙས་སྐྱར་སྒོ་འབྱེད་”སྲིད་བྱས་མགོ་བརྩམས། ལོ་ཕལ་ཆེར་ལོ་ཉི་ཤུ་
ཙམ་ལ་ཚས་སྒྲ་མ་ཐོས་པའི་མི་ནམས་ཀྱི་ཚས་སྒྲ་ཐོས་པར་གྱུར། གྲལ་རིམ་འཐབ་ཚྱད་སྟགས་ཀྱང་རིམ་པར་
བརྒྱུད་པར་གྱུར་ཏེ། ཕྱགས་ཐོག་དང་ས་ཞིང་སྒྲེར་ལས་ཅན་དུ་བསྐྱུར། མི་ནམས་ཀྱིས་ཀྱང་སྟོན་གྱི་སྤྱོད་བཟང་
སྟེ། མི་ལ་བརྩི་བཀྱར་དང་། ཡིད་ཆེས་བྱས་པའི་མགོ་བརྩམས། དེ་བཞིན་དད་ཅན་ནམས་ཀྱིས་ཀྱང་མ་བསྐྱལ་
རང་མོས་ཀྱིས་སྟོན་གྱི་ལྷ་མ་དང་། དཔོན་པོ། མཁས་པ། མི་ཤ་ཞེན་ཅན་སྟགས་ལ་བརྩི་བཀྱར་དང་སྒོ་འདྲི་བྱེད་
སའི་མགོ་བརྩམས། གྲལ་རིམ་ལ་བརྟེན་ནས་མའི་ཐོང་ཐང་དབྱེ་འབྱེད་བྱེད་པ་དེ་ཡང་རིམ་གྱིས་ཆེག་མེད་
གྱུར། དེ་འདྲའི་སྐབས་ཤིག་ལ། དོན་གྲུབ་རྒྱལ་གྱིས་“སྤྱལ་སྒྲ”བརྩམས་ཏེ། ཕྱགས་ཀྱན་ཏུ་བཀྱམས། དགུ་ལོར་
སྟོན་གྲོལ་ལགས་ཀྱིས་ “སྤྱལ་སྒྲ”ལས་མཐོང་བའི་དོན་གྲུབ་རྒྱལ་གྱི་ནང་སེམས་ཀྱི་འཇིག་རྟེན་”ལས་བཀོད་པ་རྩར་
ན། དོན་གྲུབ་རྒྱལ་གྱིས་སྤྱལ་སྒྲ་ཟེར་བ་ལྷ་བྱེ་ཐེངས་མང་བཙས་ནས། ཐོག་མར་“མཚོ་སྟོན་སྒོལ་གསོ་”ཡི་དུས་
དེབ་ཐོག་ཏུ་བསྐྱར་པ་དང་། དེའི་སྤྱང་དུ་མ་བཀོད་ཅིང་། ༡༩༥༧ལོའི་“སྤྱང་ཆར”སྤེལ་ཐེངས་གསུམ་པའི་ཐོག་
བཀོད་པར་བཤད། མཁས་དབང་ཆེ་ཏན་ཞབས་བྱུང་རིན་པོ་ཆེ་སྟགས་ཀྱིས་བཞུན་པ་ཡང་དར་དུ་འབོད་པའི་
བཞུན་པ་ཤིན་ཏུ་ཉག་ཕ་བ་དེ་འདྲའི་དུས་སྐབས་སུ། དོན་གྲུབ་རྒྱལ་གྱིས་ཙལ་ཆེན་པོ་བཏོན་ནས། འདི་ལྟ་བུའི་
སྤྱང་ཚྭ་ཞིག་སྤེལ་དགོས་པའི་རྒྱ་མཚན་ག་རེ་ཡིན་ནམ། དུས་སྐབས་དེ་ལ་དངོས་གནས་དོན་གྲུབ་རྒྱལ་གྱིས་
སྤྱང་གཏམ་ནང་བཤད་པའི་སྤྱལ་སྒྲ་དེ་འདྲས་ས་སྤྱང་བཀའ་ནས། བོད་སྤྱི་བའི་གནད་དོན་ཞིག་ཏུ་ཆགས་

བཟང་ཡོད་དམ་ཟེར་ན། གཅིག་ བོད་ཁམས་ཡོངས་སུ་སྤུལ་སྤྱོད་ཅུན་མ་དང་། ཡང་ན་མི་འགའ་ཤས་ཀྱིས་སྤུལ་སྤྱོད་
ལ་ཁ་གཡར་ཏེ། གཞན་ལ་མགོ་སྐྱོར་གཏོང་བ་ཡོད་སྲིད་པ་རེད། ཡིན་ནའང་ཕྱན་གྱིས་མཐའ་གཅིག་ཏུ་བཤད་
ཆོག་པ་ཞིག་ནི་དུས་སྐབས་དེར་སྤུལ་སྤྱོད་ཅུན་མ་པར་ཞོག སྤུལ་སྤྱོད་དོས་མ་ནམས་ཀྱིས་ཀྱང་རང་ཉིད་སྤུལ་སྤྱོད་
ཡིན་པར་ཁས་ལེན་བྱ་བ་ཀྱིན་མེད་ཅིང་། དགོན་པ་མང་པོ་ཞིག་ད་དུང་བསྐྱར་གསོ་བྱས་མེད་པ་མ་ཟད། སྲིད་
གཞུང་གིས་ཀྱང་སྤུལ་སྤྱོད་ཟེར་བ་ཞིག་ཡོད་པ་ཁས་ལེན་བཞིན་མེད་པ་དང་། དེ་ལ་ཆོག་མཆན་ཡང་སྤྲོད་ཀྱིན་
མེད། གཉིས། དེ་བས་དུས་སྐབས་དེ་ལ་དོན་གྲུབ་རྒྱལ་གྱིས་ཤིན་ཏུ་དམིགས་བསལ་ཆེན་པོ་ཞིག་ལ་བཅིས་ཏེ་
སྤུལ་སྤྱོད་བཙམས་པ་ནི་ ཁོའི་སེམས་ཀྱི་རྗེད་གཏོར་གྱི་ལྟ་བུ་དང་། གཤམ་རིམ་འཐབ་རྩོད་ཅིག་ལས་གཞན་ཅི་ཡང་
མ་རེད།

བོད་ཀྱི་ལོ་རྒྱུས་དང་། རྣ་མ་ཆའི་རྟོགས་བརྗོད།

དོན་གྲུབ་རྒྱལ་གྱི་གསུང་འབུམ་ནང་དུ་རྗེད་གཏོར་གྱི་ལྟ་བུ་མཆོན་པའི་ལྟ་བུ་དང་། གསར་བརྗོད་ལྟ་
ངག་དང་འབོད་ཆོག་གང་མང་ཡོད་པ་མ་ཟད། བོད་ཀྱི་ལོ་རྒྱུས་ལ་ཞིབ་དཔྱད་བྱེད་པའི་རྩོམ་འགའ་རེ་
དང་། ལྷག་པར་དུ་རྣ་མ་ཆའི་རྟོགས་བརྗོད་སོགས་མཆོན་པའི་རྒྱ་གར་གྱི་གནའ་བོའི་རྩོམ་ཁ་ཤས་ཀྱང་ཡོད། དེ་
མིན་ཁོང་གིས་ཞང་ཁུང་ཆོས་དབང་གྲགས་པའི་མཛད་པའི་རྣ་མ་ཆའི་རྟོགས་བརྗོད་དཔེ་བྲིད་བྱས་པའི་སྤྱི་ཐག་
ཀྱང་ཡོད། ཁ་ཅིག་གིས་འདི་ནི་དོན་གྲུབ་རྒྱལ་གྱི་རྗེད་གཏོར་གྱི་གསར་བརྗོད་པ་ཞིག་མ་ཡིན་པར། བོད་ཀྱི་“སློལ་
རྒྱན་རིག་གནས་”དང་། བོད་ཀྱི་ལོ་རྒྱུས་ལ་དགའ་མཁན་ཡིན་པ་སོགས་སྒྲུབ་བཞིན་ཡོད། ཉོབ་ཀྱིས་བལྟས་ན་
འདི་ལྟ་བུའི་འཆར་སྤང་ཡོང་སྲིད། ཡིན་ནའང་ཞིབ་དུ་དཔྱད་དུས། དེ་ཡང་དུས་སྐབས་དེ་ལ་ཤེས་ཅིང་དུ་མ་རྒྱ་
ཅི་ནའི་དག་གི་ཁྲོད་དུ་དར་པའི་ཤེས་རིག་ཅིག་བོད་དུ་དར་བ་ཡིན་པ་ལས་བོད་ཀྱི་ཤེས་རིག་ལ་དགའ་ནས་
སྤུལ་བ་ཞིག་མ་ཡིན་པར་བསམ། རྒྱ་མཆོན་ཅི་ཡིན་ཟེར་ན། དུས་སྐབས་དེ་ལ་རྒྱ་ནག་ཏུ། རྣ་མ་ཆའི་རྟོགས་
བརྗོད་དང་། ཏུན་ཏུང་གི་གཏེར་ཡིག་སོགས་ལ་ཞིབ་དཔྱད་དང་། དོ་སྤང་བྱས་པའི་དུས་སྐབས་ཤིག་རེད། རྒྱ་
ནག་གི་མཁས་པ་ཆེན་པོ་ཅིས་ཤན་ལེན་ (季羨林) ཟེར་བའི་མཁས་པ་འདིས་རིག་གནས་གསར་བརྗོད་
ཆེན་པོའི་སྐབས་སུ་རྣ་མ་ཆའི་རྟོགས་བརྗོད་ཆེན་པོ་ཟེར་བ་ཞིག་རྒྱ་ནག་གི་སྐད་དུ་བསྒྱུར། ཕྱིས་སུ་རིག་གནས་
གསར་བརྗོད་སྐབས་སུ་རང་རྣམས་ཞིག་ཀྱང་བཙམས། དོན་གྲུབ་རྒྱལ་གྱི་ཤེས་རིག་སྤྲོད་གཏེར་བྱེད་སྐབས་

སྤྱི་མཐུན་པ་ཆེན་པོ་སྐད་གསུང་ཆེན་པོ་ཡིན་ཞིང་། ལྷག་པར་དུ་རྩ་མ་ཆའི་རྟོགས་བརྗོད་ཀྱི་སྐོར་ལ་གྲགས་
སྟན་ཆེན་པོ་ཡོད་པས། རྒྱ་ནག་གི་མི་མང་པོས་དོ་སྣང་ཆེན་པོ་བྱས་བཞིན་ཡོད། དེ་བས་དོན་གྲུབ་རྒྱལ་ཡང་རི་
བོང་ཅལ་གྱི་རྩིས་སྤྲུལ་བྱས་ཏེ། རྩ་མ་ཆའི་རྟོགས་བརྗོད་སྟགས་ལ་སློབ་གཉེར་དང་། དོན་གཉེར་བྱས་པ་རེད་
སྟམ་ཞིང་། དོན་གྲུབ་རྒྱལ་གྱིས་ཁོང་ཁྱོད་ཆོས་དབང་གྲགས་པ་སྟགས་ཀྱིས་རྩ་མ་ཆའི་རྟོགས་བརྗོད་སྟགས་རྩལ་
དུ་བཏོན་པའང་། རྒྱའི་མཐུན་པ་དེའི་གསུང་ལ་ཟུར་རྒྱ་ལྟ་ལས་ཁྲིད་པ་ལས། བོད་རང་གི་རིག་གནས་ལ་
དུངས་ནས་རྩ་མ་ཆའི་རྟོགས་བརྗོད་སྟགས་ཁྲིད་པ་མ་རེད་བསམ་བྱུང་། དེ་བཞིན་མཁུར་སྤྱད་དང་། ཁྱད་པར་དུ་
ཏུན་དུང་གི་གཏེར་ཡིག་ལ་སློབ་གཉེར་བྱས་པ་ཡང་དེ་དུས་བེ་ཅིང་དུ་ཡོད་པའི་རྒྱ་རིགས་ཀྱི་བོད་ཀྱི་མཐུན་པ་
དག་གི་ཁོད་དུ་ཞིབ་འཇུག་བྱ་རྒྱུའི་ཆོས་དགའ་བའི་བརྗོད་བྱར་ལྟར་ཡོད་པར་བརྟེན། དོན་གྲུབ་རྒྱལ་དེ་དག་གི་
རྩིས་སྤྲུལ་བྱས་ཞིབ་འཇུག་བྱས་པ་ཡིན་པ་ལས། རང་སྤྱི་བྱུང་བའི་རང་བོད་ཀྱི་ཤེས་རིག་ལ་དུངས་བ་
དང་། དགའ་བ་བྱས་ནས་བྱུང་བ་ཞིག་མིན་པར་འདོད། ར་མ་ཆའི་རྟོགས་བརྗོད་ཡིན་ནའང་འདྲ། དེ་བཞིན་
ཏུན་ཏྲང་གཏེར་ཡིག་ཡིན་འདྲ། འདི་ཐམས་ཅད་དོན་གྱིས་སེར་མོའི་རིག་གནས་ཁོ་ཆོས་དེ་ལྟར་
འདོད་དེ་དང་། ལོ་རྒྱུས་ལ་རྩོག་ཕྱོགས་སྤྲུལ་པ་ཞིག་དང་། བེ་ཅིང་གི་མཐུན་པ་དེའི་ཆོའི་རྩ་བ་དེ་དག་ཤུགས་
དག་ཏུ་བོད་དུ་སྤེལ་བ་དེ་རེད། དོན་གྲུབ་རྒྱལ་བེ་ཅིང་དུ་ཡོད་དུས། རྒྱ་ནག་གི་ལོ་རྒྱུས་སྤྱི་བ་མང་ཡོད་དང་
འབྲེལ་བ་ཆེན་པོ་ཡོད་པར་བཤད་ཅིང་། སྐབས་རེར་ཁོའི་ནང་དུ་སོང་ནས་བཞུད་ཡོད་པ་མ་ཟད། མང་ཡོ་ཡིས་
ཅི་གསུང་པལ་ཆེར་སྤྲོ་མའི་གསུང་ལྟར་དུ་བརྩི་བཞིན་ཡོད་པར་བཤད། མང་ཡོ་ནི་ཏུན་དུང་གི་གཏེར་ཡིག་
སྟགས་ལ་ཞིབ་འཇུག་བྱས་པའི་གཙོ་བོ་དེ་ཡིན་ཞིང་། དོན་གྲུབ་རྒྱལ་གྱིས་ཆེད་དུ་ཏུན་དུང་གི་གཏེར་ཡིག་
སྟགས་ལ་དོ་སྣང་བྱས་པ་དང་། བོད་ཀྱི་ཆོས་འབྱུང་ལོ་རྒྱུས་སྟགས་ལ་དོ་སྣང་དེ་ཅུས་མེད་པ་དེའང་། མང་
ཡོ་སྟགས་ལ་བརྟེན་ནས་བྱུང་བ་ཡིན་པ་གསལ་བོ་རེད། ཁོང་ལ་རང་གི་མཐུན་པ་དག་བརྩི་བཀུར་མེད་པ་
དང་། རྒྱའི་མཐུན་པ་དག་ལ་སྤྲོ་མ་ལྟ་བུའི་འདུ་ཤེས་འཛིན་སྤངས་ཡོད་པ་དེས་ཁོའི་བློ་གཤམ་ལྟ་བུའི་སེམས་
ཤུགས་དང་། རང་སྤྲོད་གཞན་བརྟོད་ཀྱི་སེམས་ཀྱི་འཁྱེར་སྤངས་དེ་མཚན་འདུག་པ་མ་ཟད། སྤྱིར་བཏང་དོན་
གྲུབ་རྒྱལ་སྟགས་གཙོ་བྱས་པའི་བོད་ཀྱི་གསར་བརྗེ་བ་དག་གི་ཏུན་དུང་གཏེར་ཡིག་དང་། རྒྱའི་ལོ་རྒྱུས་ལས་
བྱུང་བའི་བོད་ཀྱི་ལོ་རྒྱུས་སྟགས་ལ་བརྩི་བཀུར་དང་། བོད་ཀྱི་མཐུན་པ་དག་ལ་མཐོང་རྒྱུ་དང་། བརྒྱས་བཅོས་

བྱེད་པའི་སྒོམ་ཞིག་འདུག་པ་མ་ཟད། ཏུན་ཏུང་གཏེར་ཡིག་དང་། རྒྱུ་བྲིས་བ་ཡོད་ཚད་ཚད་ལྡན་ཞིག་ཏུ་ཞིག་
ཏུ་ངོས་འཛིན་བྱེད་པའི་སེམས་ཀྱི་འཁྱེར་སོ་ཞིག་ཏན་ཏན་ཡོད་འདུག ། རོད་ཀྱི་ཞིབ་འཇུག་པ་ཡིན་ཟེར་བ་
དག་གི་སྐོར་ལ་རྒྱུ་སྤྲོད་མཐུས།

“དེང་རབས་བོད་ཀྱི་ཚྭ་རིག”ལ་རྒྱབ་སྐྱོད་སྤྲོད་པ།

དོན་གྲུབ་རྒྱལ་གྱིས་རང་སྟོན་རང་གིས་བཅད་པའི་མོ་དེ་ཙམ་ནས་བཟུང་། བོད་ཀྱི་ཤེས་རིག་གི་རྒྱ་
མཐུད་པ་དང་། ཤེས་རིག་རྣལ་མ་སྒོམ་པའི་སྐལ་བ་ཙམ་ཡོད་པར་གྱུར། བོད་ཀྱི་ཤེས་རིག་གི་བརྟེན་གནས་སུ་
གྱུར་པའི་དགོན་ཆེན་དག་ཀྱང་སྒྲར་གསོ་བྱས། དགེ་བའི་བཤེས་གཉེན་རྣམས་ཀྱིས་ཀྱང་བསྐྱབ་གྲ་སོ་སོར་སྒོམ་
ཁྲིད་བྱེད་པའི་མགོ་ཚུགས་ཏེ། བྱེད་པར་དུ་རིགས་པ་དང་གཏན་ཆོགས་གཙོ་བོ་གྱུར་པའི་ཤེས་བྱའི་གནས་ལ་
འཇུག་པའི་སྐལ་བ་བྱུང་། གཙོ་བོ་རང་སྒོམ་གྱིས་འཛིག་རྟེན་གྱི་རྣམ་གཞག་སོགས་ལ་རིགས་པས་བརྟེན་
གཙོད་པ་དང་། འཛིག་རྟེན་གྱི་ཤེས་བྱ་ཐམས་ཅད་ཤེས་འདོད་པའི་ཀུན་སྒྲོང་རྣམ་པར་གཡོས། དུས་སྐབས་དེ་
ལ་དགོན་སྡེ་སོགས་ལ་དགེ་བའི་བཤེས་གཉེན་མང་པོ་བསྐྱེད་བསྐྱིད་བྱས་པ་ཕར་ཞོག རྒྱུ་སྤྲོད་ཀྱི་ལས་
ཁུངས་སུ་བོད་ཀྱི་ཤེས་རིག་གི་ཚྭ་སྒྲིག་པ་དང་། ཞིབ་འཇུག་པ་མང་པོ་ཞིག་བསྐྱེད་བསྐྱིད་བྱས། དཔེར་ན་ཀྱང་
གོའི་བོད་རིག་པ་ཞིབ་འཇུག་ཁང་གི་འཛིགས་མེད་བསམ་གྲུབ་དང་། རུབ་བྱང་མི་རིགས་སྒོམ་གྲ་ཆེན་མའི་རྒྱ་
སྒྲིམ་དགེ་འདུན་བསམ་གཏན། མཚོ་སྒྲོན་མི་རིགས་སྒོམ་གྲ་ཆེན་མའི་དགེ་འདུན། དེ་བཞིན་དབུས་གཙང་གི་
འབྲི་གུང་དགོན་མཚོག་རྒྱ་མཚོ་སོགས་རེད། དེ་འདྲི་དུས་སྐབས་ཤིག་ལ་ཡང་རིག་གནས་གསར་བརྗེ་བ་
འགའ་ཤས་བྱུང་ཞིང་། དེ་དག་གིས་དོན་གྲུབ་རྒྱལ་ལྟར་རིག་གནས་གསར་བརྗེའི་ཆོག་དང་། མའོ་སོགས་ཀྱི་
སྐད་ཆ་ལུངས་འདྲན་ཐད་ཀར་བྱས་མེད་པར། ཚྭ་འདི་དག་ལ་མིང་སྟན་པོ། དེང་རབས་ཅན། དམངས་
གཙོ། རང་དབང་། མིའི་ཐོབ་ཐང་ཟེར་བ་སོགས་ཀྱིས་མིང་སྟན་པོ་བཏགས་ནས་སྤེལ་བཞིན་འདུག འདིས་མི་
མང་པོ་ཞིག་གི་སེམས་རབ་རིབ་ཏུ་བཏང་བ་དང་། དོན་གྲུབ་རྒྱལ་གྱི་ཚྭ་དང་། དེང་རབས་ཚྭ་རིགས་ཟེར་བ་
སོགས་ནི་དེང་རབས་ཅན་གྱི་མཚོན་ཏྲགས་ལྟ་བུ་དང་། ཡར་རྒྱས་ཀྱི་རྣམ་པ་ལྟ་བུར་བརྗེ་བཞིན་འདུག་
ཅིང་། རིག་གནས་གསར་བརྗེའི་གསར་བ་འདིའང་སྒོམ་མའི་ཉལ་ཁང་དང་ཆང་ཁང་ནང་ནས་རིམ་གྱིས་ཁྱབ་
སྤེ། ད་ལྟ་བོད་ཕྱི་ནང་ཀུན་ཏུ་ལྟ་བུ་འདི་གནས་ཡོད་པར་མ་ཟད། ལུ་མཐུད་དུ་གནས་རྒྱ་ཡིན་པའང་ཏན་ཏན་

རེད། རྟེན་འདྲིས་ཀྱི་ལྟ་བུ་གསལ་བ་འདི་ལ་བརྟེན་ནས་ བོད་ནང་དུ་དོན་གྲུབ་རྒྱལ་གྱི་ལོ་རྒྱུས་སོགས་མཚོན་
པའི་དཔེ་དེབ་དང་། ཚུམ་སོགས་ཐོན་དང་ཐོན་ལུས་རེད། ལོ་ཐོན་མའི་ནང་དུ་རང་གྲོལ་ཞིབ་འཇུག་ཅེས་བའི་
དེབ་ཐོང་དང་པོ་ཐོན་པ་དང་། དེ་བཞིན་དུ་ལོ་མ་ལྟ་བོད་རིགས་རང་སྐྱོང་ཁུལ་གྱི་དྲིལ་བསྐྱགས་ལས་ཁུངས་
ཀྱིས་མི་དམངས་ཀྱིས་ཁྱེད་དུ་བཀོལ་ཏེ། རང་གྲོལ་ཞིབ་བའི་དུས་དེབ་ཅིག་འདོན་འཆར་གྱིས་ས་ཕྱོགས་ཀྱི་
ཏུ་དྲིལ་བསྐྱགས་བྱེད་བཞིན་འདུག་པ་མ་ཟད། ཁོ་ཚོས་སློབ་གྲྭ་དང་། རྒྱལ་ཁབ་ཀྱི་རྒྱུ་རྐྱེད་བསྐྱགས་དང་། ཚགས་
པར། རྩ་སྐད་སོགས་བཅུ་དྲུག་ནས་རྒྱ་ཆེན་པོ་སྤེལ་བཞིན་འདུག

ཡ་མཚར་པ་ཞིག་ལ། བར་སྐབས་ཀྱི་རྟེན་གཏོར་གྱི་ལྟ་བུ་དེ་ཕྱི་རྒྱལ་དུ་ཡོད་པའི་བོད་ཀྱི་སློབ་གཉེར་དག་གི་
ཁོད་དུ་འཇུག་སྟེ། ད་ལྟ་ཕྱི་རྒྱལ་དུ་ཡོད་པའི་བོད་ཀྱི་ཚུམ་རིགས་ཀྱི་དུས་དེབ་དང་། ཚགས་པར། རྩ་སྐད་སོགས་
ལྟ་རྟེན་གཏོར་གྱི་ལྟ་བུ་འདི་རྒྱུ་ཏུ་ཡོད་པ་མ་ཟད། དོན་གྲུབ་རྒྱལ་གྱི་ཚིག་སྟེ། རྟེན་ཞེན་དང་། མྱེད་ས་
དང་། གཞོན་ནུ་སོགས་ཀྱི་གསལ་བཟླའི་ཚིག་རྒྱུ་ཏུ་བཀོལ་བཞིན་འདུག ཁ་ཅིག་གིས་འབྱོར་མེད་གྲལ་རིམ་
སྤྱི་དབང་སྐར་འཛིན་བྱེད་དགོས་ཞེས་ཆབ་སྤྱི་ལས་འགྲལ་ཡང་མང་པོ་སྤེལ་བཞིན་ཡོད་པ་རེད། དེ་བཞིན་
ཕྱི་སྤྱི་དབང་འགའ་ཤས་ཀྱིས་ཅི་མི་སྟམ་པར་དོན་གྲུབ་རྒྱལ་ནི་“དེང་རབས་བོད་ཀྱི་ཚུམ་རིགས་གསལ་གཏོར་
མཐུན་”རེད་ཅེས་དང་། “བོད་རིགས་གཞོན་ནུ་ནམས་ཀྱི་བསམ་སྒྲུབ་སྤྱི་སྤྱོད་སྟོབས་དང་ན་ཟུག་མཚོན་ཡོད་”ཅེས་
འདྲ་སྟོན་བྱས་དང་བྱེད་བཞིན་པ་རེད། ཕྱི་རྒྱལ་དུ་རྟེན་གཏོར་གྱི་ལྟ་བུ་འདི་སྤེལ་མཐུན་གཙོ་བོ་དེང་དུས་ཨ་རི་
ལ་བཞུགས་པའི་པར་འབྲུམ་ཡིན་པ་དང་། ཁོས་དོན་གྲུབ་རྒྱལ་གྱི་སྐར་ལ་ཚུམ་འགའ་ཤས་སྤེལ་བ་དང་། ཁོང་ནི་
ཕྱི་རྒྱལ་དུ་དོན་གྲུབ་རྒྱལ་དང་དེང་རབས་ཀྱི་ཚུམ་རིག་གི་ཐད་དུ་“སྟོལ་འབྱེད་པ་”ལྟ་བུ་ཡིན་ཞེས་འཇོག་
སྟེང་། བཤད་མཐུན་འདུག པད་མ་འབྲུམ་ཡང་རིག་གསལ་གྱི་སྐབས་སུ་སྟེས་ཤིང་། ཁོང་གིས་རིག་གསལ་སྐར་གྱི་
དཔེ་དེབ་ཀྱི་ནང་དུ་གསུང་བ་བཞིན་མའོ་ཙམ་ཏུང་གི་གསུང་ཚུམ་ནང་སྤངས་ནས་ཡོང་བ་ཞིག་ཡིན། རྟེན་གཏོར་
དང་། གྲལ་རིམ་འཐབ་ཚད་སོགས་ཁོའི་ཤེས་བྱ་སྤྱི་དབང་འདི་མང་དོ་ལྟ་བུ་ཡུར་ཡོད། ཕྱི་ལོ་༡༩༩༧་དོན་གྲུབ་རྒྱལ་གྱི་
སྐར་ཚོགས་འདུ་བསྐྱེད་བ་དང་། ༡༩༩༩་ལོ་ལ་འཕགས་ལུ་ལྟ་ས་ནས་དོན་གྲུབ་རྒྱལ་གྱི་ལྷགས་ཚུམ་ཟེར་བ་
པར་སྐྱུན་བྱས་བ་དང་། དེབ་དེའི་ཐོན་བཟོ་དུ་པད་མ་འབྲུམ་གྱིས་དོན་གྲུབ་རྒྱལ་གྱི་མི་ཚོ་ཟེར་བ་ཞིག་པར་
བསྐྱུན་བྱས་བ་དང་། དེའི་རྒྱུ་རིམ་གྱི་དོན་གྲུབ་རྒྱལ་ཟེར་བ་འདི་འདྲ་ཕྱི་རྒྱལ་ཁབ་ཁག་ཏུ་རིམ་བཞིན་ཁྱབ་

པར་གྱུར་ཅིང་། དགོ་ཚས་ཀྱི་ནུས་ཐར་རིག་བྱེད་གཏམ་རྒྱུད་དུ་བཟོ་མཁན་མཁས་མ་བདེ་སྤྱིན་བཟང་མོ་སྟགས་
ཀྱིས་ཀྱང་དགོ་ཚས་ཀྱི་གཏམ་རྒྱུད་བཞིན། ཡང་དོན་གྲུབ་རྒྱལ་གྱི་“ལོ་རྒྱུས་བཟོ་མགོ་བརྩམས”། སྤྱིར་བཏང་འདི་
དག་ནི་བྱི་རྒྱལ་བ་ཚོས་རང་གིས་བཟོས་བ་དང་། རྟོག་བཏགས་ཀྱི་ལོ་རྒྱུས་ཤིག་ལས་བོད་ལ་འབྲེལ་བ་ཅི་ཡང་
མེད། བྱིས་སུ་སྐལ་བ་ལྷན་ན་ལྷན་གྱིས་བྱི་རྒྱལ་གྱི་བོད་ཀྱི་མཁས་པ་དག་གིས་རང་རང་གི་རྟོག་འདོད་བཟོས་པའི་
གཏམ་རྒྱུད་དང་། དེ་དག་གི་སེམས་པའི་འཁྱེར་སྤངས་སྟགས་(Orientalism) ཞིབ་ཏུ་འབྲི་རྩིས་ཡོད་པས། དེ་
ཅུ་གཟིགས་པར་འཆལ། བད་མ་འབྱུང་སྟགས་ལ་བརྟེན་ནས་བོད་དུ་གཞུང་གི་སློབ་གྲྭར་འགོ་སྤྱོད་པའི་བོད་ཀྱི་
ཡོན་ཏན་པ་དག་གིས་རྟིང་གཏོར་གྱི་ཉུང་པ་འདི་རྒྱ་ཆེན་པོ་སྤེལ་མགོ་ཚུགས། ད་ཉུང་གོ་ཐོས་སུ་ཁོ་ཚོའི་རྩིས་སུ་
རྒྱགས་པའི་བོད་ཀྱི་ཤེས་ཡོན་ཅན་ཡང་མང་རབས་བཤད། རྒྱ་འདིའི་སྐོར་བྱི་རྒྱལ་དུ་བཞུགས་པའི་བོད་ཀྱི་མཁས་
དབང་ཞིག་གིས་ཞིབ་འཇུག་བྱེད་པར་བྱ་ཞེས་རེ་བ་ཡང་ཁྱེད་ཀྱི་བད་མ་འབྱུང་གི་རྩིས་སྟགས་ལས་ཤེས་པ་
ལྟར། གལ་རིམ་འཐབ་རྩེད་དང་། ཅི་མི་སྟམ་པར་སྤོལ་རྒྱུ་དང་དེང་རབས། རྟིང་བ་དང་གསར་བ། ཚོས་
ལྷགས་དང་ཚན་རིག་ཚོས་བ་དང་སྐྱ་བོ། སློབ་གྲྭ་བ་དང་གྲྭ་བ་སྟགས་ཀྱི་ཁྱད་པར་ཡང་རང་བཞིན་གྱིས་ཤར་
ཡོང་ཞིང་། སྤོལ་རྒྱུ་ཡིན་ན་དོགས་གཞི་བྱ་འོས་བ་དང་། དེང་རབས་ཡིན་ན་མཐའ་གཅིག་ཏུ་ཁས་ལེན་
དགོས་བ། རྟིང་བ་ནི་གསར་བ་འགོག་པའི་རྒྱ་དང་རྒྱུན་ལྷ་བྱ་དང་། ཚོས་ལྷགས་ཡིན་ན་ཚན་རིག་མ་ཡིན་པ་
དང་། ཚན་རིག་ཡིན་ན་ཚོས་ལྷགས་མ་ཡིན་པ། དེ་བཞིན་སྐྱ་བོ་ཡི་གེ་ཤེས་བ་དག་ལ་ཡོན་ཏན་པ་དང་ཤེས་
ཡོན་ཅན་གྱི་མིང་ནས་འབོད་ཅིང་། མིང་སྟན་པོ་རེ་འདོགས། དེ་དག་ནི་མཐའ་གཅིག་ཏུ་འགལ་བའི་རང་
བཞིན་དང་། གཅིག་ཤོས་ཡོད་ན་ཅིག་ཤོས་མེད་པར་འདོད་པའི་སེམས་ཀྱི་འཁྱེར་སྤོལ་ཞིག་ལྷན་སྦྲེས་སུ་
འདུག དེ་ལས་ཀྱང་འཇིགས་སུ་རུང་བ་ཞིག་ནི་གནའ་བོ་མཁས་པས་བརྩམས་པའི་དཔེ་ཆ་དག་དཔེ་སྟོན་ཅི་
ཡང་མ་བྱས་པར། དེ་དག་ནི་ལོ་དུས་ག་གེ་མོ་ཞིག་གི་སྒྲིན་དུ་བརྩམས་པ་ཡིན་ཕྱིར། དེ་དག་ནི་རྟིང་བ་དང་དེང་
གི་དུས་སུ་དགོས་བ་མེད་དོ་ཞེས་རྟིང་འདོར་སེམས་ཀྱི་འཁྱེར་སྤངས་ཞིག་དེང་རབས་བོད་ཀྱི་ཤེས་ཡོན་ཅན་དུ་
སྒྲིམ་པ་དག་གི་སེམས་དོགས་ན་ཏན་ཏན་འདུག

ཞོགས་དུང་སྟགས་ཀྱི་རྟིང་གཏོར་གྱི་ཉུང་བ།

ལོ་རབས་དགུ་བརྒྱ་བའི་མཇུག་ནི། མི་མང་གི་དཔལ་འབྱོར་འདྲ་འགོད་ཐད་ནས་ཡར་རྒྱས་འགོ་བཙེན་
ཡོད་པ་དང་། བོད་ཀྱི་རིག་གནས་འདི་ཡང་ཆོས་སྡེ་ཆེན་པོ་དག་དང་། ལུང་ཁྱུག་དག་ནས་མ་བསྐྱད་པར་རིམ་
གྱིས་ཁྲོམ་རའི་དཔལ་འབྱོར་དང་མཉམ་དུ་འཛིན་སྒྲིབ་གང་སར་བྱེད་བཞིན་པ་དང་། ལྷག་པར་མ་ཉ་ཅི་ནིའི་
ཡུལ་ཁམས་སོགས་ལ་བྱེད་པའི་མགོ་ཚུགས། དེ་ནང་དུ་གྲ་བ་དང་ཆོས་གྲ་འབྲིམས་པ་རྣམས་ཀྱིས་དམིགས་
གསལ་གྱི་རྒྱས་བ་བྱུང་པར་ཅན་ཐོན། གྲ་བ་དེ་དག་ཆོས་སྤེལ་བ་ཙམ་གྱི་མི་ཚད་པར། དཔལ་འབྱོར་འདྲ་འགོད་
དང་། སློབ་གྲ་འཇུགས་པ་དང་དུ་ཕྱག་ཁང་། སྐྱེན་ཁང་དང་སྐྱེན་སྐྱོན་སོགས་ཀྱིས་ཐད་ལ་ལས་ཀ་མང་པོ་
བྱས། དེ་དང་མཉམ་དུ་དཀོར་གྱི་རྣམ་སྐྱོན་ལྟ་བུའི་གྲ་བ་འགའ་ཤས་ཀྱིས་ཆོས་ལ་མིང་བཏགས་པའི་ཆོས་ཚོང་
རྒྱུ་པའི་མགོ་བརྒྱུམས། རྒྱུ་ལའོར་སོགས་གཏོང་བ་དང་། དེ་བཞིན་ཁ་ཅིག་གིས་ཆོས་དང་འཇིག་རྟེན་གང་
ལའང་འགལ་བའི་གནད་དོན་མང་པོ་བྱུང་། སྤྱིར་བཏང་མི་སྡེ་གང་གི་ནང་དུ་འཇུག་སྤྱོད་པའི་གནད་དོན་
དག་ཡིན་པ་དང་། དམིགས་བསལ་བ་ཅི་ཡང་མ་རེད། ཡང་དུས་སྐབས་དེ་ལ་དམིགས་བསལ་བྱུང་པར་ཅན་
ཞིག་བྱུང་བ་ནི། གྲ་བ་དག་གིས་དཔེ་དཔེ་འབྲི་བ་དང་། རྩོམ་སོགས་མང་པོ་སྤེལ། དེ་ནི་དམིགས་བསལ་ཅན་
ཞིག་ཡིན། རྒྱ་མཚན་ཅི་ཡིན་ཟེར་ན། ལོ་རབས་བརྒྱད་ཅུ་བའི་ནང་དུ་ གཞུང་གི་དུས་དཔེ་དང་། ཚགས་པར་
སོགས་སུ་རྩོམ་འབྲི་མཐན་མང་ཆེ་བ་ནི་ལས་བྱེད་པ་དང་། སློབ་གྲ་བ་དག་རེད། ལོ་རབས་དགུ་བརྒྱ་བའི་ནང་
དུ། གྲ་བ་ཚོ་དང་བསྐྱར་ཆོ། ལས་བྱེད་པ་རྣམས་དང་། གཞུང་གི་མཐས་པ་རྣམས་ལ་མི་ཟད་པའི་དཀའ་ངལ་
འཕྲད་ཡོད། ཟླ་ལོགས་སྟེར་མ་ཐུབ་པའི་དཀའ་ངལ་ཡོད་པ་མ་ཟད། སློབ་གྲ་རྣམས་ལ་ལས་ཀ་ཚུལ་བཞིན་དུ་
བཀོ་མ་ཐུབ་པ་དང་། བྱུང་པར་དུ་སྤོང་གིས་“ཟངས་ཆེན་ནང་གི་ཁ་ལག”ཟེས་པའི་དུས་སྐབས་ལས་མཇུག་རྒྱུགས་
ཏེ། མ་ཆའི་དཔལ་འབྱོར་ཅན་དུ་བསྐྱར་བར་མི་ཟད་པའི་དཀའ་ངལ་ཆེན་པོ་འཕྲད་ཡོད། དུས་སྐབས་འདི་འདྲ་
ཞིག་ལ་བོད་ཀྱི་རྣམ་བཞི(四旧)སྟེ། སེམས་ཀྱི་འཁྱེར་སྤངས་རྣེས་པ། རིག་གནས་རྣེས་པ། གོམས་སྤོལ་རྣེས་
པ། སྦྱོང་བ་རྣེས་པ་བཅས་ལ་སྒྲིལ་བའི་ལྷ་བ་ཡང་བསྐྱར་བྱུང་བ་དང་། ལྷ་བ་འདི་རྒྱན་འཛིན་དང་དར་སྤེལ་
བྱེད་མཐན་གཙོ་བོའི་གས་ནི་ཞོགས་དུང་དང་། མེ་ལྷེ། འཇམ་དབྱངས་སྦྱིད་སོགས་རེད། ཕན་ཨ་རའི་མཐོ་རིམ་
གཙུག་ལག་བསྐྱབ་གྲ་ཞིག་དུ་ཨ་རའི་སྤྱི་དོན་རིག་པ་དང་དཔལ་འབྱོར་གྱི་རྣམ་བཤད་གྱི་གཞུང་ལུགས་སོགས་
ལ་སློབ་གཏེར་བྱས་སྐབས། སྤོང་གི་ཆོས་གྲོགས་ཤིག་གིས། “ད་ལས་ཞོགས་དུང་ཟེར་བ་ཞིག་གིས་རྩོམ་མང་པོ་

བྲིས་ཏེ། རིག་གནས་གསར་བརྗེ་སྤྱོད་གིན་འདུག”ཅེས་བཤད་བྱུང་། དེ་དུས་ཁོང་གིས་བྲིས་བའི་ཆེད་རྩོམ་དེ་
དག་ལྟོག་འདོད་ཀྱི་འདུན་པ་ཆེན་པོ་སྟེས་བྱུང་མོད། ཡུན་ཙམ་ཞིག་ལ་ལྟོག་ཐུབ་པའི་སྐལ་བ་མ་བྱུང་། དེའི་
རྗེས་བོད་དུ་ལོག་སྟེ། ཞོགས་དུང་གིས་བྲིས་བའི་རྩོམ་ཐམས་ཅད་ལ་བཟུངས་བ་ཡིན། རྩོམ་གྱི་འབྲི་སྒྲངས། སེམས་
གྱི་འཆར་སྒྲངས་ཚད་མ་རིག་གསར་སྐབས་ཀྱི་རྟིང་གཏོར་སྐབས་ཀྱི་ལྟ་བུ་ལོག་ལས་གཞན་ཆེན་པོ་མཐོང་ཐུབ་མ་
སོང་མོད། རྒྱབ་དུ་ཆབ་སྲིད་སྐབས་ཀྱི་ལྟ་བུ་སྟེ། མིའི་རང་བཞིན་གནས་རིགས་ཀྱི་(Individualism)ལྟ་བུའི་མིང་
ལ། མི་གཞི་དང་མི་སྟེར་གྱི་ཐོབ་ཐང་ཟེར་བ་སྐབས་བཏགས་ནས། དོན་གྱིས་རྟིང་གཏོར་གྱི་ལྟ་བུ་ལོག་ལབ་
བཞིན་པ་ལས་རྒྱ་མཚན་ཅི་ཡང་མི་འདུག་བསམ་ནས་བཞག་པ་ཡིན། རྒྱ་མཚན་ཅི་ཡིན་ཟེར་ན། རིག་གནས་
གསར་བརྗེའི་ཆེན་པོ་ནི་འདས་སོང་སྐབས་པའི་སེམས་ཀྱི་འཁྱེར་སྒྲངས་ཤིག་དང་། དོན་མེད་པའི་བཟུན་བཅོས་
དེ་དག་ལ་དཔྱོད་པའི་གནས་ཞིག་མ་མཐོང་བར་བཞག་པ་ཡིན། ཡིན་ནའང་ལོ་འགའ་ཤས་ཀྱི་ཐོན་དུ། ཁོ་ཚོས་
རྟིང་གཏོར་གྱི་ལྟ་བུ་འདི། རིག་གཞུང་ཁོ་ན་ལ་ངོས་འཛིན་མ་བྱས་པར། ཐོན་ཆད་དང་མི་འདྲ་བར་རྟིང་གཏོར་
གྱི་ལྟ་བུ་འདི་རིམ་གྱིས་བོད་ཀྱི་བྲིས་བ་བསམ་མེད་དང་། སློབ་གྲྭ་བ་ལས་ཀ་མ་རིག་པ་དང་། དགོན་པའི་སྟེག་
འོག་ནས་ཟུད་པའི་གྲྭ་རྒྱུ་དག་གི་ཁོད་དུ་སྟེལ་ཅི་ཐུབ་དང་། རིག་གཞུང་ཞིབ་འཇུག་དང་། བཞོ་སྒྲིབ་ལ་ཁ་
གཡར་ཏེ་སྟེལ་ཅི་ཐུབ་བྱ་བཞིན་ཡོད་པ་དང་། ཁོ་ཚོའི་འདོད་པའི་“སྟོལ་རྒྱུ་རིག་གནས་”ལ་དགག་རྒྱག་གི་
ཚོགས་འདུ་ཡང་མང་པོ་ཚོགས་ཡོད་པར་ངས། དེ་བཞིན་རྟིང་གཏོར་གྱི་ལྟ་བུ་མཚན་པའི་དཔེ་དེབ་དང་དྲ་རྒྱ་
སྐབས་ཆེད་དུ་བཙུགས་ཏེ་རྟིང་འདོར་གྱི་ལྟ་བུ་དྲ་རྒྱ་ཁྱབ་དུ་སྟེལ་བཞིན་འདུག་མེ་ལྟེ་དང་། སང་དོར་
དང་། རྩོད་སྐབས་ཀྱིས་དཔེ་དེབ་མང་པོ་བྲིས་ཡོད་པ་དེ་བཞིན་རེད།

ཞོགས་དུང་གིས་ཐོག་དང་པོའི་“འཕག་འཚག་གི་ང་འོ”ཟེར་པའི་རྩོམ་ཞིག་མཚོ་སྟོན་བོད་ཡིག་གསར་
འགྱུར་དུ་བཀོད་ཅིང་། དེ་ནས་རིམ་གྱིས་རྒྱ་ཁྱབ་དུ་སྟེལ། བྲིས་སུ་རྩོམ་དེ་ལ་འགྲེལ་བ་དང་ཡང་འགྲེལ་སྐབས་
མང་པོ་བཙུགས་ནས། བྱི་ལོ་༢༠༠༡ལོ་ལ་དཔེ་དེབ་དུ་འང་བཀོད་ཅིང་། ཡང་༢༠༠༤ལོ་ལ་ཐངས་གཉིས་པ་
དཔར་སྐྱར་བྱས་ཏེ། བྲིས་ཀྱི་རྒྱ་ཁྱབ་དུ་སྟེལ་འདུག་ཞོགས་དུང་གི་ལྟ་བུ་ནི་འདི་ལྟར། ཁོང་གིས་“རྒྱད་པ་
མཐའ་དག་གི་རྩ་བ་ནི་བག་ཆགས་རྟིང་བ་འདི་ཉིད་རེད། བག་ཆགས་རྟིང་བ་འདི་མི་ལོ་སྟོང་ཕྱག་ལོན་པའི་
རིག་གནས་ཤིག་གི་མངལ་ལས་འཁྱུངས་ཤིང་། མི་ལོ་སྟོང་ཕྱག་ལོན་པའི་རིག་གནས་ཀྱི་ཤན་ཆེ་བའི་ཁོར་ལུག་

ནས་འཆར་ཡོངས་བྱུང་བ་རེད། ཅེས་བཤད་པ་ལྟར། ཞུགས་དུང་གིས་བོད་ཀྱི་རྒྱད་པ་ཡོད་ཆད་དེ། དཔེར་ན་
དབྱིན་ཇི་སོགས་ཀྱིས་བོད་ལ་བཙན་འཛུལ་བྱས་པ་དང་། མི་བསད་པ། རྒྱ་འཕྲོག་པ། ཐ་ན་མིའི་ན་ཆ་བྱུང་བ་
དེ་དག་ཡིན་པར། བོད་ཀྱི་རིག་གནས་དང་། རིག་གནས་ལ་འཆང་བའི་སེམས་པའི་འཁྱེར་སྤངས་ཞིག་དེ་ཡིན་
པ་དང་། སེམས་ཀྱི་འཁྱེར་སྤངས་དེ་ལོ་སྟོང་ཕྱག་མང་པོ་རིང་གི་བོད་ཀྱི་རིག་གནས་དང་། ལོ་རྒྱས་ལས་བྱུང་བ་
རེད་ཅེས་བཤད་འདུག ལྷ་ཚྭ་ལ་འདི་ནི་རིག་གནས་གསར་བརྗེའི་ཆེན་པོ་སྐབས་ཀྱི་མའོ་གསུང་ཚུལ་གཅེས་
བསྟན་ལས་བྱུང་བའི་ལྷ་བའི་གཞི་ལམ་འབྲས་གསུམ་གང་གི་ཐད་ནས་ཚུ་ལ་ཚུ་བཞག་པ་བཞིན་དུ་ངོ་འཕྲོད་
ཡོང་གིན་འདུག དཔེར་ན་གཉིས་ཀས་“རིག་གནས་”ཟེར་བ་ནི་“འདུ་ཤེས་འཛིན་སྤངས་”ཤིག་དང་། དེ་ནི་“སྤྱི་
ཚོགས་”ཤིག་དང་། ཆབ་སྲིད་དང་། དཔལ་འབྱོར་གྱི་རྣམ་པ་མི་འདྲ་བ་ལ་བརྟེན་ནས་བྱུང་བ་ཡིན་པར་འདོད་
པ་དང་། མའོ་ཙཱ་ཉུང་གིས་འདོད་པའི་རིག་གནས་རྙིང་བ་ནི། ལྷང་ཙཱ་ལ་སོགས་འདུས་བའི་ “ལྷགས་སྒྲིལ་རྙིང་
བ་དང་། བསམ་སྒྲོ་རྙིང་བ་”དང་། དེ་མིན་དུང་ “བཙན་རྒྱལ་རིང་ལྷགས་”དང་“བཀགས་བཀོད་རྒྱུད་འཛིན་གྱི་
བྱེད་ཅམ་”གྱི་རིག་གནས་དེ་གཉིས་རེད། ཞུགས་དུང་གིས་འདོད་པའི་རིག་གནས་རྙིང་བ་ནི། ཁོ་རང་གིས་
བཏགས་པའི་“ལྷ་ཚོས་རིང་ལྷགས་”ཏེ། མདོར་ན་སྤོན་གྱི་བོད་ཀྱི་རིག་གནས་ཐམས་ཅད་ནང་དུ་བསྟུ། དམར་
ཕྱོགས་ཀྱི་གསར་བརྗེ་ནི་ དྲག་ཆས་ཅན་གྱི་གསར་བརྗེ་ཁོ་ན་མ་ཡིན་པར་ རིག་གནས་ཀྱི་གསར་བརྗེ་ཞིག་ཡིན་
ཞེས་བཤད་པ་ཡོད་པ་རེད། མའོ་ཙཱ་ཉུང་གིས་ཀྱང་“རིག་གནས་རྙིང་པས་དབང་དུ་སྦྱར་བ་ཡིན་ཅང་། ལྷན་
ཚོངས་དང་རྗེས་ལྷས་ལ་གྱུར་པའི་ཀྱང་གོའི་རིག་གནས་འདི་རིག་གནས་གསར་པས་དབང་དུ་སྦྱར་བ་
ནས། དཔལ་ཡོན་དར་བ་དང་། སྤོན་ཐོན་ཆེ་བའི་ཀྱང་གོ་ཅིག་ལའང་སྦྱར་དགོས་པ་རེད། ཚོག་གཅིག་ལ་བསྟུས་
ནས་བཤད་ན་ང་ཚོས་ཀྱང་གོ་གསར་བ་ཞིག་འཛུགས་དགོས་གི་རེད། ཀྱང་དུ་མི་རིགས་གི་རིག་གནས་གསར་བ་
ཞིག་གཟུགས་རྒྱ་དེ་ནི་ང་ཚོའི་རིག་གནས་ཐད་ཀྱི་དམིགས་ལུལ་དེ་རེད།” རྒྱའི་ཙཱ་ཉུང་གི་གསུང་ཚུལ་གཅེས་
བསྟན་གཉིས་བ། ༥༤༤ལས། ཞེས་བཤད་ཡོད། དེ་བཞིན་ཞུགས་དུང་གིས་བོད་འདི་ཡར་རྒྱས་འགོ་དགོས་
ན། བག་ཆགས་རྙིང་བ་ཐམས་ཅད་བཙོས་སྟེ། གསར་བ་གསར་རྒྱུང་ཞིག་འཛུགས་དགོས་ཞེས་བ་དེ་རེད་ཅེས་
བཤད་ཡོད་པ་རེད། ཁོང་གིས་གསར་རྒྱུད་དེ་ནི་“དྲག་ཆས་ཀྱི་གསར་བརྗེ་སྒྲོང་བ་”དང་འདྲ་བར་“བསམ་སྒྲོའི་
འཐབ་ཚོད་”བྱེད་དགོས་པ་དང་། “ལྷ་འདྲེ་དང་བདག་མེད་སོགས་ཀྱིས་དབང་སྦྱར་ལ་སྐྱེ་བྱིར། སྤོན་རིག་གསར་

པའི་གསར་བརྗེ་སྤྲོད་པ་ཡིན་ཞེས་གསལ་བོ་བརྗོད་ཡོད། ཚོགས་སྤྱིར་འདིའི་ནང་གི་བདག་མེད་ཟེར་པའི་ཚོགས་
འདི་སྤངས་ཆོ། ལྷ་ལ་ལྷ་བཞག་པ་བཞིན་དུ་དམར་སྤྲོད་དམག་གི་ལྷ་བ་ཇི་བཞིན་དུ་བཤད་ཡོད། རིག་གསར་གྱི་
སྐབས་སུ་གྲལ་རིམ་འཐབ་ཚྩོད་དང་། ལྷག་པར་དུ་རིག་གཞུང་གི་དག་ཤོགས་ནི་གསལ་བོ་བཤད་ཡོད། ཅི་ཡིན་
ཟེར་ན། འཐབ་ཚྩོད་བྱ་ཡུལ་གྱི་དག་ཤོགས་བ་དང་། དེ་ཡོད་པ་ཙམ་གྱིས་མི་ཚོགས་པར། གསར་བརྗེའི་ཆེད་
དུ་དག་བོ་དེ་དག་གཏོར་དགོས་བར་བཤད། ཞོགས་དུང་གིས་ཀྱང་དག་ཤོགས་ཀྱི་དབྱེ་བ་གསལ་བོ་བྱས་
ཏེ། དག་བོ་ལ་འཐབ་ཚྩོད་བྱེད་དགོས་བར་བཤད་ཡོད། ཞོགས་དུང་གི་“ཤོགས་བོ་”ནི་རིག་གནས་གསར་བརྗེ་
སྤོང་མཁན་དང་། “དག་བོ་”ནི་ཁོ་ཚོའི་ལྷ་བ་ལ་ངོ་ཚྭ་བྱེད་མཁན་ཡིན་གསལ་བོ་བྱས་ནས་བཤད་འདུག སྤྱིར་
བཏང་དང་གི་སྐབས་ལ་དེ་ལྷ་བྱ་གི་གསོན་གྱི་གྲལ་རིམ་གྱི་འཐབ་ཚྩོད་ནི་ཅི་ལ་དགོས་སམ་ཞེས་དོགས་པ་འཆར་
ཡོང་མོད། ཁོ་ཚོ་ལ་འདྲི་དོགས་ཅུང་ཙམ་ཡང་མེད་པར་ཅུ་མཐུད་དུ། “དུས་རབས་དང་མཐུན་པའི་”གཏམ་
ལ་“བདུད་ཀྱི་གཡལ་བ་མ་དང་བཟུན་གཤིག་ཐན་ལྷས་”སུ་བསྐྱེམས་པ་རྣམས་ཁོ་ཚོའི་“བསམ་སྒྲིའི་དག་
སྒྲ”དང་། དེ་བཞིན་“བསམ་སྒྲིའི་གསར་བ་”དགའ་བའི་ཐལ་མོ་དེབ་མཁན་རྣམས་ནི། ཁོང་ཚོའི་“ཤོགས་དམ་
བ་”ཡིན་ཞེས་དག་ཤོགས་ཀྱི་ཁྱད་པར་གསལ་བོ་བྱས། དེ་བཞིན་ཁོང་ཚོའི་གསར་བརྗེའི་ལས་ཀ་འདི་དགའ་ངལ་
ཅན་གྱིས་ཡིན་པའི་སྒྲོར་ཡང་ཞོགས་དུང་གིས་“བག་ཆགས་རྟིང་བ་བཅོམ་བརྒྱག་དང་། གཏོར་བཤིག་གཏོར་བ་
ནི་ལས་སྒྲ་མོ་ཞིག་མིན།”ཞེས་གསལ་བོ་བཤད་ཡོད།

ཞོགས་དུང་གི་ཚུམ་འདིའི་རྗེས་སུ། ཞོགས་དུང་གི་རྗེས་སུ་བརྒྱགས་པའི་“ན་གཞོན་”ཚུམ་པ་པོ་ཟེར་བ་
སྒྲོར་ཅིག་བྱུང་སྟེ། དེ་དག་གིས་ཀྱང་ཞོགས་དུང་གི་ལྷ་བ་འདི་གཞི་རྒྱ་ཆེན་པོས་སྟེལ་མགོ་བརྩམས། འདི་དག་གི་
ནང་ནས་མེ་ཕྱེ་ཟེར་བ་དང་། འཇམ་དབྱངས་སྒྱིད་ཟེར་བ་དང་། སང་དོར། རྩ་སྤྲོད་སོགས་འདུས་ཡོད་
ཅིང་། ཁོ་ཚོས་ཀྱང་ཅི་མི་སྟམ་པར་རིག་གནས་གསར་བ་དང་། ལྷ་བྱ་བ་གསར་བ་ལ་ཁ་གཡར་ཏེ། “རྟིང་
གཏོར་”ལྷ་བ་འདི་ཤོགས་ཀྱན་ཏུ་སྟེལ་བར་བརྩམས། ཁོ་ཚོའི་རྟིང་གཏོར་གྱི་ལྷ་བ་དང་། གསར་བརྗེའི་ཀྱན་སྤྲོད་
སོགས་ཞོགས་དུང་ལས་ཁྱད་པར་ཅི་ཡང་མེད་ཅིང་། རྟིང་བ་གཏོར་བའི་རྗེས་སུ་འབྲས་བུ་ནི། འདི་ལྷར་“ངས་
བསམ་ན་བོད་སྤྱི་ཚོགས་ཀྱི་རྣམ་པ་གསར་བ་ཞིག་འབྱུང་དགོས་ན་ཐོག་མར་བསམ་སྒྲི་བཅིངས་འགོལ་
དང་། བསམ་སྒྲི་གསར་བརྗེ་ནས་མགོ་ཚུམ་དགོས་བ་རེད” རྟེན་གཞིའི་སྤྲོད་སྟེན་སོགས་ལས་བཤད། སྤྱིར་

བཏང་མི་འདི་དག་ལ་གསར་བརྗེའི་སྤངས་སྤོངས་ཡོད་པ་ནི་སྤྱི་ཤར་གྱི་བརྟོན་དུ་མེད་པ་ཞིག་དང་། ཁོང་ཚོའི་
 སེམས་ཀྱི་ཕུགས་སུ་བོད་མི་རིགས་འདི་བཞིན་ཡར་རྒྱས་དང་། སྤོངས་དང་འབྲེལ་བ་ཅིག་དུ་སྐྱབ་འདོད་པའང་
 སྤོས་མེད་ཅིག་རེད། ཡིན་ནའང་བོད་ཀྱི་ཤེས་རིག་དང་། དུལ་སློལ། སེམས་ཀྱི་འབྱེད་སྟོན། ཐ་ན་གུས་ཞབས་
 སོགས་མཚོན་བྱེད་ལུས་ཀྱི་སྤྱོད་པ་ཐམས་ཅད་བཞུགས་སུ་བཙུག་བཞིན་པ་འདིའང་བརྟོན་དུ་མེད་པ་ཞིག་རེད།
 གསར་བརྗེ་བ་ཚོའི་རང་གཤིས་ལྷན་མོང་མ་ཡིན་པ།

ན་པད་མ་འབུམ་གྱིས་“མི་ཞིག་གི་སྤྱོད་ལམ་གྱི་སྤྱོད་ནས་སྤྱོད་ཆ་རེ་གཉིས་མཐོང་ན་དེའི་རྒྱུ་ན་ཤེས་སྟོབས་ཀྱི་
ཡོན་ཏན་ཅི་འདྲའི་ཆེན་པོ་ཞིག་ཡོད་ཀྱང་མཐོང་མི་སྤྱབ་པ་ནི་ནང་བ་སངས་རྒྱས་པ་རྣམས་ཀྱི་སྤྱོད་མོང་གི་ཁྱད་
ཆོས་ཤིག་ཡིན”འདི་ལྟར་ནང་བ་སངས་རྒྱས་པའི་གྲུབ་མཐའ། ཆོས་འབྱུང་། རྗེས་འཇུག་པ། སེམས་ཀྱི་འཁྱེར་སོ་
དག་ལ་སྒྲུབ་ཆོག་ཆེན་པོ་རྒྱབ་ཡོད་པ་དེ་བཞིན་རེད། པད་མ་འབུམ་ལྟར་ཞོགས་དུང་གིས་ཀྱང་བོད་ཀྱི་ཤེས་རིག་
གི་ཐད་ལ་གང་ཅིའི་ཐད་ནས་སྤྱད་ས་བ་ཞན་ཞིང་། གཞུང་ལུགས་ཀྱི་གནད་པར་ཞོག ཐ་ན་སྤྱིར་བཏང་གི་འགྲོ་
སྤངས་ཙམ་ཡང་ཤེས་བཞིན་མེད་ནའང་། མ་ཤེས་བ་དང་མི་གོ་བའི་རྒྱལ་གྱིས་མི་འདུག་པར་ཆེན་པོ་ཞིག་གོ་
ཁུལ་གྱི་བཟུན་བཙོས་གང་ཡིན་ལ་མི་ཟད་པའི་ལོག་འགྲེལ་མང་པོ་བརྒྱབ་ཡོད། དཔེར་ན། ཁོང་གིས་བཙན་པོ་
རྒྱས་བཤད་ཀྱི་སྐོར་ལ་འདི་ལྟར་བཤད་ཡོད། “ཡང་མི་ལོ་མང་པོ་མ་བྱིན་པའི་བྱི་ལོ་1789ལོར། ལྷ་རན་སི་པ་
རྣམས་ཀྱིས་མི་བྱའི་ཐོབ་ཐང་དེ་དག་ཁོ་ཆོའི་《མི་བྱའི་ཐོབ་ཐང་གསལ་བསྒྲགས་》 ལུ་གསལ་པོར་བཀོད་དུས་
སྟེ། བོད་རྣམས་ཀྱིས་རང་དབང་དང་འདྲ་མཉམ་ཞེས་པ་གོ་ཐོས་ཡོད་པ་ལྟ་ཞོག འཛམ་གླིང་ཞེས་པའང་ག་འདྲ་
ཞིག་ཡིན་པ་ཏ་གོ་མེད་པའི་ཆོད་རེད། རྒྱ་མཚན་ནི། འཛམ་གླིང་ཞེས་པ་ངོ་སྤྱོད་རགས་རིམ་མཛད་མཁན་གྱི་
བཙན་པོ་འོ་མེན་ཏན་འཇམ་དཔལ་ཆོས་ཀྱི་བཟུན་འཛིན་འཕྲིན་ལས་འབྱུངས་མ་ཐག་པའི་ལོ་རེད། ཁོང་གིས་
བྱིས་སུ་《འཛམ་གླིང་རྒྱས་བཤད་》 (1830ལོ)བརྩམས་གནང་ནའང་། འཛམ་གླིང་གི་ལོ་ལོ་མ་ཡིན་པའི་ཡུལ་གྱི་
སྐོར་ཞིག་གི་སྤྱོད་བཅུད་དག་ལྟ་སྤྱད་དང་གནའ་ཐོས། མཚར་གཏམ་གྱིས་བཅིངས་ཏེ་ལྟ་ཆོས་ཀྱི་ཕྱག་མཇུབ་
གཡོས་པ་ཙམ་ལས་མི་ཆོས་ཀྱི་སྒོ་མིག་སྤྱོད་སྤྱོད་ཐུབ་མེད་པ་འདྲ།” རྒྱ་ཆ་འདི་ནི་མ་བཟླ་བ་དང་། མ་དབྱེད་
པ། རྒྱ་མཚན་དང་གནས་ལུགས་ཅི་ཡང་མེད་པའི་ལོང་གཏམ་འགའ་ཞིག་རེད། སྤྱིན་གྲོལ་འོ་མེན་ཏན་གྱིས་
འཛམ་གླིང་ཁོང་གིས་འཛམ་གླིང་ཞེས་བ་ཡོ་རོབ་དང་ཨ་ཤེའི་གླིང་གཉིས་ལ་འདྲོད་ཀྱི་གཙོ་བྱས་པའི་བྱང་སྤྱོད་མི་
སྟན་པའི་གླིང་དེ་ལྟ་བུ་ལང་སྤྱོད་ཀྱི་སྤྱོད་རེ་ཀུན་དང་ཤར་ལུས་འཕགས་གླིང་ཀྱི་སི་ཁུ་ལེ་ཡོ་སྟགས་འདུས་
བའི་སའི་གོ་ལའི་ཡུལ་ཁམས་ཆེ་བ་པལ་ཆེར་བ་གསུང་ཡོད་པ་མ་ཟད། དུས་སྐབས་དེ་ལ་ཨ་ཤེའི་གླིང་དུ་སྤྱོད་མ་
སྤྱོད་པའི་ཆོན་རིག་པ་ངོ་མཚར་བ་ཞིག་ཡིན་པ་བདག་གིས་ལུང་དང་རིགས་པས་སྤྱོད་སྤྱོད་པ་མ་ཟད། ཞོགས་
དུང་གིས་བཞག་པའི་སྒྲུབ་ཆོག་དེ་ནི་ཆོས་མ་དག་པ་ཞིག་རེད།

ཞོར་དུ་ཞོགས་དུང་གིས་ཚུམ་སྒྲིག་བྱས་པ་དང་། ༢༠༠༧ལོ་ལ་མཚོ་སྔོན་མི་རིགས་དཔེ་སྟླན་ཁང་གིས་
དཔར་སྟུན་བྱས་པའི་འཛམ་གླིང་རྒྱས་བཤད་དེ་ནི་ཡིག་ནོར་པར་ཞོག་མགོ་འབྲུགས་ཡ་ཟེབ་ཅན་བྱས་
ནས་༡༨དེའི་སྐོར་རྒྱུ་གསལ་བོ་བྱ་ཆོག་པར་སྟུན་བྱས་འདུག་ནི་འབྲུལ་འདི་དག་ནི་མཁས་པའི་རང་
བཞིན་གྱིས་ནོར་བ་སོགས་མ་ཡིན་པར། རྟིང་བ་ཐམས་ཅད་ལ་བཅི་བཀྱར་མ་བྱས་བའི་རྟགས་སུ་མངོན་པ་མ་
ཟད། བོད་ཀྱི་སྟོག་པ་པོ་རྣམས་ལ་མཐོང་ཆུང་ཞིག་དང་། ཁོའི་སེམས་ཀྱི་འབྱེར་སྤངས་དེ་མཚོན་བཞིན་ཡོད་པ་
རེད། དེ་བཞིན་བོད་ཀྱི་གསར་བརྗེ་བ་གཞན་དག་ཡང་འདི་འདྲ་བ་ཞིག་རེད། དཔེར་ན་སངས་རྒྱུ་མཁས་པ་ཞིག་
གིས་ཕན་གྱིས་བྲིས་པའི་“འཛམ་གླིང་རྒྱས་བཤད་སྐོར་གྱི་དོགས་དཔྱད”ཟེར་བ་དེ་ལ་བཞག་རྒྱུ་ཡིན། ཁོང་གིས་“སོ་
སྟོ་མ་ཅན་གྱི་དགོ་ཆས་མི་ཚོད་”ཅེས་བའི་ཚུམ་ཞིག་སྤེལ་ཁུལ་གྱིས་ང་ལ་ལན་འདེབས་ཅན་བྱས་བཞིན་འདུག་
མོད། སངས་རྒྱུ་མཁས་པ་དག་གིས་ཚུམ་དེའི་བརྗོད་དོན་གཙོ་བོ་རྟགས་པ་པར་ཞོག་མཐའ་ན་དཔྱད་བརྗོད་ཚུམ་
གྱི་འགོ་ཚུལ་ཅན་ཡང་མ་ཤེས་པར་འདི་ལྟར། “བྱོད་ཀྱི་དགོས་མེད་ཀྱི་དོགས་པ་ཆེས་ཆུང་བཅུགས་”ཏེ། འཛམ་
གླིང་རྒྱས་བཤད་ཟེར་བ་ནི་དགོ་ཆས་ལགས་ཀྱི་ཕྱག་ཚུམ་མ་རེད་ཅེས་པ་འདི་བག་ཅན་ཞིག་བཤད་ན། ལར་
འཛམ་གླིང་རྒྱས་བཤད་ལས་བསྟན་པའི་ས་ཁམས་དང་གྲངས་ཆེས་ཀྱི་ཤེས་བྱ་འདི་རིགས་ནི་མེད་རིགས་ཡོངས་
རྒྱུ་ཀྱི་ཁྲིད་པའི་འོ་སྐལ་དུ་བཅི་རུང་བ་ཅན་ལས། མི་བྱ་ཆེ་གོ་མས་བརྩམས་པ་ཡིན་མེད་ཀྱི་ཡི་ཆས་བྱ་རྒྱ་
ཁྲོན་ནས་མ་ཡོད་དེ”དང་། “འཛམ་གླིང་རྒྱས་བཤད་ཅེས་པ་འདི་རང་ཁྲོད་ཅག་གི་ཨ་མཛར་དུ་བཅི་བའི་ཅི་
ཞིག་གི་བཅན་པོ་ནོ་མོན་ཏན་གྱི་ཡིན་པར་བྱས་ན་འང་གནས་ལྷགས་ནི་སྤར་བཞིན་ཏེ། འཛམ་གླིང་རྒྱས་བཤད་
ཀྱི་རྩ་བའི་ཤེས་བྱ་དེ་དག་གི་ལམ་གཏོད་མཁན་ནི་སྤར་བཞིན་ལུ་ཕྱགས་ཀྱི་ཆོན་རིག་པ་བགྲེས་པོ་དེ་དག་ལས་
སུ་ཡང་མེད་པས་སོ།” སྤྱིར་བཏང་ཕན་གྱིས་བྲིས་པའི་ཐོ་ཡིག་དེ་ཞིབ་དུ་སྟོག་པ་ཡིན་ན། སངས་རྒྱུ་མཁས་པའི་
བའི་སྐད་ཆ་དེ་དག་ལ་ལན་འདེབས་དགོས་པའི་རྒྱ་མཚན་ཅི་ཡང་མི་འདུག་རྒྱ་མཚན་ཅི་ཡིན་ཟེར་ན། ངས་ལོ་
གྲངས་མང་པོ་ཞིག་དྲངས་ཡོད་པ་དེ་དགོ་ཆས་ཀྱིས་“འཛམ་གླིང་རྒྱས་བཤད”མ་བརྩམས་པའི་སྟུབ་བྱེད་དུ་
དྲངས་པ་ལས། འཛམ་གླིང་སྤྱི་ལ་ཡོད་པའི་ལོ་གྲངས་དང་གྲངས་ཆེས་ཀྱི་ཤེས་བྱ་ཡིན་མེད་ཀྱི་སྐད་ཆ་ཞིག་ནམ་
ཡང་བཤད་མེད་པ་མ་ཟད། དགོ་ཆས་ཀྱི་གསུང་འབུམ་ནང་གི་“འཛམ་གླིང་རྒྱས་བཤད”ནི་བཅན་པོ་ནོ་མོན་
ཏན་གྱིས་བརྩམས་པ་རེད་ཅེས་རྩ་བ་ཉིད་ནས་བཤད་མེད། སྤྱིར་མཁས་པ་སུ་དང་སུ་ཡིན་རུང་ནོར་འབྲུལ་ཡོད་

པ་དང་། དེ་བཞིན་ཕྱི་ནང་གིས་མཁས་བ་སྤྱི་ཡིན་ཀྱང་དང་པ་དང་། རིགས་པ་ལ་བརྟེན་ནས་ཤེས་བྱ་གང་ཡིན་
ལ་ཚྲོམ་ཆོག་ཆེན་པོ་རྒྱག་བཞིན་ཡོད་པ་རེད། ཡིན་ནའང་འདི་ལྟར་གསར་རྟོང་བཀར་བ་དང་། བཙས་མའི་
ནུས་འགྱུར་འོག་གི་ཆེ་ཚུགས་བསྟན་ནས་ལོ་རྒྱུས་དང་ཤེས་རིག་ཐམས་ཅད་ལ། རང་གིས་སྤངས་བ་དང་ཐ་ན་
དཔེ་སློག་ཙམ་ཡང་མ་བྱས་པར་དོན་མེད་ཀྱི་ཚྲོམ་ཆོག་ཆེན་པོ་ཞིག་རྒྱག་བཞིན་པའི་སེམས་ཀྱི་འབྱུང་རྣམས་
འདི་ཡང་། ལོ་རྒྱུས་ཁྱད་པར་ཅན་དང་། ལྟ་བུ་ཁྱད་པ་ཅན་ཞིག་གི་འོག་ནས་བྱུང་བ་ཡིན་པར་འདོད་ཅིང་། དེ་
ནི་བོད་ཀྱི་གསར་བརྗེ་བ་དག་གི་སེམས་ཀྱི་འབྱུང་རྣམས་ཁྱད་པར་ཅན་དེ་མཚན་པར་མངོན་ནོ། །

བོད་ཀྱི་རིག་པའི་དཔལ་བོ་དང་ལོ་རྒྱུས་བཟོ་བ།

རྟོང་གཏོར་ཀྱི་ལྟ་བུ་དེ་འདྲའི་འོག་གསར་བརྗེ་བ་འདི་དག་གིས་བོད་ལ་ཆབ་སྲིད་ཀྱི་འཛིགས་ཉེན་
དང་། བརྒྱུད་གསལ་གྱི་ཚུལ་ཐམས་ཅད་བོད་ཀྱི་ཤེས་རིག་དང་། ཚྲོན་སྲོལ་ཐམས་ཅད་ཀྱི་སྤྱི་དབུ་བཀལ་
ཏེ། བོད་ཀྱི་ད་ལྟ་དང་མ་འོངས་བར་བསྟན་ཡོང་དུས། ཐམས་ཅད་མ་འགྲིག་པ་དང་། རང་རང་གི་སློབ་དོན་དང་
མི་མཐུན་པ་ཡོང་གིན་ཡོད་པས། ཁོ་ཚོས་རང་རང་སོ་སོས་སྤང་དོ་འཆར་ཚུལ་ལ་སྟོན་ནས་བོད་ཀྱི་ལོ་རྒྱུས་ལ་
འགྲེལ་བཤད་དང་། ཁོ་ཚོ་དང་མཐུན་པའི་དཔལ་བོ་དང་། ལྷན་མ། དེ་བཞིན་མཁས་བ་དང་སྤྱན་པོ་སོགས་ཀྱི་
མཚན་པའི་ལོ་རྒྱུས་མང་པོ་བཟོས་ཡོད་པ་རེད། འདི་ལྟར་མཁས་བ་དང་སྤྱན་པོ། དེ་བཞིན་དཔལ་བོ་དང་ལྷན་
མ་སོགས་ཀྱི་ལོ་རྒྱུས་བཟོ་དགོས་ཡོད་ཕྱིར། དོན་གྲུབ་རྒྱལ་ནི་ཁོ་ཚོའི་སེམས་ཀྱི་མཁས་བ་དང་། དཔལ་བོ་སོགས་
ཀྱི་ཁྱད་ཆོས་དེ་ཆང་ཞིང་། དེའི་ཕྱིར་དོན་གྲུབ་རྒྱལ་ལ་བོད་ཀྱི་གསར་གཏོད་པ་དང་། དེང་རབས་བོད་ཀྱི་ལྟ་
དག་གི་སྲོལ་བཏོད་པ་སོགས་མཚན་པའི་མིང་སྤྲོ་ཚགས་བཏགས་ཏེ། རིག་པའི་དཔལ་བོ་ཞིག་ཡིན་པར་སྒྲིབ་
ཡོད། དོན་གྲུབ་རྒྱལ་རང་གི་མིང་འདོགས་སྤངས་ཀྱི་ཐད་ནས་ཀྱང་། དོན་གྲུབ་རྒྱལ་རིག་པའི་དཔལ་བོར་
བཟོས་པའི་ལོ་རྒྱུས་དེ་གསལ་བོ་མཚན་འདུག ཁོང་གི་མིང་ལ་ཐོག་དང་པོར། ཁོ་རང་མཚོ་སྡོན་མི་རིགས་རྒྱང་
འཕྲིན་ཁང་དུ་གསར་བརྗེའི་ལས་ཀ་བྱས་དུས་ཁོའི་མིང་ལ་“རྒྱང་འཕྲིན་རྒྱལ”ཞེས་འབོད་པར་བཤད་
ཅིང་། རྒྱེལ་ནག་པ་རིག་འཛིན་གྲགས་ལྷན་དེའི་རྗེས་ “རང་གྲོལ”དང་ད་ལྟ་“དཔལ་བོ་དོན་གྲུབ་རྒྱལ”ཞེས་
འབོད་པ་དག་ཀྱང་། སེམས་ནུལ་དུ་ཕབ་ནས་ཞིབ་དབྱེད་བྱས་ཡོང་དུས། དམར་སྤང་དམག་ཞིག་ནས་རིག་
གནས་གསར་བརྗེ་བ་ཞིག་ཏུ་བསྒྱུར་པ་དང་། དེ་ནས་དེ་བཞིན་རིག་པའི་དཔལ་བོ་སོགས་སུ་བསྒྱུར་བའི་རིམ་པ་

མཚན་ཡོད་པ་དང་། འདིས་ཀྱང་བོད་ཀྱི་རྟོག་པར་པ་དག་གིས་སེམས་ཀྱི་འགྱུར་པ་དང་། ཁོ་ཚོའི་ལོ་རྒྱུས་
དང་། ལྷ་པོའི་རང་གཤིས་བཅས་མཚན་བཞིན་ཡོད། འོན་ཀྱང་རྒྱལ་གྱི་རྒྱུ་ལྷན་གྱི་
མི་ཚོ་དང་། ལྷ་བ་དང་། དེ་བཞིན་རང་གཤིས་བཅས་ལ་བརྟེན་ནས་བོད་ཀྱི་རིག་པའི་དཔལ་འབྱོར་གཞན་ཞིག་
ཀྱང་རྟོག་དེ། དགེ་འདུན་ཚོས་འཕེལ་དོན་གྱུ་ལྷན་ལ་སྒྲིམ་ཏེ། རིག་པའི་དཔལ་འབྱོར་གྱི་བཟོས་ཡོད། ཁོ་
ཚོའི་སེམས་ཀྱི་ཕྱག་ཏུ། དགེ་ཚོས་ནི་དོན་གྱུ་ལྷན་དང་འབྲེལ་བར། རྟོག་ཞེས་དང་། གླ་མོ་དང་། ལུན་ནག་ཅན་
ཀྱི་དུས་སྐབས་དེ་ལ། གསར་གཏོད་ཀྱི་སྒྲིམ་སྒྲོབ་སྟོན་ཡོད་པ་དང་། ཚན་རིག་གི་ལྷ་བས་ཁྱབ་པའི་དགེ་འདུན་ཚོས་
འཕེལ་གྱིས་བོད་མི་མང་འདི་བཞིན། འཛམ་གླིང་“ཐོན་ཐོན”ཀྱི་མི་རིགས་གསལ་སྤྱོད་པ་དང་སྟོན་བ་མང་དུ་
བྱས་མོད། བོད་མི་གླ་མོ་བ་ཕྱག་དོག་དང་ལྷ་ཚུགས་ཀྱིས་ཁྱབ་པ་དེ་དག་གིས་བཙོན་དུ་བཟུང་ནས་བསད་པ་
རེད་ཅེས་དངོས་ཤུགས་གང་ཡོད་ཀྱིས་མང་པོ་བཤད་ཡོད། ལྷག་པར་དུ་དགེ་ཚོས་ཀྱི་སྦྱོང་བ་སྟེ། ཨ་རག་འཕྱུང་
བ་དང་། སྦྱོལ་བ་ལྷ་བུའི་སྦྱོང་བ་ནུས་ལ་མཚར་བོ་ཞིག་ལ་བཅིས་ཏེ། དམིགས་གསལ་ཀྱི་བསྟོད་པ་མང་པོ་
བྱས་ཡོད་པ་མ་ཟད། དོན་གྱུ་ལྷན་དང་འབྲེལ་བར་དགེ་ཚོས་ཡང་བོད་ཀྱི་རིག་པའི་དཔལ་འབྱོར་ལ་མཚར་བོ་ཞིག་
ཡིན་པར་སྒྲིབ་ཡོད། འདིའི་སྐོར་གཞན་དུ་ལྷ་འོས། མདོར་ན་དགེ་ཚོས་ཡང་མཁས་བཤེས་གཞན་དང་མི་འབྲེལ་བའི་
དམིགས་གསལ་ཀྱི་ཁྱད་ཚོས་ཅི་ཡང་མེད་པར། དོན་གྱི་ཐོན་གྱི་བོད་ཀྱི་མཁས་བཤེས་ཡིན་པ་དེ་རེད། ཁོང་
དམིགས་གསལ་ཅན་དུ་སྒྱུ་བ་ནི། གཞན་དུ་སྦྱང་ཡོད་པ་བཞིན། དགེ་ལྷགས་པ་ལ་མི་དགོས་པའི་རྟོག་བ་སྐོར་
ཅིག་དང་། བོད་ཀྱི་རྟོག་པར་པ་ལག་ཅིག་དེ་བཞིན་ཐོན་གྱི་བཀའ་ཤག་སྐགས་ལ་སྤང་མཁན་ཁ་ཤས་ཀྱིས་
གསར་དུ་བཟོས་པ་ཞིག་རེད།

མཐའ་སྒྲིམ་ནི།

༼༡༽ དེང་རབས་བོད་ཀྱི་རྩོམ་རིག་ཟེར་བ་འདི་དོན་གྱུ་ལྷན་ལས་མགོ་བརྒྱུས་ཤིང་། རིག་གནས་གསར་
བརྒྱུད་ཆེན་མོའི་རྒྱུ་ལྷན་གྱི་ཡིན་ཕྱིར། ཚོག་གི་སྤེལ་སྦྱོར་སྤྱི་ལྷན་དང་། རྩོམ་གྱི་སྤྱི་ལྷན་ལྷན་མཛུགས་པའི་
ཉམས་གཏོད་ཚུལ། ལྷན་དག་ཡོད་གསུམ་ཀྱི་རྩོམ་འགྱུར་ཐམས་ཅད་ལ་མ་ཉ་ཅི་ནའི་ཡུལ་གྱི་ཤན་མ་ལྷགས་པ་
ཞིག་ཏུ་ལམ་མེད་ཅིང་། ལྷག་པར་དུ་རིག་གནས་གསར་བརྒྱུད་ཆེན་མོ་ཞེས་པའི་དུས་འགྱུར་ཆེན་མོ་དེ་ཡིས་ཤན་
མ་ལྷགས་པ་ཞིག་གཏན་ནས་མི་འདུག་པས། དོན་གྱིས་བོད་ཀྱི་རྩོམ་རིག་ཟེར་བ་འདི་བོད་རང་གི་རྩོམ་ཞིག་

གཏན་ནས་མ་ཡིན་པར། དུས་ཁྱད་པར་ཅན་གྱི་ནང་། མི་ཁྱད་པར་ཅན་འགའ་ཞིག་གིས་སྤེལ་གཞུང་གི་ལས་
ཁུངས་དང་། དེང་རབས་ཀྱི་འཕུལ་ཆས། ལྷ་ཚྭ་གས་ཆེན་པོས་སློ་ནས་བོད་ཡིག་ཏུ་སྒྲེལ་བ་ཞིག་རེད།

སྒྲིལ་དེ་བཞིན་དེང་རབས་བོད་ཀྱི་ཚྭ་རིག་ཟེར་བ་འདི། སློབ་གྲུའི་ཉལ་ཁང་། ལས་ཁུངས་ནང་ནས་ཕྱིར་ཐོན་
བ་ཡིན་ཕྱིར། ཚུམ་བྱེ་བྱེ་བའི་བོད་ཀྱི་འབྲོག་པ་དང་། ཞིང་བ་སོགས་ཀྱིས་མཚན་པའི་བོད་ཀྱི་མི་མང་ལ་འབྲེལ་
བ་ཅི་ཡང་མེད།

སྒྲིལ་དེང་རབས་བོད་ཀྱི་ཚྭ་རིག་གི་རྒྱུ་ལྟར་འབྲུག་པ་དག་ནི། རྩ་བའི་ཆ་ནས་རྙིང་གཏོར་གྱི་གསར་བརྗེ་བ་
དག་ཡིན་ཞིང་། ཁོ་ཚོ་བོད་མི་ཡོངས་དང་མི་འདྲ་བར། བོད་ཀྱི་ཐོན་སྐྱེད་ཀྱི་རིག་གཞུང་དང་། རང་མོས་ཀྱི་སྒྲིག་
འཛུགས་དང་གོ་སྐྱོན་གྱི་སྤྱོད་བཟང་། སྤྱི་དགོ་བ་བཅུ་སོགས་ལ་རྩ་བའི་ཆ་ནས་ཡིད་ཆེས་དང་། དད་པ་
མེད་པར་མ་ཟད། གང་ལ་ཡིད་ཆེས་མེད་ཅིང་། མི་ཐེ་ཚོམ་ཅན། འཇིག་རྟེན་ནི་ཐེ་ཚོམ་གྱི་སློ་ནས་བཟུ་
མཁན། མི་གཤེས་བཅས་མའི་རང་བཞིན་ཅན་དག་ཡིན།

སྤྱི་ཆེས་འཇིགས་སུ་རུང་བ་ནི། བོད་ཀྱི་ཚྭ་རིག་ལ་རྒྱུ་ལྟར་འབྲུག་པ་དག་ལ། རིགས་པ་དང་། གཏན་
ཆོག་མེད་ཅིང་། སློབ་གྲུའི་ནང་གི་རང་གཤེས་སྟེ། ཅི་མི་སྒྲུམ་པར་སྐད་ཆེན་པོ་དག་སྒྲིག་མཁན་གྱི་རང་གཤེས་
དེ། ཁོ་ཚོའི་ཚྭ་ཆང་མའི་ནང་ཁྱད་ཆོས་གསལ་བོ་ཡོད།

སྤྱི་ཅི་བོད་ཀྱི་ཚྭ་རིགས་ཞིབ་འཇུག་པ་དག་གིས་དོན་གྲུབ་རྒྱལ་དང་། ཞོགས་དུང་སོགས་ཀྱི་སློབ་གསོའི་རྒྱབ་
སྐྱོར་དང་། ཁྱད་པར་རིག་གནས་གསར་བརྗེའི་ཆེན་པོའི་ལྷ་གྲུབ། ཆོག་སྦྱར། སེམས་ཀྱི་འབྱེད་སྤྲངས་སོགས་ལ་
ཞིབ་དཔྱད་མ་བྱས་བས་ཁོ་ཚོའི་ཞིབ་འཇུག་དེ་ཆ་མ་ཆང་བ་དང་། ཕྱོགས་རེ་བ་ཞིག་རེད།

མཐའ་མའི་སྐད་ཆ་ལྟ་བུ་ལ། རྙིང་གཏོར་གྱི་ལྷ་བ་འདི་ནི་རིག་གནས་གསར་བརྗེའི་ལྷ་བ་ཡིན་ཞིང་། དེ་
ནི་ཕྱིའི་རིག་གནས་ཏེ། དགོན་པ་དང་། ལྷ་སྐྱེ། དེ་བཞིན་དཔེ་དཔེ་སོགས་བཅོམ་ཆར་པའི་རྒྱུ་ལྟར། མི་རྒྱུས་
ཀྱི་སེམས་ཁོང་གི་རིག་གནས་ཀྱི་འདུ་ཤེས་ཅི་ཡོད་པ་དེ་བཅོམ་ཆེད་དུ་བསམ་བཞིན་དུ་སྒྲེལ་བ་ཞིག་ཡིན། དེ་
བས་ད་ལྟར་རྙིང་གཏོར་གྱི་ལྷ་བ་འདི་དམངས་གཙོ་དང་། ཆོན་རིག་ཡར་རྒྱས་སོགས་ལ་འབྲེལ་བ་ཅི་ཡང་མེད་
པར་བོད་མི་རིགས་དང་། ཤེས་རིག་འདི་བཞིན་དགོས་མེད་ཀྱི་གནད་དོན་དེ་ཡིན། གསར་བརྗེ་བ་དག་གིས་
བོད་ཀྱི་ཕྱིའི་རིག་གནས་ཐམས་ཅད་བཅོམ་ཆར་བ་རེད། ད་ལྟ་ལྷག་ལུས་སུ་ཡོད་པ་ནི། ནང་གི་བོད་ཀྱི་རིག་

གནས་དང་། འདུ་ཤེས་འཛིན་སྒྲངས་དེ་རེད། ད་ལྟ་ཁྱོད་ཚོས་བོད་མི་མང་གི་ནང་གི་འདུ་ཤེས་འཛིན་སྒྲངས་ལྷན་
མོ་དེ་ཡང་བཙམ་བསམ་པ་ནི། བོད་ཀྱི་ལོ་རྒྱུས་དང་། ཤེས་རིག་བོད་མི་མང་ལ་འགན་མ་འཁུར་བ་ཞིག་
དང་། འོན་ཀྱི་ལོ་རྒྱུས་ཀྱི་ནག་ཉེས་མཁན་དག་དག་རེད། དེ་བས་ཁྱེད་ཅག་ལ་ལོ་ངོ་སྟོང་ཕྱག་མང་པོ་རིང་དུ་
བརྒྱུད་ཡོང་བའི་ནང་གི་འདུ་ཤེས་དེ་ཙམ་ཞིག་སྟག་ལྷུས་སུ་འཛོག་པར་བྱ་ཞེས་མིག་ཀྱང་བཙམ་བོད་ཀྱི་
གསར་བརྗེ་བ་དག་ལ་ཁྱུས་བ་ཡིན།

ཟུར་ལྷ།

ཕན་གྱིས་བྱིས་པའི་བརྟན་བཙམ་འདི་བཞིན། ང་ཀྱང་གཞན་དུ་འགོད་པ་དང་། བར་སྐྱེན་བྱེད་པ། ཡང་ན་ཡིག་
སྐྱར་བྱེད་པ་སོགས་ཀྱི་ཐོབ་ཐང་། བརྗེད་བྱ་དང་རྗེད་བྱེད་ལ་མ་གཞིར་པའི་འོག་ནས་དགག་ཀྱི་སོགས་ཅི་ཡང་
མེད།

རང་གི་དམིགས་དོན་ནི་རིགས་པ་དང་གཏན་ཚིགས་དང་འབྲེལ་བ་ཡོད་པའི་སྐད་ཆ་ཞིག་གི་མགོ་སྟོང་བའི་
ཆེད་དུ་བྱིས་པ་ཡིན། བརྗེད་བྱ་དང་རྗེད་བྱེད་གང་གི་ཐད་ནས་མི་ལག་གཅིག་གིས་ན་ལམ་དུ་མི་འགོ་བ་
དང་། ཐལ་ཆེ་བ་འགའ་ཡོད་སྲིད་མོད། ཞིབ་དུ་བསམ་ན་གང་གི་ཐད་ནས་ཀྱང་བོད་ཀྱི་ཤེས་རིག་ཡོངས་རྫོགས་
ཙུ་གཏོར་གཏོར་དགོས་ཟེར་བ་ལས་འཇམ་པོར་ཡོད། ཚུམ་ཐུང་འདི་ལ་འང་དགོ་ཆས་སྟར་གྱི་ཚུད་རྟག་
ལྟར། ངའི་མགོ་ལ་ས་ཚུད་དང་། རྩ་ཚུད། འོན་མེད་སྟོ་བཏགས་ཀྱི་གཏམ་རྒྱུད་མང་པོ་ཡོང་རྒྱུ་ཡིན་པའང་ཐེ་
ཆོམ་མེད། ཡིན་ནའང་ཚུམ་འདིའི་དོན་གནད་ལ་ལྷང་རིགས་གང་གི་ཐད་ནས་ལན་ཐོག་འདྲ་བ་ཞིག་ཡོང་བའི་
རེ་བ་མེད། རྒྱ་མཚན་ཅི་ཡིན་ཞེ་ན། གོང་དུ་མང་པོ་བཤད་ཡོད་པ་བཞིན། བོད་ཀྱི་གསར་བརྗེ་བ་དག་ལ་
རིགས་པ་མེད། གཏན་ཚིགས་མེད། ཡོད་པ་ནི་རིག་གསར་ལྟར་སྐད་འབོད་དག་པོ་བྱ་རྒྱུ་དེ་རེད། དེ་བས་མང་
པོ་ཞིག་གིས་མ་གོ་ཁྱུ་ལ་མ། མ་ཤེས་ཁྱུ་བྱེད་ནས་སྟོད་པ་ཡོང་བའང་སྟོན་དཔག་ཡོད། སྤྱིར་བཏང་རྟོང་
གཏོར་གྱི་ལྟ་བུ་འདི་ད་ལྟ་རིག་པའི་གནས་ཞིག་ལ་བརྩིས་ཏེ། རྩ་ཚུད་མང་པོར་འགོ་བརྒྱུག་གིས་ལན་འདེབས་
སོགས་བྱ་དགོས་པ་ནི་དུས་མི་འདྲ་བ་ཞིག་སྤེབས་པ་མཚན་ཡོད།

དཔེ་དེབ་ནམས་ཀྱི་ཐོ་བཀོད་པ།

༡༧ མའོ་ཙོ་ཏུང་གི་གཏམ་བཤད་གཅེས་བསྟུམ། དང་པོ། གཉིས་པ། གསུམ། བཞི་བ། ༡༩༥༧། བེ་ཅེན། མི་
རིགས་དཔེ་སྐྱུན་ཁང་།

༡༨ འོན་གྲུབ་རྒྱལ་གྱི་གསུང་འབུམ། བོད་ཆ་ཆད། ༡༩༩༧། བེ་ཅེན་མི་རིགས་དཔེ་སྐྱུན་ཁང་།

༡༩ དཔྱོད་ཤེས་རྒྱང་འཛོད། ཞོགས་དུང་གིས་བརྩམས། ༢༠༠༥། ལན་གྲིག་ ཀན་སུཌུ་མི་རིགས་དཔེ་སྐྱུན་
ཁང་།

༢༠ རང་གོལ་ཞིབ་འཇུག་ཆོས་སྦྱང་གིས་བརྩམས། ༢༠༠༥། ལན་གྲིག་ ཀན་སུཌུ་མི་རིགས་དཔེ་སྐྱུན་ཁང་།

༢༡ བད་མ་འབུམ། ༡༩༩༩། མི་རབས་གསར་པའི་སྒྲིང་ཁམས་ཀྱི་འཕར་ཁྲིང་། སྐྱོན་དག་གསར་པའི་སྐོར་སྒྲིང་
བ།

༢༠༠༠ དན་ཐོ་མེན་དུག་སྒྲིལ་འཁྱོག་

༢༠༠༡ དན་ཐོ་འོ་རིང་མ།